

Pervo

Berilo in Slovnica

za

drugi razred slovenskih šol.

(S pesemsko prilogo.)

Veljâ zvezano v platnenem herbtu 30 kraje.

Na Dunaju.

V c. kr. založbi šolskih bukev.

1878.

41644

Šolske bukve, v ces. kr. zalogi šolskih bukev
na svetlo dane, ne smejo draže prodajati se, kot je
na prvem listu postavljeno.

Pervi razdelek.

1. Z Bogom.

Z Bogom začni vsako delo.
Pa bo dober tek imelo,
Z Bogom delo dokončaj,
Imaš tù že sladki raj.

2. Modrost.

Mladost! tvoja prva skerb bodi modrost,
Po modrosti spoznavamo Boga. Bogu lepo
služiti, nas modrost uči. Prava modrost nam
pravi, za kaj nas je Bog ustvaril. Modrost
nam kaže pravi pot k Bogu. Čemu so vse
stvari na nebu in na zemlji, nas modrost uči.
Le modrost nam daje pravo srečo. Modrost
več veljá, kot srebro in zlato. Kdor modro
živí, veselo živí.

Modrosti pa na cesti ne najdeš; za denar
je ne kupiš; tudi stan ne daje modrosti. Samo
Bog nam daje pravo modrost. Kdor Boga prosi,
njemu jo Bog hoče dati.

Jezus otroke v šolo vabi, in jih prave modrosti učiti želi. „Pustite malim k meni priti!“ veli. Radi bomo hodili v šolo, in prav pridno se bomo učili. Bog nam bo dal, da bomo modri, veseli in srečni otroci.

3. Pred šolo.

„Pustite k meni otročiče?“
 Naš ljubi Jezus govori,
 In nas prijazno v šolo kliče,
 Kjer nas učiti sam želi.
 Preljubi Jezus! vsi želimo
 Učenci tvoji biti zdaj,
 Sercé in pamet teb' zročimo,
 Učiti pridno nam se daj!

4. Po šoli.

Za vse, kar smo se naučili,
 O Bog! te zdaj zahvaljamo!
 Da v sercu vse bi ohranili,
 Pomagaj nam, to prosimo!
 Daj nam, da rastemo v modrosti,
 Povsod vedemo se lepó;
 Dodéli nam, da bi v kreposti
 Služili vedno ti zvestó.

5. Pridna Rozka.

Pridno Rozko so hoteli mati doma imeti, da bi jim kaj pomagala. Rozka pa je žalostna. Jokaje materi pravi: Drugi otroci se bodo učili, jaz pa bom zaostala. Drugi bodo veliko znali, jaz pa ne. Potem prime mater za roko in pravi: Ljuba moja mati! lepo vas prosim, pustite me, naj grem v šolo. Saj bom iz šole hitro prišla domov, in bom tem pridnejša.

Mati ji prijazno rečejo: „Le pojdi, ljuba moja! ker se tako rada učiš; zato mi boš potlej tem bolj pomagala. Vidim, da se v šoli več naučiš, kakor mi doma pomagaš.“ — Tako pridni otroci prosijo, in radi hodijo v šolo, doma pa lepo bogajo. Taki otroci so ljubi Bogu in ljudem.

6. Veseli učenec.

Veselo, veselo kar v šolo hitim, ker v šoli veliko se lep'ga učim.

Se brati, pisati navadim lepó, in drugih naukov, ki treba jih bo.

Učitelji, starši me ljubijo tud', ker s pridnostjo vračam obilni jim trud.

In Bog ljubeznjivo pomoč mi daje, da zmirom po sreči se steka mi vse.

7. Zavidljiva učenka.

Katarinka se je iz šole domov prijokala. „Kaj ti je?“ proprašajo je oče. „O, gospod kaplan so prišli v šolo!“ „Nu! kaj ni prav, da so prišli?“ vprašajo dalje oče. „Druge so vprašali, in so jim spominke pridnosti dajali, meni pa ne,“ djala je Katarinka. „Bila bi tudi jaz znala, še bolje ko drugi. Druge so hvalili, kako so lepo peli; tudi jaz sem lepo pela, pa me niso pohvalili.“

„Katarinka!“ rečejo oče, „ako [hočeš le zato pridna biti, da bi te hvalili, ne boš vse svoje zive dni nikoli prav srečna. Pridnost in sveta čednost se na tem svetu ne poplača. Ali [ne veš, kaj Kristus uči: Ako samo zato dobro delate, da bi vas ljudje hvalili, ste svoje plačilo že prejeli. Kaj pa bo za nebesa? Kdor je zvest in priden samo [zavolj ljudi, pri Bogu vse plačilo izgubi. Bog na skrivnem vidi in vse vé; on te bo pohvalil in poplašal. Le vesela bodi, [če si dobro znala in si bila pridna. Bog te bo zapisal v zlate bukve večnega življenja. Posvetna čast je ledena gaz. Kogar Bog hvali, on veljá.“

Delaj vse le za Bogá,
On plačilo vredno dá.

8. Perva skerb.

V necem kraju sta bila dva kmeta. Imela sta mnogo otrôk. Jurij je bil bogat, in ni hotel svojih otrôk v šolo pošiljati. Rekel je, da lahko brez šole živé. Radi so otroci doma ostali, pa tudi niso nič znali.

Marko je bil siromak. Za otroke pa je skerbel. Pridno jih pošilja v šolo. Kaplje vina si ne kupi, da plača za otroke šolski denar. Bos po leti hodi, da po zimi otroke za šolo obuje. „Ljubi otroci,“ djal je Marko večkrat, „blaga vam nemam dati; dote za menoj ne boste imeli; le skerbno se učite in pridni boste, Bog vas bo že preskerbel. Če boste pametni, boste tudi srečni.“ Tako je tudi bilo.

Tatje so Jurija okradli, in so mu ves denar vzeli. Dve leti potem je Jurij pogorel in od žalosti umerl. Jurijevi otroci so ostali sirote. Gole roke so imeli in prazno glavo.

„Poglejte,“ reče Marko, „kako slabo je, če se kdo na blago zanaša. Le kar človek zna, tega mu nihče ne more vzeti. Modra glava, pridne roke in zdravo telo je najboljše blagó. Za dober nauk moramo najprej skerbeti!“

Ko je Marko umerl, so vsi Markovi svoj kruh imeli; Filip je bil kolar, Simon kovač,

Gregor dober kmet, Anica je bila pridna dekla, Neža pa švelja. Vsem se je dobro godilo, in so Jurijevim dostikrat kruha dajali.

Če v mladosti se 'zučiš,
Se za starost oskerbiš.

9. Dobra misel kmetskega dečka.

Kmetski deček Tinče, komaj štirinajst let star, je vozil necemu kupecu težak voz iz mesta. Kupec je sedel na' vozu verhu blaga. Tinče pa je hodil zraven konj, in njegov pes zraven njega. Pot je šel skozi gozd, in je bil zeló grudast in navzdolen. Na necem robu se stare koló, voz se zverne, in kupec, ki je ravno dremal, je tako močno odletel ter udaril se ob neko drevo, da ní mogel vstati. Prestrašeni deček si sam pomagati ne vé in ne more; pa tudi ní smel pustiti ranjenca, kónj in voza. Zapiše tedaj na kosček papirja s svinčnikom prav ob kratkem nesrečo, ktera se mu je zgodila. Ta listek zavije v svojo žepno ruto, priveže jo psu okoli vrata, ter ga z bičem siloma zapodí proti dómu. Domá odvežejo psu ruto od vrata, dobé kosček papirja, berejo in zvedó, kaj se je dečku zgodilo. Nagló hité pomagat, in hvallijo dečka, da se je kaj tacega zmislil.

Kako je bilo dobro, da se je Tinče v šoli pisati navadil!

10. Od stvarjenja.

Iz začetka je Bog ustvaril nebo in zemljo. Zemlja je bila pusta in temna. Pokrivale so jo globoke vode. V šestih dneh je Bog vse tako lepo ustvaril. Pervi dan je ustvaril svetlobo; drugi dan nebo ali firmament; tretji dan suho zemljo in zelišča, morje in vode; četerti dan solnce, mesec in zvezde; peti dan ptice pod nebom in ribe v vodi; šesti dan živino in vse, kar lazi in hodi; poslednjič pa človeka.

Bog more storiti vse, kar hoče; on je vse-mogočen. Bog je svet in vse reči na svetu iz nič naredil. Iz nič kaj storiti, pravi se ustvariti. Bog je ustvaril nebo in zemljo in vse, kar je; Bog je stvarnik nebes in zemlje.

Vse, kar je okoli mene in nad menoj, spominja me Boga, vse-mogočnega stvarnika nebes in zemlje. Njega bom vedno hvalil, ker nam je tako lepo stanovanje pripravil na zemlji.

11. Vse stvari hvalijo Boga.

Ves svet je velik tempelj božji. Bog je lepo svet olepšal. Na nebu je prižgal lučic brez števila. Po zemlji je pogernil zelen plašč. Pisane rožice pokrivajo hribe in doline. Lehko smo otroci veseli. Bog je za nas vse tako lepo ustvaril. Za veselje nam je Bog

dal pevce in pevke. Ptičice mično ščebetajo. Zvonovi
milo zvonijo. Orgle sladko pojó. Vrelci nežno zuboré.
Potoki in reke šumé. Vetrovi bučé. Viharji zvižgajo
in vijó. Grom bolní in treska. Hvalite Boga! nam
velevajo vse stvari. Konji herčejo in rezgetajo. Volek
in kravica mukata. Svinja hroka, prase cvili. Ovca
bleketá, koza mekeče. Psiček laje, mačka mijavka.
Volk tuli in rjove. Gos gogóče. Kura kokotá, petelin
poje. Golob golči, gerlica gáde. Lastovice cverčé.
Žabice kreketajo. Tudi murín škriplje. Vsaka žival
ima svoj glas, in hvali po svoje Boga. Vse stvari
svojemu stvarniku pójejo hvalno pesem.

12. Spoznavanje Boga.

*Kdo je naučil ptičice peti?
Kdo jih navadil berzo leteti?
Kdo dal jelenu hitre nogé,
Dà po planini kakor blisk gré?*

*Kdo dá vetrovom močno pihati?
Kdo reče burji silno vihrati?
Kdo tiho zimo nam pripeljá?
Kdo toplo leto zopet nam dá?*

*Kdo reče vrelcem nežno šumeti?
Hitrim potokom po bregih dreti?
Kdo goni réke, velke vodé,
Kdo jih izliva v strašno morjé?*

*Kdo daje solncu svetlo sijati?
 Kdo vkaže zvezdam milo igrati?
 Kdo je olepšal jasno nebó?
 Zemljo pogernil kdo je takó?*

*Kdo je nebo nad nami okrožil?
 Hišico polžku kdo je naložil?
 Kdo je naučil pajeka presti?
 Pridne čebelice sterdi nanesti?*

*Kdo, dete mlado, te je ustvaril?
 Kdo ti teló in dušo podaril?
 Kdo ti dá kruha, kdo ti dá piti;
 Kdo ti dá zdravja se veseliti?*

*Vsegamogočni — blisk in grom daje,
 Da se nebó in zemlja zamaje;
 On, kateri bliske v rokah imá,
 Pa tudi zemlji dežka podá.*

*Vse to je ustvaril Bog ljubeznjivi,
 Kteri vam oče je dobrotljivi,
 On naše duše k sebi bo vzal,
 Ko bode truplo v grobu pepel.*

13. Perva človeka.

Ko je še bilo vse lepo pripravljeno, ustvaril je Bog iz ila človeško telo. Pa je bilo še mertvo, in se ní genilo. Bog mu torej vdahne dušo, in človek oživi. Tako je bil ustvarjen prvi človek. Bog ga je imenoval: Adama.

Adam pa ni imel tovariša, ne tovarišice; bilo mu je dolgočasno. Bog mu dá sladko spanje, in mu vzame eno rebro; iz tega rebra ustvari E v o, in jo dá Adamu za tovarišico, blagoslovi ju, in postavi v najlepši vert, ki se mu pravi r a j ali p a r a d i ž, naj ga obdelujeta. Prav dobro se jima je godilo; vsega sta imela dovolj. Le enega drevesa sad jima je bil Bog prepovedal jesti, rekoč: „Če bosta jedla, bosta umerla.“

Necega dne je šla Eva zelo blizu prepovedanega drevesa. Eden izmed zaverženih angelov, ki je oblekel podobo kače, popraša je s prepovedanega drevesa: „Zakaj ne jesta tega sadú?“ Eva je rekla: „Bog nama je prepovedal; ako bi jedla, bi umerla.“

Kača pa je djala: „Ne bosta umerla ne; saj le bosta kakor Bog.“ Eva se dá zapeljati in jé, in dá Adamu, kteri tudi jé. Tako sta grešila, prvi greh storila, in izgubila milost božjo. Sram je bilo Adama in Eve; skrila sta se kakor hudobni otroci.

Kmalu potem je Bog zaklical: „Adam! kje si? Ali si jedel prepovedani sad?“ Adam se je na Evo izgovarjal: „Žena, katero si mi dal, mi je dala.“ Eva je rekla: „Kača me je zapeljala.“ Ali izgovori niso nič pomagali. Bog je zaprétel Adamu, rekoč: „Spotnim obrazom boš jedel kruh; ternje ti bo zemlja rodila; izpremenil se boš v

prah, iz kterega si vzet.“ Evi je djal: „Ti boš veliko terpela z otroci, in boš možu podložna.“ Kači je rekel: „Po trebuhu se boš plazila, prah jedla, in prišel bo, ki ti bo glavo sterl,“ to je, ki ti bo oblast vzal, in on bo odrešenik.

Hitro po grehu se je žalostno godilo Adamu in Evi. Iznana iz lepega raja sta morala težko delati. Velika nesreča je zadela njiju in njihne otroke. Kako veliko zlo je pač greh, ker ima take nasledke!

14. Kajn in Abelj.

Adam in Eva sta dobila dva sina. Staršemu je bilo ime Kajn, mlajšemu pa Abelj. Kajn je bil kmet, Abelj pa ovčar. Le delom sta si morala kruh služiti.

Bog je dal Kajnu srečo pri kmetovanji, Abelju pa pri čedi. Darovala sta Bogu. Kajn je daroval poljščine, Abelj pa jagnje v znamenje pobožne

hvaležnosti. Abelj je bil dobrega in hvaležnega serca; Kajn pa se je le dobrega hlinil. Zatorej je Bog, ki v serce vidi, Abeljev dar rad imel, Kajnovega pa ne.

Kajnu to težko di, in odsihdob začne svojega poštenega brata strašno čertiti. Ves zelen je bil v obraz, silno se je jezil; kipeló mu je v sercu. Enkrat se Abelju posebno prijazen dela. „Pojdiva“, reče mu, „malo po polju“. Nedolžni Abelj gre vesel z njim. In ko sta bila na polju, zgrabi Kajn Abelja, in ga ubije.

Pa kmalu se je sodnik oglasil. Bog reče Kajnu: „Kje je tvoj brat Abelj?“

Kajin odgovori: „Kaj jaz vem! Sem
 ti jaz varuh svojega brata!“ Bog reče:
 „Kaj si storil! Kri tvojega brata
 vpije z zemlje do mene. Preklet si
 zdaj na zemlji, ktera je zinila in
 pila kri tvojega brata. Nič več ti ne
 bo rodila, kadar jo boš obdeloval.
 Na svetu ne boš imel doma, begal
 in klatil se boš po svetu.“

Kajin vidi svojo veliko pregreho, in
 pravi: „Oh, kaj sem storil! Kako
 zelo sem grešil! Moja pregreha je
 tolika, da nikoli ne zasluži odpušče-
 nja!“ Pobegnil je, in se je potikal po
 samotah. Vest ga je noč in dan pekla
 in mučila. On zdaj ni imel več pokoja.

Tako greh človeku jemlje pokoj in veselo življenje.

15. Bog vse vidi.

Jakec in Ančica sta bila sama doma. Jakec reče Ančici: „Pojdi z menoj, bova si kaj dobrega jesti poiskala, da nama bo prav v slast.“

Ančica reče: „Grem s taboj, če me pelješ v tak kraj, kjer naju nihče ne bo videl.“

„Nu,“ pravi Jakec, „le pojdiva v mlečnico, tam bova polizala polno skledo smetane.“

Ančica pravi: „Tam bi naju videl sosed, ki na dvorišču derva cepi.“

„Pa pojdi z menoj v kuhinjo,“ djalo je Jakec; „v kuhinjski omari je poln lonec sterdi, kruh si bova pomakala vanjo.“

Ančica odgovori: „Tam naju lahko vidi soseda, ki pri oknu sedi in prede.“

„Pojdiva tedaj v klet jabolka jest,“ pravi Jakec; „tam je taka tema, da naju nihče ne bo videl.“

Ančica pa pravi: „O moj ljubi Jakec! ali misliš, da naju tam nihče ne bo videl? Ali nič ne veš za tisto oko nad nami, katero zidovje prešine, in tudi v temi dobro vidi?“

Jakec se prestraši, in reče: „Prav govoriš, ljuba sestra! Bog naju tudi tam vidi, kjer naju ne vidi človeško oko. Nikjer tedaj ne delajva hudega.“

*Bog vse vidi, Bog vse vé,
Greh se delati ne sme!*

16. Bog, naš ljubi oče.

Otroci! dobre starše imate. Lepo vas redé in za vas skerbé. Mati vam dajó hrano, oče vam kupujejo obleko, da morete hoditi v šolo. Kdo pa očetu in materi daje? Bog jima daje. Bog dela, da zernje iz zemlje zraste, da drevje zelení, lepo cvete in sadje rodi; Bog ukazuje, da solnce sije in zemljo greje; Bog pošilja tihi dež, da suho zemljo napaja. Ustvaril je ljubo živinico, da nam pomaga delati, da nam daje volno za sukno, meso za jed, kozo za obutev. Ako bi Bog staršem ne dajal, oče in mati bi ne imeli otrokom česa dati. Oh, kako dobrotljiv je Bog!

17. J u t r o.

Daní se; svetleje biva. Stvari se iz teme prikazujejo, in zopet jih vidim. Na vzhodnem kraju se nebo žarí, in oznanjuje solnčni prihod. Mesec in zvezde obledévajo v solnčnih žarkih; solnce vse preséva in premaga s svojo bliščobo. Gore se že zlatijo. Tudi gozdni robovi so že razsvetljeni. Poslednjič solnčna svetloba tudi v dolino prisveti. Jutro je.

Zjutraj ljudje vstajejo, in hodijo novo poživljeni na svoje delo. Rokodelec gre v svojo delárnico; kmet gre na polje. Ptiči zapuščajo gnjezda, in skakajo od vejice do vejice, ter hvaležni Bogu prepravajo. Dobri ljudje tudi zahvaljujejo Boga za veselo novo jutro, in začenjajo z molitvijo svoje delo.

18. Jutranja molitev.

Tonček je bil uboga sirota brez očeta in matere. Velikokrat je mislil na svojega pokojnega očeta, in se tudi zvesto spominjal, kako so mu večkrat zaterjevali, naj vsak dan z Bogom začinja, in naj se precej, ko vstane, Boga svojega stvarnika v nebesih spominja. Rekli so: „Kdor molitev opušča, je že na slabem poti; in kdor malo mara za jutranjo molitev, ta je svojo hudobo začel z nehvaležnostjo do Boga.“ Ko se je Tonček zbudil, ozerl se je vselej najprej na božjo podobo, ktera mu je visela nad posteljo. Hitro je vstal, umil si obraz in roki, oblekel se; potem pa je pokleknil in lepo pobožno tako molil:

*Vesel in zdrav sem zbudil se,
Iz spanja vstal sem sladkega.
Ti varoval, o Bog! si me
Nesreč in vsega hudega.
Dajem ti hvalo serčno živo,
Ohranjaš da me tak' skerbljivo.*

*In zdaj veselo bom prijel
Za delo mi odločeno ;
In vse, kar denes bom počel,
Naj tebi bo podárjeno.
Čutilo sladko in težavo
Zročujem v tvojo čast in slavo !*

*Pomagaj mi, o ljubi Bog!
Da mnogo dobrega storim ;
Varuj me mílo vseh nadlog,
In da se kaj ne pregrešim,
Da starše rad poslušam svoje,
Da milosti ne 'zgúbim tvoje!*

19. Pobožni oče.

Oče gredó na polje delat. Njih sédem let stari sinek gre tudi ž njimi. Bilo je lepo pomladanjsko jutro. Sinek skače ves vesel sem ter tja. Ravno je solnce vzhajalo. Oče se odkrijejo, ozrejo se k nebesom in nekaj na tihem govoré. Sinek to vidéč vpraša očeta, zakaj so se odkrili, in kaj so na tihem govorili. „Moj otrok!“ odgovoré oče, „mislím zdaj na Boga, ker vidim ljubo solnce tako lepo vzhajati; na tihem čestim njegovo dobroto in vsemo-gočnost. Glej, ljubi moj, Bog je solnce in vse, kar vidiš, ustvaril, in je vse tako lepo naredil. Dragi moj, ali misliš tudi ti velikokrat na

ljubega Boga? Ali ga ljubiš, sinek moj?“ „Ljubim,“ reče deček, in od veselja mu tekó solzice.

20. Popotnik in skerjanec.

Popotnik. Skerjanček ti, kak' zgodaj že letiš,
Peváje proti solncu se vertiš!

Skerjanec. Bogu hvaležen hočem prepeváti,
Za živež in življenje hvalo dati;
Od nekdam je navada moja to,
Saj delaš, potnik, tudi ti takó!
Glasneje pevček pesmico drobí;
Podviza potnik, dalj' hití.
Oba vesela, vneta do serecá,
V hvaležnosti obá sta združena,
In Bog, nebeški oče v večni hiši,
Hvaležnost serčno njiju prav rad sliši.

21. Večer.

Pod večer se pomika solnce na nebu vedno niže. Skrije se kmalu za gozde in gore. Žarki so vedno slabejši, in zahodno nebo se rudeče žarí, ter solnce plava kakor v ognjenem morju. Popotnik hití na prenočišče. Tudi ptice pójejo že večérno pesem, in se spravljajo počivat. Pastir žene čedo domóv. V dolini se vzdigujejo lahke meglice, in polegajo po logu. Na ognjišču že gorí in šviga plamen; gospodinja pripravlja

večerjo. Ljubeznjivo se večérni zvon glasí z zvonika, ter opominja ljudi k molitvi. Na polju pa je vse tiho in prazno.

22. Zvečer.

Kakor da bi v cérkvi bilo, —
Solnce je za goro doli.
Sveto, tiho je okoli,
Kakor da bi vse molilo.

Iz cvetic, zelene trave
Vzdiga k nebu se molitev,
In kot stvarniku daritev
V zrak puhtijo vse dišave.

23. Večérna molitev.

Jérnejček je imel daleč v šolo. Neki dan je bilo prav slabo in gerdo vreme. Prišel je ves truden iz šole domóv. Ko je odvečerjal in staršem lahko noč voščil, je že komaj čakal, da bi šel v posteljo spat in počivat. Vendar predno leže, poklekne še in moli, kakor vsak dan, to večérno molitvico :

*Minol je zopet mi en dan ;
Klečé, o Bog! zahvaljam te.
Da srečno bil je dokončan,
V dobrotah tvoji stekel se ;
Mi vse je milost tvoja dala,
Zato naj bo ti serčna hvala!*

*Če storil sem kaj hudega,
Zabredel v katero grešnih zmot,
M žal iz vsega je sercá,
Usmili se me, o Gospod!
Nocoj tud' hudega me brani,
In v svoji milosti ohrani!*

*Obváruij moje ljube vse,
Zročujem v tvojo jih rokó,
Povsod naj tvoja milost gre,
Zaspati zdaj nam daj sladkó!
Naj tvoja roka vsem bo mila,
Beží od nas naj vsaka sila!*

24. Lehko noč!

Svetlo solnce se je skrilo, vse na svetu potihnilo; vse odeva tiha noč, da zaspati nam je moč.

Svetle zvezde pa gorijo, tam na nebu se bliščijo, kakor bi nas angeljci doli z raja gledali.

Ptičice in vsa živina, gospodarji in družina, vse počitka željno je, tiha noč zaziblje vse.

Moja glav'ca je zaspana, moja postelj'ca postlana. Ljubi angel varuh moj, mene varuj ti nocoj!

Oče! vi mi križ storite, mati! vi me pokropite, da prav lahko, sladko spim, blagoslov da vaš dobim.

Jutri hočem zgodaj vstati, nečem zarje zaležati, Bog mi svojo daj pomoč; oče, mati, lahko noč!

25. Uganka.

Vsako leto gredo sestre križem svet;
 Vsaka daje božjih darov mnogoréd;
 Perva sestra lahke nožice imá,
 V zelen plašč zavita dosti cvetja dá.
 Druga prisopiha, vroče se potí,
 Kôso nam ponuja, tudi serp molí;
 Tretja nam prinaša sadja jérbase,
 Brente polne grozdja, pólni nam sodé.
 V kožuh zadnja sestra je ogernena,
 Ima rokavíce, v peč zaljubljena.
 Kdo mi vgane štireh sester teh imé?
 Kdor ne vgane jih, on malo res umé.

26. Pomlad.

Zopet se nam naznanja in prihaja vesela pomlad. Odlezel in skopnel je sneg, in stajal se led. Solnce sije svetleje in gorkeje. Prikazala se je že ponižna vijolica, in nas je razveselila z blagim in prijetnim duhom. Skerjanček se zopet vzdiguje, in se veselo prepevájje verti v zraku. Polja in travniki se lepo oživljajo in ozelenevájjo. Drevesa cvetó in stojé v prelepi obleki. Čebele, kebri in drugi mergolinci šumé in si hrane nabirajo po dišečem cvetju. Ptíči pôjejo po vertih in logih, in si narejajo gnjezdca. Vsak dan nam prinaša novih lepot. Tu pricvete in se

prikaže lepa, dišeča rožica; tam priferči prelepo pisan metuljček, in zopet drugje se razgrinja zelena tratica polna najlepših cvetic. Gore in doline in vse je oblečeno v prazničo, zeleno oblačilo. Čez vse to pa je razpeto jasno in modro nebo v neizmérnem krogu. Koga bi pač ne veselila tako krasna in rajska pomlad? Še celó bolnik si upa iti pod milo nebo. Posebno pa se mladina veseli pomladi. Veselo se igra po logih in zelenih travnikih, ter si nabira pisanih cvetic, in spleta vence. Kmetovavec hodi zgodaj na polje delat in sejat, in pride velikokrat pozno in upehan, pa vendar vesel domóv.

Veselimo se lepe pomladi, ktera nam živo kaže dobrote našega ljubeznjivega stvarnika, in bodimo mu hvaležni, da nas tako sladko razveseljuje!

27. Poletje.

Poletu solnce gorkeje sije kakor s pomladi. Cvetice, ki še cvetejo, zelenjava in vse rastline na polju potrebujejo pokrepčujočega dežja. Večkrat se nebo stemní, bliska se in germí. Rodoviten dež napaja in poživlja velo drevje, travo, zelišča in vse polje. Po dežju raste vse mnogo lepše in veseleje, kakor poprej. Vročina od dneva

do dneva huje pripeka. Žito zori, in češnje se rudečé, kakor lica zdravih otrok. Jagode, borovnice in maline so zrele. Otroci jih z veseljem tergajo, in nabirajo v kozóle in v košárice, še rajši pa jih zobljejo. Treba pa se je varovati nezdravih in strupenih zelišč, pa tudi nezrelega sadja, ktero je zeló nezdravo in škodljivo.

Sčasoma pa pérje na drevju začénja temnéti, žita rumené, in kósci že klepljejo kosé ter hodijo zgodaj kosit; ženjice pa brusijo serpe in urno hodijo na njive žet. Pridni otroci pobirajo klasje za njimi. Snopovje zdevajo potem v kozlece, da se posuši, in kadar je suho, omlatijo ga. Kako lepo je poletje! Otrokom daje dobrega sadja in vsem skupaj potrebnega žita in živeža.

Poletje z gorkoto zori,
 Kar pómlad poprej nam rodi;
 Ko z delom utrudimo se,
 Spet moč nam ovočje dajè.

28. J e s e n.

Dan se krajša in približuje se jesen. Pérje na drevju rumení in špada počasi. Ljubi, veseli ptički se odpravljajo in gredo v gorkejšé kraje, ód koder še le s pomladi nazaj prihajajo. Samo vrabec, sternad, vrana in še nekaj družih ostane

v naših merzlih krajih. Nekaj pa jih tudi ptičarji polové v záderge, na limanice in v ptičnice. Škoda jih je!

Cvetic jeseni le še kaj malo cvete. Trava po senožetih in travnikih je pokošena, in vsa zelišča venejo ter se obletujejo. Hruške, jabolka, orehi in drugo ovočje je zrelo, ter ga tresemo in obiramo. Veseli plezajo dečki na jablane, tergajo rudeča jabolka in jih nabirajo v košare. Mnogo sadja posušimo in prihranimo za zimo. Nekaj ga denemo v muzdo, da se zmehčá, in da je potem bolje.

Vinogradnik terga zrelo grozdje, spravlja ga v klet, in tlači iz njega mošt, iz kterega je potlej vino. Koliko slabotnih ljudi se je že poživilo, in koliko žalostnih že poveselilo s kapljico dobrega vina!

Zdaj pa je kmalu vse žalostno in pusto na polju. Zadnje pridelke spravljaajo z njiv, in merzla sapa piše po praznem sternišču. Tù in tam še kak kmetovavec orje in seje ozimino, in tudi derv napravlja za zimo. Po skritih potih pa se plazi lovec za brezskerbno divjino.

Vse je že spravljenno. Ljudje imajo dosti živeža za zimo. Naj bi tudi ne pozabili Boga zahvaliti za vse, kar jim je podelil.

29. Z i m a.

Po zimi zemlja počiva in si pridobiva novih moči za prihodnjo novo pomlad, ravno tako, kakor človek po noči. Tudi človek gre zvečer počivat, spi, in vstane zjutraj ves pokrepčan. Drevje je izgubilo svojo lepoto, stoji golo; cvetice so odevetle, in trava po travnikih je zvenila, ter vse je utihnilo. Noben vesel ptiček se več ne oglašja in tudi pastir več ne goni čede na pašo. Večkrat se naredí prav hud in oster mraz. Ljudje oblačijo kožuhe in se zavijajo v plašče. Po zimi ne moremo biti brez peči. Dobro kurimo, da imamo gorko stanico. Nekteri ubogi ljudje nimajo ne derv, ne gorke obleke, in morajo tedaj mraz terpeti. Pomagajmo jim, ako moremo! Voda od mraza zmerzne, in se v terd led izpremení. Po zimi zamerznejo studenci in celó potoki. V mrazu tudi sopare v zraku zmerznejo ter padajo na zemljo, in takrat pravimo, da gre sneg. Sneg pokrije hiše, ceste, polje in vse, kar je zunaj, s svojo lepo, belo odejo. Pod snegom pa je ozimína lepo zelena, ker je obvarovana mraza.

Po zimi ne moremo toliko in tolikokrat zunaj biti in se izprehajati, kakor druge čase. Dan je kratek in komaj po osem do deset ur dolg, a vreme je večidel slabo in neprijetno. Vendar

pa tudi zima pripravlja otrokom veliko veselja. Veseli nas, če malo zaderčimo na sanéh, in kako veselo je, kadar se začne sneg tajati. Otroci navalé pred sabo veliko grudo snega, postavijo grudo na grudo, in naredé snežénega moža.

Dolge zimske večere se igrajo otroci z orehi, lésniki, jabolki, tudi berejo lepe bukve in pojejo vesele pesmice, ter se prav dobro kratkočasijo.

Po zimi se tudi godujejo veseli božični prazniki. Spominjajo nas rojstva našega Zveličarja. Vse gre takrat veselo v cérkev in hvali Boga za veliko milost, ktero nam je storil, ker nam je svojega edinorojenega sina poslal na svet. Pridni otroci se božičnih praznikov zeló veselé; naredé si lepe jaselee, in pôjejo k temu lepe božičnice. Tudi zima je torej vesel in prijeten čas.

30. Rojstvo Jezusovo.

V malem mestu Nazaretu v galilejski deželi sta živela ubogi tesár Jožef in ubožna devica Marija. Oba sta bila pobožna in dobra. Bog ju je rad imel, in jima je obljubil Jezusa, odrešenika sveta.

Tist čas je rimski cesar August vsem prebivalcem po deželi zapovedal, naj se dadó popisati v tistem mestu, kjer so bili njih dedje domá. Marija in Jožef sta bila betlehemske rodovine. Torej sta šla v Bellehem k popisovanju. Ker se je bilo pa ondi že mnogo ljudi sešlo, ne moreta dobiti v mestu prostora. Prenočila sta torej zunaj mesta v nekem hlevcu, kamor so sicer pastirji s čedami zahajali.

V tem ubornem hlevcu je prišel Jezus Kristus, sin božji, po polnem ubog na svet. Mati Marija je svoje dete povila v pleníce, in ga je položila v jaselce, ker ní bilo boljšega prostora.

31. Pastirji pri jaselcah.

V ti sveti noči so bili pobožni pastirji pri svojih čedah na polju. Kar stoji pred njimi angel v nebeški svetlobi, in pravi: „Nej bojte se, oznanjujem vam veliko veselje! Nocoj to noč je prišel Kristus na svet! Pri Betlehemu boste dobili to dete, ki leži v jasliah, povito v plenice.“ Prika-

zalo pa se je še mnogo drugih angelov, ki so peli: „Slava Boga na višavi, in mir ljudem, kateri so svete volje!“

Pastirji hitro gredó, in poiščéjo dete Jezusa. V hlevcu najdejo rednika Jožefa, mater Marijo in v jaslích zagledajo ljubeznjivo dete Jezusa, kakor jim je bil angel povedal.

Priserčno se veselé, molijo sveto dete in hvalijo Boga.

32. Modri iz jutrove dežele.

Iz jutrove dežele so prišli trije modri možje Jezusa molit. Čudna zvezda je šla pred njimi, in jim je kazala pot v judovsko deželo. Prišli so v mesto Jeruzalem, kjer je stanoval kralj Herod, in ga vprašajo, kje bi bil rojen judovski kralj. Herod se zeló prestraši, ko modri vprašajo po novorojenem kralju. Ker ní vedel, kje je Jezus na svet prišel, pokliče duhovne in pismarje, in jih vpraša, kje bi bil rojen Kristus? Oni pa mu odgovoré: „V Betlehemu, v judovski deželi!“ Herod pošlje modre v Betlehem, in jim naročí: „Poiščite to dete, in kadar ga najdete, pridite mi povedat, da ga pojdem tudi jaz molit.“ On pa ní mislil moliti deteta Jezusa, ampak hotel ga je umoriti.

Trije modri so našli dete Jezusa, poklekali so pred njega, in ga molili. Prinesli in darovali so mu tudi drage darí: zlata, kadila in mire. Bog je Jezusa varoval kralja Heroda. V spanju naročí modrim, naj ne hodijo nazaj k Herodu, zato ker on le išče Jezusa umoriti. Modri slušajo in gredó po družem potu domóv.

33. Beg v Egipt.

Ko Herod vidi, da modrih ne bo nazaj, dá neusmiljeno zapoved, naglo pomoriti v Betlehemu in okoli Betlehema vse otroke, kar jih je po dve leti ali po menj starih. Menil je tako tudi Jezusa vmes dobiti. Bog je dete Jezusa zopet obvaroval. Poslal je angela k Jožefu, ki mu pravi, naj z detetom Jezusom in z njegovo materjo Marijo beží v Egipt, ker Herod hoče dete umoriti. Nedolžni otroci v Betlehemu pa so bili neusmiljeno pomorjeni. Jezus je bil v tem pri svojih starših v tuji egiptovski deželi.

Kmalu potlej je bil brezbožni Herod umerl. Angel zopet pové Jožefu: „Pojdi nazaj v svojo domovino, zakaj Herod je umerl.“

Jezus, Marija in Jožef so tedaj nazaj šli v svoje domače mesto Nazaret.

34. Jezus, star dvanajst let, v templju.

Ko je bil Jezus dvanajst let star, prosil je staršev, da bi ga o veliki noči s saboj vzeli v Jeruzalem. V lepem templju bi bil rad molil svojega nebeškega Očeta. Marija in Jožef sta rada uslišala njegovo pobožno prošnjo. Prav lepo je molil in ves srečen je bil v hiši božji. Konci praznika sta ga izgubila med obilno množico. Ker sta pa mislila, da je pri znancih in morebiti že na poti proti domu, vrneta se tudi ona dva brez skerbi domov. Zvečer poprašujeta na prenočišču po njem pri rodbini in znancih, a nobeden ni vedel zanj. V veliki skerbi se vrneta v Jeruzalem, ter ga iščeta po vseh ulicah in cestah velicega mesta; pa nekjer ga ni bilo.

Tretji dan gresta zopet v tempelj, in tukaj ga najdeta v sredi med učniki in pismarji, ki jih je poslušal in izpraševal. Vsi, kateri so ga slišali, čudili so se njegovi umnosti in njegovim odgovorom.

Marija mu reče: „Sin! zakaj si nama vendar to storil? Glej! tvoj oče in jaz sva te žalostna iskala.“ Jezus pa jima pohlevno odgovori: „Ali ne vesta, da moram biti v hiši svojega Očeta?“ Vernil se je zopet v Nazaret, in je bil, kolikor staréjši, toliko tudi mōdrejši in ljubeznjivejši pred Bogom in ljudmi.

34. Hoja za Jezusom.

Otrok po poti gré, pa iti kam ne vé; velí mu Jezus sam: Veš moje dete kam? Le hodi za menoj!

Le hodi za menoj: vodnik bom dober tvoj. Glej, to je ozek pot; ne zgubi se od tod, in hodi za menoj!

Le hodi za menoj; jaz hodim pred taboj, da te v nesrečen kraj kdo ne zapelje kdaj; le hodi za menoj!

Le hodi za menoj, se hudega ne boj; bom varno vodil te, da ne spotakneš se. Le hodi za menoj!

Le hodi za menoj, sem tron zapustil svoj, da tebe peljal bom v prelepi rajski dom. Le hodi za menoj!

Le hodi za menoj! Glej, majhen bratec tvoj sem hotel jaz postát, ti laže pot kazát; le hodi za menoj!

Le hodi za menoj! Saj sem prijatelj tvoj, in te skoz smert in križ popeljem v paradiž. Le hodi za menoj!

Le hodi za menoj? Glej, gor' je oče moj. Kar zapové, lepó stor' vse kot jaz zvestó, in hodi za menoj!

35. Češčena si Marija.

*Ko v jasnem pasu primigljá
 Nam zvezdica danicica,
 Se sliši milo že zvonjenje,
 Mariji čast in počeščenje;
 In z zlato zarjo vse časti:
 Češčena si, Marija ti!*

Ko višje sije solnce že,
 Vzdiguje se, čez poldne gre,
 Se slisi milo spet zvonjenje,
 Mariji čast in počestvenje;
 Čez hrib in plan se oglasi:
 Čestvena si Marija ti!

In kadar solnce že ljubó
 Nam za goró žari slovó,
 Se glasno slisi še zvonjenje,
 Mariji čast in počestvenje.
 V večernem hladu se glasi:
 Čestvena si, Marija ti!

Čestvena si, Marija ti!
 Naj se glasi do konca dni.
 Naj vedno slisi se zvonjenje,
 Mariji čast in počestvenje,
 Nebo in zemlja naj glasi:
 Čestvena si, Marija ti!

37. Človek.

Perva in najimenitnejša stvar na svetu je človek. Ustvarjen je po božji podobi. Človek je iz duše in iz telesa. Telo se loči na tri poglavitne dele. Ti so: glava, trup in zunanji udje, roke in noge.

Vsi udje človeškega telesa kažejo čudno modrost stvarnikovo. Duše sicer ne vidimo, pa jo čutimo, ker vlada naše telo in ga oživlja. Z dušo premišljujemo, kar slišimo, vidimo ali čutimo; duša ima um. Z dušo spoznavamo, kar je prav ali ni prav, kar je dobro ali hudo; duša ima pamet, um. Bog je človeški duši tudi dal prosto voljo, da lahko izvoli, kar je prav, pa tudi lahko opusti, kar ni prav.

Najboljše telesno blago je zdravje: največje dušne lepote so: krotkost, ponižnost, čistost in bogoboječnost.

Kadar se loči duša od telesa, človek umerje; truplo zakopljejo v zemljo, ter se izpremeni v prah. Na poslednji dan bo pa zopet vstalo, in se z dušo, ktera ne umerje, združilo za večno življenje ali za večno pogubljenje, kakor sta na tem svetu skupaj služila, dobro ali hudo delala. Kako imenitno je pač naše telo! Koliko imenitnejša pa je še naša duša! Skerbimo torej za zdravo telo, pa še bolj za lepo, plemenito dušo!

38. Živež.

Človek potrebuje živeža, obleke in stanovanja, da živi. Živež je najbolj potreben. Brez jedi in pijače bi ne mogli živeti. Živež pa je mnogoteran; nekaj ga lahko surovega použijemo; večidel pa ga moramo še drugače pripravljati. Kruh je naš najnavadnejši živež; zato molimo vsak dan k Bogu: „Daj nam denes naš vsakdanji kruh?“ Imenujte še druga jedila! — Kteri in kakšen živež raste na polju, na vrtu? Ktere živali nam dajejo živež? Navadno jemo trikrat na dan: zjutraj, o poldne in zvečer. Pred jedjo in po jedi moramo moliti, in Boga, ki nam vsega dobrega daje, prav serčno zahvaliti.

Tudi pijače so mnogotere. Ktere? — Naj bolj zdrava pijača je hladna, čista voda. Kdor pa je vroč, ne sme piti, dokler se ne ohladi ter ne oddahne.

Večidel vse, iz česar se pripravlja živež, nam prideluje kmetovavec. Ko bi kmetovavec nič ne sadil in ne sejal, bila bi kmalu povsod lakota. Zraven tega pa tudi redí in pita živino, ktera nam daje tečno meso in še veliko drugega živeža.

Iz žita melje mlinar moko, iz ktere se po-

tem kruh peče. Mesar kupuje od kmetovavca živino, kolje jo, in nam pripravlja dobro meso. Ol ali pivo nam pripravlja ólar; vino nam prideluje gorník, ki sadi terte in iz grozdja tlači vino.

Kdor jé več, kakor njegov želodec potrebuje, preveč jé; tak je nezmeren, in lahko zbolí. Kdor rad jé le sladke in dobrookusne reči, pravimo mu, da je sladkosnéden. To je otrokom vselej zeló škodljivo.

Veliko je revnih in ubogih ljudi, ki se ne morejo najésti vselej do sitega. Takim moramo kaj podeliti, če moremo. Miloserčnemu se jéd še enkrat bolj prilega, če je kaj podarí lačnemu.

39. Pobožni sinek.

Oče so svoje otroke vselej lepo učili, in so skerbeli, da bi bila tako vsa hiša dobra in poštena. Pred jedjo in po jedi so vselej sami molitev vodili, in so vsi družini dajali lep zgled pobožnosti. Ko je Tonček že malo odrastel, da je začel hoditi v šolo, in se že učil moliti, prosil je enkrat sam očeta, da bi njemu pustili voditi molitev pred jedjo in po jedi. „Veseli me,“ djali so oče, „da si se že naučil moliti, in da rad moliš; tega sem že

davno prav težko pričakoval. Le rad moli, in bodi zmirom dober, da te bo ljubi Bog rad imel, in da ga bo veselila tvoja molitev.“

Neki dan je prišel očetov brat iz daljnega kraja, in je ž njimi kósil. Pred kosilom Tonček lepo vzdigne ročici proti nebesom, in prav pobožno moli. Ko striček to vidijo, utrinjajo se jim solzice v očeh. Prijazno se nasmejejo, in mu pravijo: „Nu, Tonček, to je prav, tako je lepo! Veseli me, da tako mlad pa že znaš tako lepo moliti. Taki otroci so vsem všeč: za take otroke je ljubi Jezus rekel: Pustite jih k meni! Pobožne otroke ima tedaj ljubi Bog rad in jih kliče k sebi. Moj Tonček! bodi vedno tak, vsi te bomo radi imeli, in Bog ti bo dal veliko srečo.“ Tonček je ostal vedno pobožen deček, bil je dober mladenič in vse svoje žive dni pošten človek pred Bogom in ljudmi.

Kdor rad sluša, lépo moli,

Žal ne bode mu nikoli.

40. Golobček.

Mati so svoje otroke peljali na lep zelen travnik. Otroci vsi veseli tekajo okoli matere, ter zbirajo in tergajo cvetice. Na cvetični trati pod leskovo senco pa golobček prijazno sem ter tja skakljá, in z rudečim kljunčkom zernca

pobira. „Glejte, glejte,“ pravijo mati, „lepa živalca si išče živeža. Le dobro pazite, kadar pobere, — vidite! vidite! vselej pogleda ljubeznjivo v nebo. Za vsako najdeno zernce dobra živalca zahvaljuje svojega milega Očeta, kateri jo tako dobrotno varuje in preživlja. Kako lepo nam pač ljuba nedolžna živalca kaže hvaležnost do svojega stvarnika, in nas opominja, da tudi mi tako delajmo. Oj, dragi moji, ne pozabite tudi vi nikoli za vsak prejeti dar serčno zahvaliti dobrotljivega Očeta v nebesih!“

41. Dobra večerja.

„Ječménček pa ní dober,“ djala je izbirljiva Metka o poldne pri jedi, „ne bom ga jedla, ne!“ in položi žlico na mizo. „Zdaj ti ne utegnem družega kuhati,“ rečejo mati, „le čakaj, za večerjo ti bom boljšega napravila.“

Po poldne gre Metka z materjo na njivo krompirja kopat, in mora ga rušiti in devati v vréče, dokler ní solnce za goro.

Ko zopet domóv prideta, dadó ji mati večerjo. Metka zajme, in pravi: „To je pač dobra jed, ta se mi prilega.“ Pojedla je je polno skledico. Mati se ji nasmejejo, rekoč: „Bil je ravno tist ječménček, ki si ga o poldne

pustila; pa zato ti je zdaj bolje dišal, ker si vse popoldne pridno delala.“

Kdor pridno dela, jesti mu diši;

On zdrav ostane, in sladkó zaspí.

42. Neprevidnost ní dobra.

Po letu neki dan je šel Blaže na polje. Vročé je bilo, lice mu gorí, in silno ga začne žejati. V lepi senci pod hrastom najde hladén studenček, ki je izpod pečine izviral. Voda je bila čista ko ribje oko, in merzla ko led.

Naglo se je Blaže napije; ali slabo mu začne bivati, toliko, da ne omedlí.

Slab príleze domóv, in izbolí prav nevarno.

„Joj,“ zdihoval je bolen na postelji, „kdo bi mislil, da je v tem studencu tako hud strup!“ Blažetov oče pa pravijo: „Čisti studenec ní kar nič kriv tvoje bolezní, ampak tvoja neprevidnost, ker si se ves pregret naglo merzle vode napil.“

43. Obleka.

Obleka nam je za to, da si ž njo život pokrívamo in grejemo. Varuje nas dežja, mraza in vročine. Obleka mladenčev in mož je drugačna kakor dekličev in žén. Strajce dela

švelja iz platna ali pavoljnatega blaga. Platno se mora dolgo obdelovati, da se ubéli in da je za rabo. Lan terice otarejo, predlice pa predivo omikajo in spredejo. Tkalec dobí prejo, in jo stke v platno. Iz dobre preje se tudi narejajo konci (cviren). Pavolja ali bombaž raste v tujih deželah na nekih germih; sprede se in podela v pavoljnato blago. Nogavice so ali iz predivnate preje ali iz volne spletene. Pridne deklice se kmalu naučé plesti, šivati in presti.

Hlače, suknje in plašče dela krajač iz sukna in iz druge tkaníne. Sukno delajo suknarji iz ovčje volne, katero poprej spredejo in olikajo.

Obúvalo dela čevljar iz usnija. Usnije pripravlja strojar iz kož večjih živali. Za rokavice in operte, ktere izdeluje rokavičar, pripravlja jérhar jerhovino iz kož manjših živali.

Klobuke dela klobučar iz klobučíne ali iz svile. Po letu nosimo tudi slamnike.

Svilnata oblačila so zeló draga in jih imajo le premožni ljudje. Draga oblačila niso za take ljudji, kateri si morajo kruh z rokami služiti.

Oblačilo ne naredí človeka ne boljšega, ne slabšega. Pametni ljudje gledajo več na lepo vedénje, kakor na lepo obleko.

Sleherni naj se oblači po svojem stánu; kmet in kmetica po kmetiski, gospod in gospa po gosposki. Vsaka obleka lepo pristoji, če je le čedna, in ní raztergana ali umazana. Čedna in spodobna obleka posebno mladim ljudem lepo pristoji. Najlepša in najdražja obleka pa je mladosti čista nedolžnost.

44. Lepa suknja, prazna glava.

Júrijče je vedno lenobo pasel. Učil se ní nič, in tudi znal ní nič. Oblekel je lepo suknjico, pa ošabno po vasi letal, in se skazoval. Še v šoli se je ponašal s svojo lepo suknjo. Otroci so ga obstopili in radovedno gledali; Júrijče pa se je zaničljivo na nje oziral. Učenik ga pokličejo: „Júrijče, na noge! povej, kar znaš!“ Júrijče pa se ní učil nič, in tudi ní vedel nič; kar koli je zinil, vse je bilo neumno. Sram ga je začelo biti, in spoznal je Júrijče, da sama lepa suknja nič ne pomaga, če Júrijče nič ne vé, če Júrijče nič ne zna.

Samo lepo oblačilo te ne bo čestilo; pridnost, modra glava, to je prava slava.

45. Deklica in kresnica.

Po letu o krésu je zvečer v mraku modra péstunja, Marijana, na vertu sedela, in mladi

deklici, Nežici, kazala zvezde, ki so ravno začele svetiti na jasnem nebu. Nagloma Nežica péstunji uide, in zdirja za svetlo stvarco, ki z blede lučco okrog leta, in prej ne neha, da jo ujame. Prinese jo Marijani pokazat. Ker je že hladno bívalo, gresta v hišo, in pri luči hoče Nežica pogledati lepo stvar, katero je ujela. Ko pa pri luči pest odpre, — na! — majhna muha ji lazi po dláni.

Zamerzí ji, in jo z rok verže. Marijana pa Nežico poučí, da je to le kresnica, ki se v temi svéti, na svetlem pa otemní, in reče: „Taka kresnica je vsaka deklica, ktera si truplo zalo obláči in lišpa, serce pa ima gerdo in umazano. Bog bo tudi vsa taka dekleta zavergel, kakor si ti kresno muho zavergla.“

Obleka najlepša je ta:

Ponižnost, nedolžnost sercá.

46. Človekovo stanovanje.

Človekovo stanovanje je hiša. Hiša nas varuje hudega in gerdega vremena, po zimi pa hudega mraza, ker se v nji lahko pogrejemo. Po letu nas varuje prehude vročine, nas brani divje zveríne, hudobnega človeka, in nam daje miren in varen počitek.

Imenujte hišne dele! Kterih reči je treba v hišno zidanje? Ktere reči so v staníci, v kuhinji, v kleti, v hlevu, v skednju, na dvorišču? Hišno poslopje nam stavijo tesarji in zidarji. Pohišje ali hišno opravo narejajo mizarji, naj bodo skledniki ali omare, stoli ali klopi, mize ali police, stropje in bruna. Krovci pokrivajo strehe s slamo, s škodlami ali z opeko. Leséno posodo delajo sódarji iz dog, glinéno lončarji iz ila, kotléno kotlarji iz kotlovine (kufra). Vsi ti delavci pa bi ne mogli izgotoviti svojih del, ako bi ne bilo kovačev, ključarjev, žebjarjev in nožarjev, kateri jim potrebno orodje izdelujejo iz železa ali iz jekla. Železo pa se dobiva v železni rudi, ki jo rudarji kopljejo v hribih, plávežarji pa v plávežih topé, da čisto železo izteče iz nje.

V hiši mora biti vse čedno in redno. Snažnost in redovnost je v dober kup, pa nam veliko pridobí, in dela, da nas imajo ljudje radi.

47. Redovnost nas varuje škode.

Sabinka je imela svojo izbico, pa nikoli ní pospravljala svojih reči; vse je križem ležalo po čumnati. Mati jo zaradi tega večkrat opominjajo, pa jih ne sluša. Neko nedeljo popoldne se Sabinka lepo praznje obleče, in z dómu odpravlja.

Soseda ji prinese polno skledico debelih, černih češenj. Na mizi in po oknih je bilo oblačil vse polno. Sabinka postavi češnje na stolec, in gre z materjo v vas. Zvečer že v temi pride domov, in naglo sede, pa od straha zakriči. Kaj pa ji je? [Ravno na z verhom skledico je bila sedla, in češnje pomečkala! Mati z lučjo prihité: kaj pa vidio? Češnjev sok se je cedil po stolcu; lepo belo Sabinkino krilo je pa bilo tako černo rudeče, da ga ní mogla več obleči. „Zdaj vidiš,“ djali so mati, „kako je treba devati vsako reč na svoj kraj. Naj te svoja škoda uči redovnosti.“

48. Sloveča gostilnica.

Mladi Vertnik je za denarje, ki jih je bil podedoval po svojem očetu, kupil gostilnico. Kmalu je bila njegova hiša zelo čislana, in je na široko slovela.

Ko so popotniki pozvedovali, ktera bi bila najboljša gostilnica v tistem kraju, vzniki so vselej in vsacega nasvetovali na ravnost k Vertniku. Vsi popotniki, kateri so bili samo enkrat pri Vertniku, so ga ob drugi priliki zopet poiskali in pri njem ostajali. Prišlo je do tega, da so bile v tistem kraju vse druge gostilnice prazne; pri Vertniku pa so se gostje

vedno množili, tako, da je moral še nekaj hiše prizidati, da je mogel vse popotnike sprejemati.

V Vertnikovi hiši pa so tudi vsacega popotnika prijazno sprejeli in mu dobro postregli. Vse je bilo zunaj in znotraj prav lično in pripravno. Okna so bila vedno prav čisto pomita, tla vedno pometena. Mizno orodje je bilo zmirom prav čedno, in vse posode so bile čisto pomite; s kratka, vse je bilo prav snažno, priljudno in prijazno. Zares! pri Vertniku se je človeku vsa jed in pijača prav dobro prilegala.

Prav zaradi tega je ta gostilnica tako slovela in vabila popotnike.

Snažnost in čednost prijat'lje dobí,

Gerdost, nečednost pa proč jih podí.

49. Skèrbi tudi za dušno lepoto!

Lovre in Nežica, njegova sestra, vidita materino ogledalo na oknu, in se gresta vanje gledat.

Lovre je bil prav lep fantič, in se je svoji lepoti samoljubno smijal. Nežica pa je bila pikasta, in zajoče, ko zagleda svoje raztergano lice v ogledalu.

Mati, ki ravno pridejo, jima rekó: „Ti Lovre, nič se preveč ne hvali s svojo minljivo

lepoto, in varuj se, da gladkega lica s hudimi
strastmi prezgodaj ne spačiš. Ti, Nežica, pa
vesela bodi, da je še boljša lepota od telesne,
lepota duše, in za tisto tem bolj skèrbi.“

Lepo lice hitro 'zgine,
Lepa duša pa ne mine.

50. Kje sem domá?

V nebesih sem domá; to meni pravita
zemlja in nebó, in vsaka stvar lepó.

V nebesih sem domá; to vedno pričata
mi solnce, mesec bled, in vsake zvezde
sled.

V nebesih sem domá, kjer družba 'zvo-
ljena se skupaj veselí, in k sebi me želí.

V nebesih sem domá, nisem tega svetá;
nebes se veselim, v nebesa prit' želim.

V nebesih sem domá; svet sreče mi ne
dá; vsa zemlja le za mé dežela tuja je.

V nebesih sem domá, tam Jezus
krono dá, tam je moj pravi dom, kjer
večno srečen bom.

51. Trojni prijatelji.

Neki oče so pravili svojim otrokom tole priliko: „Imeniten kralj je na bogatem otoku sredi morja nekdaaj imel namestnika, kterega naglo pokliče k sebi, da bi obrajtala. Kraljev namestnik gre iskat prijateljev, da bi ga spremili pred kralja. Pervi prijatelji, kterim je največ zaupal, ti ga zapusté; še ne zméni se nobeden zanj. Drugi prijatelji, na ktere se je močno zanašal, spremili so ga, pa le do ladije, v kteri se je v kraljevo mesto peljal. Tretji prijatelji, na ktere se je najmenj zanašal, ne zapusté ga po dolzem potu, stopijo ž njim pred kraljev prestol, in mu izprosijo milosti.

Ravno tako ima tudi vsak človek trojne prijatelje na tem svetu, pa jih večjidel še le takrat spozná, kadar odhaja iz tega sveta. Pervi prijatelji, ktere najbolj čisla, so denarji in posvetno blago; oni človeka zapusté, kadar se odpravlja iz tega sveta. Drugi so rodba in znanci; oni nas spremijo in gredo z nami le do groba. Tretji prijatelji so svete čednosti in dobra dela; ona gredó s človekom v dolgo večnost, pred Bogom so njegove besednice, in mu izprosijo usmiljenja. — Za ktere prijatelje si hočete skerbeti, otroci?

52. Starček in smert.

Ubog starček je nesel težko breme derv iz gozda domov, da bi po zimi ž njimi kuril, in se mraza varoval. Pot je bil dolg, on pa že ves slab. Truden in zelo nevoljen verže breme na tla, in kliče smerti, da bi ga rešila iz takega nadležnega življenja. Komaj pa izgovori, že smert pri njem stoji, in ga še enkrat vpraša, kaj hoče. Prestrašen starček pa odgovori: „Prosim te, ljuba žena, bodi mi tako dobra, in pomagaj mi zadeti to breme zopet na herbet!“

53. Prazen strah.

Lizka se je po noči prebudila, in zdi se ji, kakor da bi kdo terkal na vrata. Skloni se v postelji, in prav tenko poslušá. Zopet prav močno zaropoče. Lizka od straha komaj diha. Čez nekoliko časa zopet tretjič prav dolgo ropoče. Lizka se spomni, da so teta bolni; misli si, da so umerli, in prišli slovó jemati, kakor je slišala praviti. Vsa plašna smukne pod odejo, in vso noč od straha ne zatisne očesa. Kaj pa je bilo? Pes je sedel na pragu, bolhe obiral, in je terkal z gležnjem po vratih. Ko se je zdanilo, gre Lizka prva iz hiše, in najde psa na pragu.

54. Izreki.

Andrejčku so boter podelili lepe bukvice. Imenovale so se „zlate bukvice.“ Boter so djali, da se te bukvice zato tako imenujejo, ker so v njih lepi izreki in pregovori, kateri so veliko več vredni, kakor srebro in zlato, ako bi jih zapominjeval in izpolnjeval.

Nekaj izrekov v teh bukvicah je bilo takih le:

Mladine največja lepota je ta:

Nedolžnost, ponižnost, pa žlahtnost sercá.

Prebrisana glava in pridne roké

So večje bogatstvo kot zlate goré.

Človeku pridnost kruh in čast daruje;

Lenoba pa beraško pal'co kuje.

Prijaznost sreče vir rodí;

Sovrašto čednosti morí.

Vsem hvaležnost ljuba je;

Nehvaležnost čerti vse.

Obračaj dobro čas, ne daj ga potratiti;

Ne pride več nazaj, ne moreš ga kupiti.

Kdor je pobožen, se Boga bojí,

Mu treba hudega se bati ní.

Kjer koli si, Bog vidi te;

Ne delaj, kar pregrešno je.

Otroci in odrasli vsi ljudjé
 Naj zmir' v ljubezni med saboj živé.
 Če v nebesa hočeš najti stezo pravo,
 Po nji vprašaj svojo vest in pamet zdravo.

55. Živali.

Svet je podoben velicemu pohištvu, v katerem je vse živo potrebnih in koristnih stvari, in ljubi Bog je vsemu temu neskončno modri in dobri gospodar. Stvar je stvári potrebna ali za živež ali za veselje. Ni reči brez prida in koristi na svetu. Vse reči služijo Bogu v hvalo, človeku pa v prid, dokler jih modro uživa.

Živina nam pomaga delati, nam daje kožo in dlako za odejo, mleko, maslo, sir in meso za živež; kosti, rogovi in živinsku čeva so rokodelcem koristna; tudi gnoj je polju potreben.

Ptice so nam ravno tako koristne in potrebne stvari, in nas tudi zelo razveseljujejo. Hudobno bi bilo, ako bi jih terpinčili in brez potrebe morili.

Ribe živé mnogo ljudi, kateri jih jedó in prodajejo suhe in nasoljene; celó moko nekje meljejo iz rib, in pogače pekó.

Tudi kače niso brez vsega prida; nam strupene reči pobirajo, in so zopet drugim živalim živež.

Čebele nabirajo sladki med za zdravilo in za medico, dajejo vosek za sveče, ki goré pri najsvetejšem opravilu: mravlje nanašajo plemenito, lepo dišeče kadilo.

Vse, kar živi, nas opominja, da hvalimo Boga, in nam pomaga čestiti gospoda tolikih čudežev.

56. Prid domačih živali.

Mnogo živali je človeku tako potrebnih, da brez njih živeti ne more. Zato jih preskerbuje z živežem, in jim daje stanovati pri svoji hiši. Te živali se imenujejo domače živali, in so: konji, krave, koze, ovce, psi, mačke, kokoši, gosi, race, golobje i t. d.

Konj je velika in lepa žival. Najrajše je oves, deteljo in seno. Vprezamo ga v voz, v drevo in v brano; pa tudi nosi ljudi in blago v daljne kraje. Pametni ljudje ne nakladajo konju več, kakor delati in nositi more, in ga ne pretepajo z bičem. Tudi žival čuti bolečino.

Krava je tudi zelo koristna domača žival. Daje nam mleko, iz kterega se napravlja maslo in sir. Goveje in telečje meso je dobra, tečna jed. Kravje in telečje kože nam dajejo usnije. Čemu je usnije?

Ovca je krotka in pohlevna žival. Daje nam mleko za sir, volno za nogavice in za sukno. Ovčja koža se ne rabi za obuvale, ampak za rokavice in za druge reči.

Mačka je požrešna in potuhmena žival, vendar pa je koristna pri hiši. Podgane in miši bi se zelo pomnožile, ako bi ne bilo mačke, da bi jih polovila. Mačka včasih dolgo čaka pred mišjo luknjo. Miška pride, mačka hitro stegne tace, in jo z nohtmi zagradi. Mačka tudi po noči dobro vidi; hodi pa tako tiho, da se kar nič ne sliši.

Pes je zvest in poslušljiv spremljevalec svojega gospodarja. Varuje hiše in dvorišča. Če kak tujec blizu pride, pes glasno laje. Po dnevi lahko ljudje sami varujejo hiše, po noči pa jih mora pes varovati. Če tat še tako tiho in skrivno prileze, vendar ga pes precej zapazi in zalaje. Lovski pes sledi z nosom divjino, in jo pokaže lovcu, da jo ustrelj.

Gosi in race plavajo po vodi, in so nam z mesom in s perjem zelo koristne. Večja in terdnjša peresa iz njih peruti rabimo za pisanje.

Tudi kokoši so nam v velik prid. Kaj nam dajejo? Imajo dolge noge in kratke peruti, zato laže hodijo kakor letajo. Na glavi nad kljunom imajo lep rudeč greben: repova peresa jim nakvišku stojé. Petelin ima lepo perje, velik greben na glavi, in ostroge na nogah. Ošabno stopa, in kokoši kliče, kadar kako drobtinico ali zerno najde. Ko je sit, stopi na kak kup ali plot, udari s perutmi in zapoje: „kikiriki! Še predno solnce zajde, gre kuretina na gredi spat; pa se tudi z dnevom vred zbudi. Petelin zjutraj glasno poje in kliče ljudi na delo.

57. Kravár.

Neki deček je na trati blizu sadnega verta kravo pasel. Ko nakvišku pogleda, vidi, da je na češnjem drevesu že nekaj lepo rudečih in zrelih češenj. Zeló ga mikajo. Pustí tedaj kravo samo, in spleza na drevo. Krava pa, ki pastirja pri sebi ne vidi, gre iz pašnika, skoči skozi odperto lesó na vert, žre cvetice in zelišča prav po svoji volji; mnogo pa razdene in pohodi. Ko deček to vidi, zeló se stogotí; skoči z drevesa, vzame palico, ter rotí in pretepa kravo prav neusmiljeno. Naenkrat pa stopijo k njemu njegov oče, ki so vse to od strani gledali. Ostro ga posvaré in pravijo: „Kdo bolj zasluži tepen biti, ti ali živina, ktera ne vé, kaj je prav ali neprav? Ali se nisi tudi ti ravno tako po svoji želji ravnal, in živino pustil, ko bi ti je bilo varovati? In zdaj si tako neusmiljen, ter se ne spominjaš svojega pregreska!“

Dečka je bila zeló sram pred očetom.

58. Ovca.

Med vsemi živalmi se je ovca najpoprej človeku pridružila za domačo žival; že Abel je bil ovčar in je Bogu daroval pervino svoje čede. V starodavnih časih je bilo ovčarstvo najljubše opra-

vilo tudi imenitnih ljudi: velike čede so bile starih očakov največje bogatstvo, in še zdaj dajejo obilo dobička.

Po leti žene ovčar čedo na visoke planine, na zdrave in dobre pašnike. Ima v roki pastirsko palico, čez ramo pa torbico, ter si na piščal piska in kratek čas dela. Močvirnati pašniki so ovcam škodljivi. Po zimi jih pasejo po kopnih, solčnih holmcih; kadar pa sneg zapade, jim v hlevi kermo polagajo.

Ovca je tako pohlevna in prijazna žival, da božji Sin imenuje sebe dobrega pastirja, vérne pa ovčice, ki njegov glas rade poslušajo in za njim hodijo. Tudi se Jezus imenuje jagnje božje, katero grehe sveta odjemlje.

59. Ne draži psov.

Aleš je rad pse dražil, in tudi druge otroke tega učil. Psi so si to dobro zapomnili. Kadar je šel po vasi, so nanj lajali, in se vanj zaganjali. Vsi psi v tem kraju so bili razkačeni in so večkrat kacega otro-

ka popadli in ugriznili. Nespametni Aleš se pa temu le posmehuje. Oče pošljejo enkrat Aleša v mlin. Velik pes, kterega je Aleš že večkrat dražil, bil je ravno odklenen. Ko Aleša zagleda, skoči ves serdit nanj; raztergal bi ga bil, ko bi ne bil pritekel mlinar, in ga otel.

Otroci! kako se morate vesti, da vas ne bodo psi čertili?

60. Modra miška.

Miška iz luknjice prileze in ugleda nastavljeno past. „Oho!“ djala je, „vidiš jo past! Zviti ljudje! dve deščici nastavijo, na zgornjo naložé kamenja, v sredi med deščicama pa nataknejo kosček slanine, da bi miška okusila slanino, sprožila past, in se ujela. Pa miši smo modrejše, kakor ljudje. Me dobro poznamo take zvijače. Ne boste me ujeli ne! Pa povohati,“ djala je miška, „povohati pa dobro slanino vendar smem; nosik še ne more sprožiti pasti. Slanino pa kaj rada duham.“

Miška smukne v past, in prav na láhko povoha slanino. Past je prav mehko nastavljena, in ko se miška slanine dotakne, lop! past zagermí, in miška — mertva leží.

Kdor nevarnost ljubi, pogubi se.

61. Ptice.

Dobrotljivi Bog je ustvaril nebo in zemljo. Bilo je po svetu zeleno, vse polno cvetic in drevja, pa vse tiho in žalostno. Bog je ustvaril ptice, da bi mu pele pod nebom. Kmalu je bilo vse živo in veselo. V samotnih puščavah, kjer žive duše ní, ptice stvarniku hvalne pesmi ščebetajo.

Ptice so s pérjem pokrite. Imajo po dve peruti, po dve nogi, rep in kljun. Ptice lahko letajo, in nektere tudi plavajo. Vse imajo prav dobre in bistre oči. Nektere znajo tudi lepo peti.

Ptice si delajo umeteljna gnjezda, v ktera nesó jajca. Ko se mladiči iz jajček izležejo, imajo precej pripravljeno gorko in mehko posteljico. Stari jih z veseljem pitajo; jim prav pridno prinašajo živeza in ga polagajo vsacemu v kljun. Neizrečeno je neusmiljen, kdor ptičja gnjezda razdira in jajčka pobira ali pa celó mlade terpinči.

Z večjega vse ptice nas razveseljujejo s svojo lepoto, s svojimi krasnimi barvami, s svojo živostjo,

pa tudi s svojim ljubeznjivim, prijetnim petjem. Nekatere nam dajejo živež in pérje za posteljo in za pisanje. Ptice pa tudi čistijo drevesa škodljivih gosenic in merčesov ter so tedaj naše velike dobrotnice.

62. Sinica.

„Vidiš jo lepo sinico na jablani,“ reče Lovre svoji sestri Micki, „kmálu jo bom imel!“

Hitro spleza na drevo, nastavi ptičnico, gre zopet doli, in se skrije sè svojo sestro za germovje, ter pogleduje za sinico. Sinica gre kmalu v ptičnico, in se ujame. Lovre je bil mahoma zopet na jablani. Ko pa hoče sinico vzeti iz ptičnice, nagne se, in pade s ptičnico vred z drevesa. Sinica uide, in Lovre si ob neko gerčo roko do kervavega rani. „O ti ubogi bratec,“ pravi Micka, „zdaj vendar ne boš več plezal za sinico po drevesu. Malo, malo ti je manjkalo, da si nisi roke ali noge zlomil, ali pa še huje se poškodoval.“

„Nič ne dé,“ pravi Lovre, in se posmeje, „zato še ne odjenjam. Vendar zastonj bi se trudil, ker sinica ne bo šla zdaj več v ptičnico, kamor se je bila že enkrat ujela.“

„Če je res tako,“ pravi sestra Micka, „je sinica mnogo modrejša od tebe. Ona ne gre več

tja, kjer se ji nevarno zdi. Ti pa si ravno kar padel in se udaril, in si komaj ušel še večji nesreči, pa nič ne maraš, in si zopet upaš iti v novo nevarnost."

63. Vrabec in konj.

Vrabec. Konjiček, jasli polne imaš,
Al' meni kaj od tega daš?
Vsaj eno zernce ali dvě, —
Lehko se boš najedel še!

Konj. Prederzni ptič, pobiraj le,
Obema dost je kerme té.
In skupaj jesta kar oba,
Potrebe nič ne terpiš.
In vroče leto je prišlo,
Se hudih muh ni manjkalo:
Pa vrabec pridno jih lovi,
Da konj nadleže ne terpi.

64. Skorec.

Stari ptičar Matevž je imel skorca, kateri je znal nekatere besede prav razločno izgovarjati. Če je Matevž rekel: „Skorec! kje si!“ veselej je prav gladko in glasno odgovoril: „Tukaj sem!“ Nobenega ptiča ni imel ptičar tako rad, kakor tega skorca. Tudi sosedovega Tončeta je ta ptič zelo veselil. Zato je starega Matevža rad in pogosto obiskoval.

Ko neki dan Tonče pride k ptičarju, ravno ga ní bilo domá. Tonče željno pogleduje lepega ptiča, ki je po hiši sem ter tja prijazno skakal. „Ko bi ta ptič moj bil,“ pravi sam s saboj, „to bi bilo kaj prijetno!“ Urno stopi za krotkim skorcem, ujame ga in potlači v žep. Zdaj se misli tiho pobrati in odnesti lepega ptiča. Pa mahoma stopi Matevž v hišo. Da bi mlademu dečku naredil veselje, pokliče po stari navadi: „Skorec! kje si?“ In skorec v fantovem žepu prav krepko odgovorí: „Tukaj sem!“

Nic ní tako skrito, da bi kdaj ne bilo očito.

65. Lisica in krokar.

Krokar ukrade sir, sede na visoko drevo, in ga misli užiti. Lisica ga zapazi, gre pod drevo, in pravi: „O ti lepi ptiček, ljubi moj krokar! kako se sveti tvoje pérje, kako imaš lepe oči, kako zalo postavo! Kar živim, še nisem videla lepšega ptiča, kakor si ti; in ako bi ti znal tudi peti, mogli bi te narediti za kralja nad vse druge ptiče.“ Krokarja ta hvala zeló prevzame, in od veselja začne peti svoj: „kra, kra!“ Pa komaj je kljun odperl, pade mu že sir iz kljuna, in zvita lisica ga hitro zgrabi in požre, ter se posmehuje neumnemu krokarju.

Prilizovavca ne smeš poslušati, če hočeš srečen ostati!

66. Nepokorna deklica.

Jerica je ptiče rada imela. Večkrat prosi in naganja mater, da bi ji kacega lepega ptička kupili pri ptičarji. „Bom že videla, če boš pridna,“ pravijo mati, „more biti, da ti kaj kupim.“ Necega dne pride Jerica ravno iz šole. Mati jo pokličejo k sebi, rekoč: „Zdaj grem malo od doma, pa bom kmalu prišla nazaj. Tukaj na mizi je ta le škatlica; terdo ti zapovedujem: po nobeni ceni je ne smeš odpreti; še dotekniti se je varuj! Če me boš slušala, ti bom nekaj lepega dala, kadar pridem domov.“ Jerica obljubi, da bo slušala, in mati gredó. Pa komaj so mati dobro na dvorišču, ima Jerica že škatlico v rokah. „Oj! tako je lahka, na pokrovcu so pa luknjice,“ pravi sama s saboj, „kaj bi vendar bilo v nji? Mati ne bodo nič vedeli, če jo odprem, in drugi me nobeden ne vidi.“ Ko jo še malo ogleduje, privzdigne počasi pokrovček, in glej, lep rumen kanarček izletí iz škatlice, in ščebetá po izbi! Hitro hoče zdaj Jerica ptička ujeti in djati nazaj v škatlico, pa ptiček leta urno od kota do kota, in se ne dá ujeti po nobeni ceni. Ko še vsa prepehana in rudeča skače za ptičkom, in ga loví, odprejo mati vrata. „Oj ti nepokorni otrok!“ zavpijejo, „ali me tako slušaš? Ravno tega ptička v škatlici

sem ti bila namenila, pa izkusiti sem te proprej hotela, ali me boš slušala, kakor si mi obljubila. Vidim, da nisi tako storila; zato bom pa tudi zdaj ptička ptičarju nazaj dala, in ti ne boš nič imela." Jerica joka in prosi. Prepozno je, ni dobila ptička.

67. Ne terpinči živali!

Bil je neusmiljen deček, kateri je po vseh germovih iskal ptičjih gnjezd, in ubogim mladim ptičkom iztikoval očesa, in jih neusmiljeno terpinčil. Mati so ga večkrat svarili, in mu to hudobo ostro očitali. „Ti hudobni otrok,“ so djali, „če se ne boš poboljšal, te bo gotovo še Bog pokoril in kaznjeval.“ Toda prederzni hudobnež se le posmehuje dobri materi, in je še bolj in bolj neusmiljen.

Neko nedeljo, ne da bi šel v cérkev, v gozd gre, da bi zopet počenjal nove neusmiljenosti in grozovitnosti. Na visocem hrastu ugleda veliko ptičje gnjezdo. Hitro spleza na hrast, zgrabi enega mladih ptičev, in ga verže na tla. Zopet hoče seči še po drugega, kar priletita starca, ki sta bila serdita ujédna ptiča, in izkljujeta hudobnemu dečku z ostrim kljunom obe očesi.

Žival je vsaka božja stvar,
Zato ne muči je nikdar!

68. Čebele.

Posebno imenitno je čebelno življenje. Vse čebele enega panja rodi ena sama matica. Ker je mati vseh drugih, zato se imenuje matica, ter ima jo tudi vse kerdelo v veliki časti.

Večji del čebel so delavke. One izdelujejo satovje, ki je prav čudno izdelano; piskrec stoji poleg piskreca, kamor med znašajo. Blaga za satovje in za med si nabirajo ter serkajo iz cvetic. Kar ene naberejo, druge izdelujejo; vsaka ima svoj opravek. Le tretje se ne poprimejo nobenega dela; zato jih pa delavke dolgo časa ne terpe med saboj, temuč jih pomečejo iz panja ali pa umoré. To so trotje. Čebele lepo čedijo svoj panj. Kadar se čebele v kacam panju tako namnožé, da je prostor v njem pretesen za vse, tedaj se neki oddelek čebel s poprejšnjo matico drugam preseli, ter mi pravimo, da rojijo, in drugi oddelek z mlado matico ostane v starem domu. Tamajhna živalca nas učí reda in snage, pridnosti, varčnosti in skerbeti za dni potrebe in pomanjkanja.

69. Ribe.

Modri in dobrotljivi Bog, kateri je zrak oživil z veselimi ptički, napolnil je tudi morje in vode z urnimi ribami. Ribe so ljudem za

živež. Ob njih se jih tisoč in tisoč živi. Vsako leto polové rib brez števila, pa vendar jih ne izmanjka; tako močno se množé.

Večjidel so ribe s luskami pokrite, in dihajo skozi ušesa. Plavajo s plavutami, ktere imajo namesto nog. Neme so, slišijo pa vendar. Živé ob rastlinah, červéh in drugih mergolincih, nektere pa tudi ob drugih manših ribah.

Najbolj znane ribe so: posterv z rudečim in višnjavim, pikastim opasom: krap ali karp z velikimi luskami, z višnjavo-zele-nimi ustnicami in z rumenimi stranmi; ščuka z ravnim gobcem; mrena s štirimi berki na gobcu i t. d. Jegulja je kači podobna, na herbtu černozelena, po trebuhu bela; po noči si hodi iskat živeža na bližnje polje.

70. Žaba in vol.

Žaba je videla vola na travniku, in želí njemu enaka biti. Zatorej začne napihovati svojo gerbasto kožo, ter vpraša svojih tovarišic: „Ali sem tako velika, kakor je vol?“ „Nisi ne,“ pravijo ji. Le še bolj se nopenja, ter zopet vpraša: „Ali sem vendar zdaj enaka velicemu volu?“ Zopet ji odgovorijo, da ne. Pa vendar ne neha z vso močjo nopenjati se tako dolgo, da — počí.

Napuh pripravi v nesrečo.

71. Kače.

Kače imajo dolg, raztegnen život, kateri je z luskami pokrit. Nimajo nog, pa vendar se hitro premikajo. Nekatere kače imajo v zgornji čeljusti v majhnih mehurčkih smerten strup. Kadar usekajo in ranijo, izpusté strup iz votlih zôb, da se razlije v človeško kri, od česar človek zbolí in umerje, če se mu hitro ne pomaga.

Slepec, dobro znan, ní strupén, in se brez nevarnosti lahko prime. Nespametno je tedaj, ako to nedolžno živalco preganjajo in moré. Večja od slepeca je belouška. Tudi ta ní strupéna. Velikokrat se nahaja celó po kletih in hlevih. V naših krajih je gád najbolj strupéna kača. Gád je majhen, ima rujavkasto kožo, po herbtu černo páso, in se zato tudi imenuje písana kača. Gád se greje rad na solncu pri pečevju in germovju. Ní varno otrokom, za germovjem blizu pečevja se igrati; ako stopiš na gada, usekal te bo. Največje in najbolj strupéne kače so po vročih deželah. Tam je boa ali velikanska kača, ktera je do dvajset čevljev dolga, tudi ropotača, in še več drugih.

72. Gad.

Lepo pomladanjsko jutro pride Anička na trato poleg vasi cvetec nabirat za venec.

Za nekim germom ugleda mnogo najlepših vijolic. Zeló so jo razveselile, in nagloma jih začne tergati. Ali sosed zakriči: „Béži, dete, od tega germa, tam prebivajo strupéne kače!“

Anička se prestraši, in malo poneha. Želje po zalih cveticah pa so jo presilno mikale.

„Óno vijolico le, ki tak lepo gleda iz trave,“ djala je, „moram imeti.“

Ravno seza, da bi jo utergala, kar se gad iz germa zaletí, ovije se Anički okoli roke, in jo ugrizne za smert. Čez malo ur je blaga deklica mrtva ležala.

Krôti človek poželenje,
Da ne zajdeš v pogubljenje.

73. Pregovori.

Začetek modrosti je strah božji.

Kakor se posojuje, tako se vračuje.

Juternja ura, zlata ura.

Zgodnja danica pridnim zlatica.

Kdor zgodaj vstaje, temu kruha ostaje.

Kar se Anžek ní učil, tudi Anže ne zna.

Lenoba je vseh gerdob gerdoba.
Po storjenem delu se sladko počiva.
Lepa beseda najde lepo mesto.
Poštenje je najboljše premoženje.
Kdor malega na čestí, velicega vreden ní.
Boljši krajcar po pravici, ko goldinar po krivici.
Krivično blago nima teka.
Laž ima kratke noge.
Kdor laže, tudi kmalu krade.
Mlad berač, star brez hlač.
Prilika lepa grehe dela.
Po slabem tovarištvu rada boli glava.
Vsak pometaj pred svojim pragom.
Dobro delo se samo hvali.
Kratka večérja, dolgo življenje.

Drugi razdelek.

74. Angel varuh.

Po svetu angel hodi,
Ne vidi ga okó,
Pa vendar tebe vodi,
In varuje zvestó.
V nebesih angel je domá,
Od koder Bog pošilja ga.

On v vsako hišo pride,
Če tud' zaperta je,
Otrok mu ne uíde,
Če ravno skrije se.
Odene tebe, ko zaspiš,
Postreže, ko se prebudiš.

Domá in tud' na potu
Je angel var'h s tabój,

Za mizo kakor v kotu
 Te vidi angel tvoj.
 Oh, ne razžali angela,
 Ki te priserčno rad imá!

75. Sveti Alojzij.

V neki vasíci so hodili gospod fajmošter pogosto v šolo gledat, kako se učenci učé in vedó. Radi so bili pri ljubih in pridnih šolarjih. Da bi vsi otroci bili dobri in pobožni, in da bi posebno posnemali čednosti božjih svetnikov, olepšali so dobri gospod vse stene šolske izbe s svetimi podobami. Razlagali so jim vsako podobo posebej, zato, da so otroci svetnika, ktereга je podoba kazala, dobro spoznavali, in se ga učili ljubiti in posnemati.

Pa je tudi bilo v šoli vse tako pobožno in praznično, kakor v kaki cérkvíci.

Posebno so šolarji radi imeli podobo svetega Alojzija, ktereга praznik so vselej prav slovesno praznovali. Ta dan so podobo tega svetnika z najlepšimi cvetičnimi venci olepšali, in so se zeló veselili, ko so jim gospod fajmošter iz svetega življenja tega angelskega mladeniča kaj pripovedovali.

Sveti Alojzij je bil rojen 1568. leta v Kastiljonu na Laškem. Bil je najstarejši sin kneza Ferdi-

nanda Gonzage. Njegova mati, Marta, bila je prav pobožna gospa, in si je vse prizadevala, v božjem strahu ohraniti in zrediti ga. Alojzek je bil zelo umen, in je prav željno sprejemal lepe nauke pobožne matere. Večkrat so ga dobili v kacem kotičku skritega, kjer je klečal in pobožno molil. Njegov oče je zelel, da bi Alojzij bil serčan in imeniten vojak. Velikokrat ga tedaj vzame s saboj med vojake. Tukaj se je kmalu nekterih nespodobnih besed navadil, in jih je doma izrekoval, dasi jih ni razumel. Učenik, to slišavši, reče mu, da so te besede nespodobne, in Alojzij se je naglo poboljšal.

Odsihdob se je skerbno ogibal vseh ljudi, kateri niso spodobno govorili in se lepo vědli. Njegova pridnost v učenju in njegova serčna pobožnost je izpodbujala mlade in stare. Kolikor je bil starejši, toliko tudi modrejši in ljubeznjivejši pri Bogu in pri ljudeh, prav po zgledu Jezusovem. Alojzij je bil tako čist in nedolžen, kakor angelček božji. Že takrat so ga imenovali svetnička. Poleg tega pa je bil vedno ponižen, in je sebe mislil za najslabejšega človeka in največjega grešnika.

Ob prvi izpovedi se je sodil tako nevrednega, da je omedlel, ko je hotel spoznati svoje pregreške. Kadar je bil 12 let star, prejel je iz rok svetega Karola Boromeja prvič sveto obhajilo. Od svetega veselja se mu je svetil obraz, ko je prvič pristopil k mizi Gospodovi. Od tistega časa je hodil vsak praznik in vsako nedeljo k svetemu obhajilu. Perve tri dni v tednu je obračal v zahvalo za milost te

presvete jedi, in druge tri dni se je pripravljaj za prihodnje sveto obhajilo.

Sveti Alojzij pa se je tudi prav dobro in pridno učil, in je natanko opravljal vse svoje dolžnosti. Odpo-vedal se je vsi posvetni česti in bogastvu, da bi tem laže mogel Bogu služiti. Svojo pravico na kastiljonsko grofovino je odstopil mlajšemu bratu, Rudolfu in je sklenil stopiti v jezuitski red. Njegova bogaboječa mati je bila tega zeló vesela; oče pa mu brani, kolikor more. Poslal ga je na daljni pot okoli vseh kraljev in vojvod na Laškem, da bi ga odvernili od njegovega sklepa. Alojzij je očeta slušal; pa ravno na tem popotovanju je še bolj spoznal ničemurnost posvetnih reči. Še bolj uterjen v svojem sklepu je prišel domóv.

Čez dve leti mu dovoli oče, da je šel v samostan. Bil je takrat ravno osemnajst let star. Njegova gorečnost, ponižnost in pobožnost so mu pridobile v samostanu ljubezen vseh njegovih tovarišev in sobratov. Čestili so ga kot zgled kerščanske popolnosti.

V 1591. letu se je v Rimu vnela huda, kužna bolezen. Tudi jezuitje so morali oskerbovati neko bólnico. Tukaj je izkazoval ta svetnik pred vsemi drugimi svojo gorečo ljubezen do bližnjega. Tolažil je bolnike in opominjeval jih k kerščanski poterpeljivosti. Umival jim je noge, postiljal jim in skerbil za vse, česar so potrebovali. V tem svetem opravilu pa je tudi on zbolel, in ní več ozdravel. Pred smertjo je okoli stoječim rekel: „Pojte zahvalno pesem Bogu, kateri me k sebi kliče!“ Previden s svetimi zakramenti,

ves vdan v voljo božjo, z očmi v podobo križanega Jezusa vpertimi, umerl je vesel 21. dan rožnika 1591. leta, tri in dvajesti let star.

Po pravici stavi sveta cérkev svetega Alojzija mladosti v zgled in posnemo, zato, da bi ga posebno v njegovi angelski čistoti nasledovali. Njegova podoba vsaki kerščanski šoli prav lepo pristoji, in kaže, kako naj bi se učenci vsak dan njega spominjali in posnemali njegove prelepe čednosti.

76. Moli, delaj in bodi varčen!

Neki ubog oče je ob draginji zelo skerbil in premišljeval, kako bi svojo družino preživil. Enkrat vidi v spanji tri angele. Pervi je klečal in molil: „Svoje oči vzdigujem k Gospodu; moja pomoč ide od njega, kateri je naredil nebo in zemljo!“ — Drugi je izkopaval korenine iz zemlje, rekoč: „V potu svojega obraza moraš svoj kruh jesti!“ — Tretji je nabiral izkopane koreninice, in je rekel: „Poberite kosce, da konca ne vzamejo.“

Iz teh sanj je siromak spoznal, da mora z živo vero moliti, pridno delati, in kar ima, prav obračati; potem bode Bog ohranil njega in njegovo družino.

77. Perva izpoved.

Jožek gre iz c erkve domov. Dasi ni nedelja, vendar je praznično opravljeno. Notranja zadovoljnost in serčno veselje se mu lahko bere na obrazu. Kogar sreča, prijazno pozdravi: „Hvaljen bodi Jezus Kristus!“ Večkrat je  e hodil po tem poti, bodi si iz šole, ali ob nedeljah od svete maše, pa  e nikoli se ni tako pametno in spodobno vedel, kakor denes; nekako ves drug je, kakor sicer. Od kdaj se je tako izpametoval? in kje je li bil?

Ravno je opravil sveto izpoved, ter prejel zakrament sv. pokore prvič v svojem življenju. Ves srečen je, ker si je v svesti, da je izpoved dobro opravil, in dobil odpu enje vseh grehov, in da je zdaj čist pred Bogom.

„Zdaj  utim nad saboj,“ rekel je sam pri sebi, „kar so nam duhovni učenik pravili, da je človeku po izpovedi, kakor da bi se mu bil velik kamen odvalil od serca; res, mir vesti nam podeljuje zakrament svete pokore.“

Pot je deržal mimo verta, kjer je bila polna gredica lepih, belih lilij; svetle kapljice jutranje rose so se prav lepo lesketale na njih. Ondi nekoliko postoj i, in misli si, da je tudi njegova duša lepo čista, kakor bele

lilije, in da se leskéče na nji posvečujoča milost božja, kakor te rosne kapljice na lilijah.

Ko dalje gre, sreča Franceta, nerodnega dečka iz bližnje vasi. Ta mu že od daleč nagaja, in ko do njega pride, draži ga in še sune, kakor da bi se rad tepel. Jožek ni bil sicer pohleven in poterpežljiv; tudi on je včasih rad komu nagajal, in že večkrat je bil v kacem boju z otroki, da so ga starši nekterikrat morali svariti. Denes pa je ves drugačen. Tiho dalje gre po svojem potu, in ne posluša, ko France za njim vpije, in ga z gerdimi besedami zmérja.

Doma je bil pokoren svojim ljubim staršem; kar so mu ukazali, z veseljem je storil, in ko je eno delo opravil, šel jih je vprašat, kaj naj bi še delal. Do bratov in sester je bil ves prijazen; nobene žal besede jim ni rekel; pa tudi poslom in vsem v hiši je bil dober. Govoril je menj ko drugikrat, in nič tacega, kar bi ne bil prej dobro premislil, ali kar bi ne bilo prav pred Bogom. Videlo se mu je, da se je nekako ves izpreobrnil, in zdelo se je, kakor da bi bil od denes zjutraj za eno leto starejši in umnejši. Pred večérjo in po večérji je tako pobožno molil, kakor še nikdar; in predno je šel spat, vzel je molitvene bukvice v roke, pokleknil je in molil iz njih večérno

molitev. Materi, ko so ga videli, utrinjale so se solze v očeh. „Kakoršen si bil denes“ — pravijo potlej mati, „tako priden, poslušljiv in pobožen bodi tudi po sedáj vsak dan; Bog bo imel veselje nad taboj, jaz in oče te bova ljubila, in vse te bo rado imelo!“

Jožek obljubi, da bo, in še pravi: „Tako vesel nisem šel še nikoli spat, kakor nocoj; denašnji dan je bil meni kaj srečen in vesel!“ In oče pristavijo: „Tako srečni in veseli bodo vsi tvoji prihodnji dnevi, če boš vsak dan tako živel, kakor da bi bil vsak tvoj izpovedni dan!“

78. Bodi usmiljen!

Lukec in Primož gresta neko jutro skupaj v šolo. Vsak ima kos kruha za kosilce v roki. Sreča ju uboga žena z majhnim otrokom v naročju. „Oj, ljubi deček!“ pravi žena Primožu, „daj vendar mojemu lačnemu otroku malo kruha; denes ní še nič jedel.“

„Sam sem lačen,“ pravi Primož, / ter otepa in jé svoj kos kruha dalje.

Lukec pa ní tako storil. Tudi on bi bil lahko pojedel svoj kos; pa ker ubogi otrok tako milo joka, dá mu takoj ves svoj kruh, in se veselé, ko vidi, kako otrok kosček kruha veselo vzame in uživa.

„Bog ti plačaj! ljubi dobri otrok!“ pravi Lukcu mati ubozega otroka. Lukee pa gre vesel po svojem potu dalje.

Kar smo siromaku dobrega storili,
To nebeškemu Bogú smo podelili.

79. Sveta Elizabeta.

Sveta Elizabeta je bila hči ogerskega kralja Andreja in Jere Meranske iz Tiroljskega. Nje mož je bil Ludvik tirinški. Bila je dobrotnica siromakom in bolnikom.

Enkrat se je bil kruh, meso in drugi živež zeló podražil. V tej draginji je mnogo ljudi terpelo pomanjkanje, in nekteri so od lakote merli. Elizabeta pa je dala mleti, peči, in je sama delila kruh in moko med ubožce. Mnogim je dajala tudi denarjev, tako, da so nekteri mislili, da bi utegnila sčasoma Elizabeta še sama oubožati. Nje mož, deželni grof, grajal jo je zeló zaradi te prevelike radodarnosti. Necega dne je bil grof v mestu, in pobožna gospa gre v tem iz svojega poslopja k ubožcem. Pod plaščem nese polno košarico kruha, mesa in jaje. Na enkrat jo sreča nje mož, ki gre iz mesta, in je ostro vpraša: „Kaj neseš? Pokaži!“ — Elizabeta se prestraši, in molčí. Grof ji odkrije

plašč, in ugleda polno košarico — najlepših rož. To čudo jo je poterdilo v veri, da je Bogu njeno djanje prijetno in dopadljivo.

80. Sveti Rok.

Sveti Rok je bil sin bogatih staršev. Lehko bi bil živel v česti in veselju; pa bolje se mu je zdelo, da je svoje premoženje razdelil med uboge, in je potom romal v sveto deželo. Na poti pride v kraj, kjer je huda bolezen, kuga, razsajala. Skoraj v vsaki hiši so ležali bolniki, in bilo ni nobenega, kateri bi bil stregel bolnikom in pokopaval merliče. Rok se tedaj pripravi, streže bolnikom, daje jim jesti in piti, napravlja zdravila, in pokopava merliče. Pa tudi njega se bolezen prime, zbolí ter leží v veliki nadlogi in potrebi. V ubogi gozdni koči, v kateri je stanoval, nima nobenega človeka, da bi mu kaj postregel in pomagal.

Ves zapuščen v veliki potrebi bi bil moral umreti, ko bi ne bil imel necega zvestega psa s saboj. Ta ljuba žival je skerbela za bolnega gospodarja tako lepo, da komaj človek tako. Liže mu pekoči roki, lega na njega, da bi ga ogreval, in mu znaša mnogoteri živež. Ko je Rok vedno bolj bolehal, privabil je ta psiček k njemu še ljudi, kateri so mu stregli in zanj

skerbeli. Rok je zopet ozdravel, in je prav sveto živel do smerti. Večkrat vidimo podobo svetega Roka, bi ima pri sebi zvestega psička s kruhom v gobčeku.

Sl. Terdoserčnost.

Ob draginji je prišel Pavel, ubog deček, z gore doli v bližnjo vas, in je prošil kruha po hišah premožnih ljudi. Peter, sin premožnih staršev, sedi ravno pred hišo z velikim kosom kruha v roki. „Daj meni malo!“ prosi Pavel, „zeló sem lačen!“ Pa Peter mu merzlo odgovorí: „Pojdi dalje! tebi nimam kruha.“ Ob letu potem pride Peter na goro iskat neke izgubljene koze. Dolgo je begal okoli po sterminah in pečinah. Solnce je prav vroče pripekalo, in kmalu bi bil že od žeje obnemagal; pa nikjer ní mogel dobiti nobenega studenca. Zdaj ugleda v senci pod nekim drevesom sedeti dečka Pavla, kateri je ovce pasel in imel verč vode poleg sebe. „Daj mi malo piti!“ prosi Peter, „neizrečeno sem žejen.“ Ali Pavel mu resnobno odgovorí: „Pojdi dalje! tebi nimam vode!“ — Peter se začne solziti, spozná svoj pregrešek, in prosi Pavla, da bi mu odpustil. Pavel mu podá verč vode, in pravi: „Nisem tako terdoserčen, da bi ti ne privoščil požirka hladne vode; napeljati sem te le hotel, da bi spoznal svoj pregrešek, in

da bi izkusil, kako hudo je, ako človeku česa manjka. Le pij, in pomni pregovor, ki pravi:

*Ako lačnemu ne pomagaš,
Glej, da v žeji ne omagaš!"*

82. Lakomni pes.

Pes dobil je kos mesá, é njim čez vodo se podá; v čisti vodi sebe vidi, in pri sebi tako misli: To je kužek, bratec moj, nese tudi kosček svoj; tudi tega čem imeti! — in že hlastne, ga uzeti, pa odpade mu mesó, óno tud je 'zgínilo!

Tud ljudjé se tak golj'fajo, če želé še, ko imajo!

83. Zadovoljnost.

V neki hudi létini in draginji je ukazal župan, bogat mož, vsem ubožnim otrokom, naj pridejo v njegovo hišo. Postavil jim je polno košaro kruha, in rekel: „Glejte otroci! náte malo kruha. Vsak, kar vas je, naj si vzame hlebček, in tako smete vsak dan priti, dokler nam ljubi Bog ne dá zopet boljših časov.“ — Otroci se zaženó na košaro, in se tergajo za kruh, ker vsak hoče imeti najlepši in najboljši hlebček. Potem leté domóv, in se nič ne zahvalijo. Samo Franicka, uboga pa čedno oblečena dekllica, je še

stala od daleč. Gre počasi bliže, vzame najmanjši hlebček, ki je še ostal v košari, poljubi hvaležno dobrotniku roko, in gre sama tiho in spodobno droti domu. — Drugi dan so bili otroci zopet tako robati in sirovi. Uboga Franicka je dobila ta pot kruhek, ki je bil komaj polovico tolik, kolikoršni drugi kruhi. Domá ga dá bolni materi, da si ga odrežejo.

Pa glej! mnogo novih, srebernih denarjev se izsuje iz hlebčka.

Mati se prestrašijo, in rekoó Franicki: „Poberi hitro denar, in teci k županovim nazaj; gotovo so se zmotili in ga v kruh zamesili.“ Franicka vzame denar, in ga nese nazaj. Ali dobrotljivi mož ji pravi: „Ne, ljubi otrok, nismo se zmotili, ne; nalašč sem dal zapeči denar v najmanjši hlebček, da bi tebe, ljuba deklica, malo poplačal, ker si izmed vseh drugih tako lepo tiha, krotka in hvaležna. Ostani le vedno tako dobra in pridna, tudi Bog te bode blagoslovil.“

84. David in Jonatan.

David, Izajev sin, bil je pohleven pastirček. Ovce svojega očeta je pasel. Vsi ljudje so ga radi imeli, ker je bil tako umen in bogboječ ter z vsemi tako dober. Jonatan, sin kralja Sav-

la, je bil Davidu posebno dober, ta pa njemu. Oba sta se ljubila, kakor brata; enega serca in enih misli sta bila; drug družega sta varovala nevarnosti in opominjala k dobremu. Nobenega prepira ní bilo med njima, drug za družega bi bil dal življenje. Tako mirni in ljubeznjivi naj bi bili bratje in sestre med saboj.

Otroci in odrastli ljudje

Naj zmirom mirno med saboj živé!

85. Stara verv.

Dva dečka, Tone in France, najmeta staro verv na veliki cesti. Oba bi jo rada imela; zato se začneta prepirati za njo, da se razlega po bregu in dolini. Tone je deržal za eden konec, France vleče za družega. Precèj časa se rujeta za njo, in drug družega vlačita po cesti. Zdajci se verv preterga, in oba lópita v lužo.

Tako se godí vsem svojeglavnim prepiraucem. Boljša je kratka sprava, kakor dolga pravda.

86. Prijazen in postrežljiv pastirček.

V neki vasi na Laškem sta bila oče in mati, ki sta imela sina po imenu Feliksa. Bil je razumen deček,

pa ker je bil zelo ubog, moral je
 svinje pasti. Starši so ga lepo učili,
 kako naj bo do vseh ljudi lepo
 prijazen, in naj rad postreže in
 pomaga, komur more. Drugi otroci
 v vasi pa so ga zaničovali, dražili,
 in se nesproodobno vedli.

Ko neki dan Feliks pase svojo
 čedo, pridejo mimo čestitljiv menih,
 in pastirje nagovore, da bi jim kateri
 pokazal pot skozi dobravo. Ali ker
 je bilo gerdo vreme, pravijo surovi
 otroci drug za drugim: „Taz ne
 grem!“ Feliks pa prijazno pristopi,
 lepo pozdravi čestitljivega meniha,
 in se jim ponudi za vodnika.

Gredí menih s Feliksom mnogo
 govore, in vidiyo, da je prav dober in

razumen deček. Peljejo ga s saboj v samostan in ga po dovoljenju njegovih staršev vzamejo v svoj red.

Feliks se je dobro učil in je kmalu prekosil vse svoje sobrate in tovarise.

Lea tega delj pa ni bil ošaben, ampak je ostal vedno ponizen, priljuden in postrežljiv. Vsi so ga spoštovali in radi imeli. Bil je povzdigovan od česti do česti, dokler ni bil celó škof in potem kardinal.

Ko so tedanji papež umerli, bil je Feliks enoglasno za papeža izvoljen 24. aprila 1585. Vladal je po imenu Sikst V. z veliko modrostjo in slavo.

87. Spodobno se vèdi!

Dober otrok se mora vselej in povsod spodobno in priljudno vèsti.

Gledati mora, da drugim dela veselje. Kdor s svojim vedenjem kaže, da druge ljudi ljubi in spoštuje, ta se spodobno in priljudno vede. Ako se pa hočeš spodobno in priljudno vèsti, moraš si to dobro zapomniti :

1. *Vsako jutro si umij usta, obraz in roke s hladno vodo. Poravnaj si lasé, očedi čevlje in osnaži svojo obleko. Umazan in raztergan ne hodi med ljudi.*

2. *Pri jedi ne govóri mnogo, in ne rabi roke, kjer si z žlico, vilicami ali z nožem moreš pomagati. Ne naslanjaj se na mizo, in se ne oziraj, kadar ješ in piješ, in ne cmakaj. Ne jej požrešno, in ne izbiraj si najboljših rečí. Pústi drugim poprej jedi jemati.*

3. *Govóri počasi in razumno, da te vsak lahko umè. Ne imej roke, kape ali kaj družega pred ustí, kadar govoriš; in v obraz glej ljudém, s kterimi govoriš. Govóri pa z ustí, ne z rokama.*

Kadar je potreba, rad govóri, pa ne sezaj drugim v besedo, in vselej poprej premisli, kaj bodeš rekel. Kadar ne veš kaj dobrega in lepega govoriti, pa mólci.

4. *Hodi, stoj in sèdi ravno. Kadar hodiš, ne*

mahaj preveč z rokama, in kadar stojiš ali sediš, ne skrivaj rok v obleko. Kadar ktereга srečaš, prijazno ga pozdravi, in reci: Hvaljen bodi Jezus Kristus! dobro jutro! dober dan! dober večer! lahko noč! Bog daj srečo! i t. d. Tistim pa, ktere hočeš še posebno spoštovati, moraš se spodobno odkriti in prikloniti, duhovnim gospodom pa poleg tega še roko poljubiti.

Nikoli se ne skrivaj! Človek se že na poti spozná, koliko veljá.

5. Nikdar se pri ljudeh ne praskaj po glavi ali životu; ne grizi si nohtov in si ne trebi ust in nosa. To se drugim studi.

6. Ne posmehuj in ne smej se drugim, tu li ne nagajaj nobenemu, in ne draži nobenega. Pazi se razpora in besedovanja. Bodi miroljuben in postrezljiv. Če greš s kom imenitnejšim, daj mu hoditi na desni strani, sam pa ostani na levi, in ne stopaj naprej.

7. Ogiblji se vseh prepirljivih, nevednih in nespodobnih ljudi.

8. Ako te kdo česa povpraša, povej prijazno, če veš in če smeš; ako ne veš ali ne smeš, spodobno se izgovôri ali pa mólči. Lagati ne smeš nikoli! Tudi glasno ne vpij in ne razgrajaj po poti. Tako delajo divjaki.

9. Kadar prideš v tujo hišo, odkrij se, po-

zdravi domače, kakor je spodobno, in razumno povej, česa bi rad.

Ako pa greš v kako imenitnejšo hišo, osnaži si obuvalo, odkrij se, poter kaj lahko na vrata, in če se ti oglase, stopi spodobno in počasi v izbo, prijazno se prikloni in razločno povej, kaj hočeš. Klobuka, plašča in drugih takih reči ne odlagaj, in tudi sestri ne smeš, dokler ti ne rekó.

10. Kadar kdo imeniten pride k tebi v hišo, vstani in ga pozdravi. Ponudi mu sedež, sam pa stoj, dokler ti ne reče, da sédi. Kadar odhaja, spremi ga, in če je zvečer, tudi mu posveti.

11. Ako hoče kdo kaj od tebe imeti, prijazno mu postrezi, če mu moreš: ako pa ne moreš, pravično se izgovôri. Ne jèzi in ne žali pa nikoli nobenega.

12. Ako bi rad od drugih kaj imel, moraš lepo in spodobno prositi in se tudi zahvaliti, kadar si dobil.

13. Ravnaj se vselej po pametnih in omikanih ljudeh; robotih in surovih nikdar ne posnemaj. Kar prvič prav ne storiš, pa drugič popravi, in se vadi poštene šege.

88. Hromec in slepec.

Pri poti hromec tam sedí, in slepec pa pred njim stoji. Razklada svoje vsak težave. „Ne vidim,“ pravi slepec, „kam;“ „jaz vidim,“ pravi hromec,

„kam, ne morem iti pa v daljave.“ „Pomaga temu se lehkó: ti mene vzemi na ramó, in jaz te kermil bom na poti.“ — Največji križ se polehčá, če vbožček vbožčku roko dá — podpírata če se v dobroti.

89. Bratovska ljubezen.

Nežica je po južini kupice pomivala; njen brat Lukec pa je pisal šolsko nalogo. Po nesreči pade Nežici očetov kozarec na tla in se razbije. Nežica zajoka od straha, in pravi: „Oh, kaj oče porekó! Da bi imela toliko denarjev, rada bi očetu kupila novo kupico.“ Lukec reče Nežici: „Ljuba sestra, jaz ti dam rad svoje tri desetice; več pa nimam.“ Oba preštejeta svoje denarje, pa nimata zadosti, in skleneta tedaj očeta prositi odpuščanja.

Zvečer prideta oče in mati domóv. Lukec teče očetu naproti, rekoč: „Preljubi moj oče! ne bodite hudi na Nežico; kupico vam je ubíla. Videl sem, da je ní nalašč! le pripetilo se ji je. Hotela sva kupiti novo kupico, pa nimava zadosti denarja.“ Oče pravijo: „Ali si tudi ti hotel Nežici pripomoči? — Tedaj odpustim, ker se imata tako rada.“ Nežica jokaje pristopi. Oče ji rekó: „V prihodnje bolje pazi, da kaj ne stareš; zdaj ti opuščam storjeno škodo, ker sta si z Lukcem tako dobra.“

90. Slušaj svoje starše!

„Ostani doma, da nazaj pridem,“ rekli so oče od doma gredoč sinu Tomažu. Tomaž obljubi, kakor so mu rekli. Komaj pa so bili oče od doma, že pride sosedov sin, Boštjan, in hoče pridnega Tomaža s saboj na polje imeti. Tomaž si takój ne upa iti, zato ker so mu oče prepovedali. „Kaj misliš,“ pravi poredni tovariš, „da bodo oče kaj vedeli za to! Kdo vé, kje so zdaj oče, in kdaj pridejo zopet domóv! Ali boš vedno doma čepel!“ — Tomaž se dá pregovoriti, in gre ž njim. Prišla sta mimo necega sadnega verta, v katerem je bilo polno lepega ovočja. Poredni tovariš začne hitro klatiti drevje. Naglo pa se prikaže gospodar, ki je bil vert njegov in ovočje. Oba stečeta. Ali Tomaž, kjer je bil mlajši, ni mogel tako teči, kakor Boštjan. Gospodar ga ujame, ter ga dobro zuhá in pretepe. Nič ni pomagalo, če je pravil, da je nedolžen, da ní on nič hudega mislil, in da je le njegov tovariš ovočje klatil. Moral je tedaj namesto Boštjana prebiti sramoto in kazen. — Ves objokan in razmeršen pride Tomaž domóv, in kmalu za njim pridejo tudi oče. „Kaj ti je?“ vprašajo ga oče, „zakaj si jokal?“ Tomaž vse

odkritoserčno pové, in toži, da se mu je krivica zgodila, da je nedolžen, in da ní zaslužil tepen biti. „Prav ti je,“ pravijo oče, „zakaj me nisi poslušal?“

91. Nepokorščina napravi nesrečo.

Lizka se je igrala s škarjami. Mati to vidijo in pravijo: „Že zopet se igraš s škarjami! Kolikokrat ti bom še morala braniti? Varuj, varuj, da se ti ne zgodi, kakor nesrečni Tonički!“

Lizka. Kako pa se je zgodilo nesrečni Tonički?

Mati. Poslušaj, ti bom povedala. Tonička, deklica do šestih let, igrala se je rada z noži, vilicami in s škarjami. Mati so jo večkrat opominjali: „Otrok, pústi te reči! To zbode! Gotovo si boš še kaj naredila!“ Ali nič ní pomagalo. Enkrat leze z nožem v roki na stol. Stol se zverne, ona pade na tla in se zbode z nožem v levo oko. „O joj! o joj!“ vpije Tonička, ter nje starši in drugi od straha ne vedó, kaj bi storili. Vendar pošljejo nemudoma po zdravnika. Zdravnik takój pride, in ji obeže oko. Tonička je morala terpeti velíke bolečine, in je bila potem na eno oko slepa.

Lizka. Ljuba mati! nate škarje. Nikoli več se ne bom igrala ž njimi!“

Mati. Tako je prav, ljuba moja, le nikoli ne imej v rokah ostrih reči, kadar kam ležeš ali če skakaš.

Kdor neče berzo slušati,
V nesrečo kmál' se zaletí.

92. Dobra hčérka.

Aničkina mati so bili bolni. Kmalu pa jim je bilo bolje; le slabotni so bili še. Zdravnik je v pričo Aničke rekel: „Ako bi bolnica le vsak dan imela malo vina, kmalu bi se pokrepčala in si zopet opomogla.“ Pa kje bi dobila uboga žena denarja za vino? Saj si še najpotrebnejših reči preskerbeti ne more! Anička zvé, da v hiši, kjer z materjo stanujeta, iščejo delavca, da bi nasekana derva znosil in poravnal v dervárnico. Ponujat se gre, in prosi, da bi nji izročili to delo; obljubi, da bo vse prav dobro naredila. In res v štireh vročih urah zasluži pridna Anička toliko, da more svoji bolni materi kupiti malo vina. Ako tudi je bila od dela vsa trudna, vendar tako berzo teče domóv, kakor bi ne bila še nič delala. Neizrečeno jo je veselilo, da je mogla svoji ljubi materi kaj k zdravju pripomoči. Mati so bili tako ganeni, da so se od veselja solzili. — Da bi bili pač vsi otroci tako ljubeznjivi, kakor dobra hči Anička!

93. Egiptovski Jožef.

Kdor se Boga boji, tudi spoštuje svoje starše, in se varuje vsacega greha. To resnico nas uči sveti Duh, in nam je egiptovski Jožef prav lepo priča.

Jožef je imel dobrega očeta Jakoba, pa zeló hudobne brate. Očeta je vselej rad slušal, kar koli so mu ukazali; nikdar pa se ní dal zapeljati izpridenim bratom, da bi jih bil posnemal. Zato so ga tudi oče najrajši imeli izmed vseh sinov; tem bolj pa so ga čertili malopridni bratje. Enkrat so ga oče poslali za brati gledat, kje pasejo, in kako se jim godí. Ko Jožef do bratov pride, so ga hudobneži iz gole zavidljivosti že mislili umoriti. Po sreči ravno takrat mimo pridejo neki kupci, ki so šli z blagom v Egipt. Bratje se med saboj pogovoré, in ga prodajo tem kupcem, kateri so ga potlej na Egiptovskem prodali v sužnjost.

Jožef je Bogu zvest ostal tudi v tujem kraju, in je pošteno služil svojega gospodarja. Gospodar ga je prav rad imel, in mu je vse zaupal. Njegova žena pa je bila vsa hudobna, in je hotela nedolžnega Jožefa v greh zapeljati. Jožef se je Boga bal, in je bežal, rekoč: „Kako

bi storil tolikšno hudobo, in grešil zoper svojega Boga.“

Po hudobni ženi krivo zatožen je bil nedolžni Jožef zapert v ječo. Hudo se mu je godilo; pa rajši je vse preterpel, kakor bi se bil Bogu zameril. Bolj se je bal Boga, kakor ljudi. Bog pa tudi ni zapustil Jožefa. Dal mu je tolikšno modrost, da je v ječi dvema jetnikoma in potlej celó kralju čudne sanje prav razložil. Kralj ga izpusti iz ječe, in mu iz hvaležnosti izkaže tolikšno čast, da ga postavi za svojega namestnika. — Pogledite, tako skerbí Bog za svoje.

Srečni Jožef ni pozabil svojega priletnega očeta. K sebi jih je povabil, da bi se jim dobro godilo na stare dni. Jožef, ki je bil prvi za kraljem, ni se sramoval očeta, ki so bili pastír. Naproti jim teče, ljubeznjivo jih poljublja (kušuje), in se od veselja joka. Tudi brate je bil povabil, da pridejo z očetom k njemu v Egipt, in jim je iz serca odpustil vse, kar so mu v mladosti hudega storili. Vsem skupaj, očetu in bratom, je dal najboljši kraj na Egiptovskem, in jih je z vsem potrebnim preskerboval. Posebno pa je očeta prav lepo imel do smerti. Na smertni postelji Jožef ni zapustil svojega očeta. Lepo jim je stregel, in ko

so umerli, jim hvaležno oči zatisne, in jih pošteno pokoplje, kakor so mu bili naročili.

Otroci! tako spoštujte očeta in mater, da boste dolgo živeli in da se vam bo dobro godilo.

94. Hvaležni sin.

France je bil v šoli med vsemi učenci najboljši pisalec. Enkrat pride neki iméten mož v šolo, in prosi učenika, da bi mu kateri učencev nekaj prepisal. Učenik so to delo Francetu izročili.

France je prav čedno zgotovil ta spis, in ga je sam nesel imétnemu možu v hišo. Možu je bilo to lepo in čedno pisanje tako všeč, da je Francetu pol goldinarja zanj podaril. Pridnega dečka je to zeló veselilo. Nikoli še ní imel toliko denarja. Premišljuje, domóv gredé, kaj bi kupil. Več reči mu hodi na misel, recimo: ovočje, grozdje, zaklépični nožiček i t. d. Hitro pa se spomni, in pravi sam saboj: „Ali bi bilo pa prav, ako bi za take reči denar potratil, mati pa toliko za me storé, in me tako ljubeznjivo oskerbujejo? Ne! nič ne bom kupil; materi bom dal denar, naj si ga obernejo, kakor hočejo.“ Berž teče domóv, in vesel reče materi: „Nate, ljuba mati, prinesel sem vam per-

vega pol goldinarja, ktereга sem sam prislužil.“ Mati so hvaležnega serca svojega sina tako veseli, da od veselja jokajo, in ga pri-serčno objemajo. Francetu pa je tudi to ma-terino veselje bolje djalo, kakor najboljša jed in najlepša reč, ktero bi za ta denar bil mogel dobiti. Prav ljubo ter veselo mu je bilo v sercu, in terdno sklene, da se bo zmirom tako védel, da ga bodo veseli ljuba mati. Kakor je bil obljubil, tako je izpolnjeval. Bil je vedno po-koren, varičen in pobožen deček, in pozneje je bil pošten in pravičen mož.

95. Nehvaležnost.

Neki bogat oče se postarajo, in otrokom izročé vso svojo imovíno. Otroci obljubijo, da jim bodo lepo stregli, in jih z vsem preskerbovali, česar bodo potrebovali. Iz prvega so jih res precèj lepo imeli, pa sčasoma je bilo vedno huje. Še potrebne obleke jim ne pripravijo, celó žlice jim štejejo. Ubogi oče pogosto zdihu-jejo, rekoč: „Preváril sem se, da sem otrokom dal vse v roke. Bolje bi bilo, naj bi oni mene, kakor da moram jaz njih prositi.“ Prigodilo pa se je, da je neki stari prijatelj nenadoma očetu prinesel in odštél štisoč goldinarjev. Nekdaj so namreč oče v tovarístvu ž njim kupčevali, in ti

denarji so bili pri necem dolžniku zaostali, da so oče mislili, da bodo izgubljeni. Oče si dadó narediti železno skrinjo in denarje dobro zaklenejo vanjo. Zdaj se hinavski otroci zopet prilizujejo očetu, ter jim skerbno strežejo, da bi iz njih izlizali še te denarje. Oče jim ne dadó niti krajcarja; vendar so se otroci nadjali dednine po njih smerti. Ko oče zatisnejo oči, otroci vsi lakotni planejo na skrinjo, da bi si razdelili denar med saboj. Pa hudo so se opekli. Oče so bili odločili ves denar ubogim sirotam, in so ga natihoma izročili ubožničarjem, skrinjo so pa napolnili s kamenjem. Verhu kamenja so bili zapisali:

Kdor starše gerdó imá,
Sam svojo srečo prodá.

96. Spoštuj starost.

Prerok Elizej je bil star, čestitljiv mož. Šel je enkrat v malo mesto Betel, ktero je na hribu stalo. Ko je počasi v breg stopal, pridejo hudobni dečki iz mesta, in zaničujejo starčka, ker je imel malo las na glavi. Vpili so: „Plešec, plešec, pojdi gori!“ Elizej je bil s tem zelo razžaljen, in je vzdignil pogled proti Bogu. In glejte! ko bi trenil, prišla je šiba božja na hudobne otroke. Dva divja medveda planeta iz

hoste, skočita na dečke, in njih raztergata dva in štirideseti.

Oj otroci! pazite se, stare ali nadložne ljudi zaničevati, da vas Bog ne udari.

97. Cesarica Marija Terezija.

Že stara navada je, da naš cesar na veliki četertek dvanajst starim možem noge umivajo, cesarica pa dvanajst starim ženam. Kaj umivanje nog znači, nam je naš Zveličar sam povedal, ko je pred terpljenjem noge umival svojim učencem. Rekel je: „Veste, kaj sem vam storil? Vi me imenujete učenika in gospoda, in prav pravite; res sem. Ako sem tedaj jaz, gospod in učenik, vam noge umival, morate tudi vi drug družemu noge umivati. Zgled namreč sem vam dal, da ravno tako kakor sem jaz vam storil, tudi vi storite.“ S tem nas uči nas Zveličar, da moramo drug družemu ponižno služiti, naj bodemo imenitnega ali nizkega stanú.

Tudi blaga cesarica Marija Terezija je imela navado, to pobožno delo opravljati dvanajst starim ženam, in tako dajati pravi zgled kerščanske ponižnosti in ljubezni.

Enkrat pa neka 108 let stara ženica ni bila

prišla k umivanju nog; bila je bolna. Dala pa je cesarici poročiti, zakaj je ní, in kako težko ji to dé, ne zavoljo darila, ampak zato, ker svoje mile cesarice in gospé videti ne more. Nekaj dni potem pride Marija Terezija sama v hišo te uboge in bolne ženice, prijazno se pogovarja ž njo in ji dá darilo, ktero ji je bilo pri umivanju nog namenjeno. Cesarica tudi vidi siromaštvo te uboge ženice. Vso izbo ji dá prav prijazno popraviti, poskerbí ji za obleko in dobro posteljo, in ji daje verhu tega še vsacega četert leta toliko, da ji ní bilo treba terpeti pomanjkanja.

98. Podkova.

Neki oče gredó s svojim sinom Júrijčetom čez polje. Med potjo rekó oče: „Glej, tukaj leži nekaj podkove na cesti; poberi in spravi!“ „Kaj še,“ pravi Júrijče, „to pač ní vredno, da bi se človek pripogibal.“ Oče pa podkovo tiho poberejo, in jo vtaknejo v žep. V bližnji vasi pa jo prodajo kovaču za dva krajcarja, in zá nja češenj kupijo. Zopet gresta dalje. Solnce je bilo vroče, in je zelo pripekalo. Široko in daleč tam ní bilo nobene hiše, ne drevesa in nobene vode. Júrijče že skoraj od žeje omaguje, in komaj že očeta dohaja. Oče izpusté kakor po nevedoma eno češnjo na tla. Hitro

jo pobere Júrijče, in jo pozoblje. — Za nekoliko časa spusté oče zopet eno češnjo. Júrijče se ravno tako naglo pripogne, in jo pobere. Tako dadó oče Júrijčetu vse češnje pobrati.

Ko je Júrijče zadnjo češnjo pobral in pozobal, oče se nazaj obernejo, in se nasmejejo, rekoč: „Poglej, Júrijče, ako bi se bil ti po železo le enkrat pripognil, ne bilo bi se ti po češnje treba stokrat pripogíbati.“

99. Potrudi se!

Mihova kočá je stala na kraju, kjer je bilo vse s ternjem in z leščevjem zarasteno. Neki vroč dan, ravno ob žetvi, ležal je Miha v senci pod lesko. Kmet s polnim vozom snopja gre mimo njega. Nevoščljivo se ozrè Miha na kmetov voz, in mu komaj odgovorí na njegovo pozdravljanje. Kmet postane, in pravi Mihú: „Ako bi ti hotel te svoje puste zemlje vsak dan le toliko obdelati, kolikor je pokrivaš s svojim lenim životom, lahko bi vsako leto toliko žita našel, kolikor ga tukaj vidiš na mojem vozu.“ Mihú je ta svèt všeč. Izruje in potrebi korenine in germovje, ter obdeluje pusto zemljo. Naredil in imel je njivo, ki ga ní krajcarja stala, in ga je vendar dobro živila.

Če hočeš kruha dobíti,

Se moraš zanj potrudíti.

100. Lenoba.

Béži, béži, o lenoba! v tvojo družbo jaz ne grem; ti si mladih let gerdoba, terdno se ti odpovem!

Mlade, lene potepuhe čaka stergani rokav; postopače, zaležuhe bode glad po svetu gnal.

Dobre glave, pridne roke vsak spoštuje, rad imá; pridne ljubi Bog otroke, in jim pravo srečo dá.

Prava sreča pa lenuha rada hitro zapustí; priden človek dosti kruha si za starost preskerbí.

101. Zlati čas.

Oj zlati čas!

Minuta, ki minila,

Ne bo se povernila!

Kar časa zamudiš.

Ga vekomaj zgubiš.

Oj zlati čas!

Če mladih let je setev,

Bo v starih dobra žetev;

Če pridni bodemo,

Nam nikdar žal ne bo.

Oj zlati čas!

V mladosti kdor praznuje,

Na stare dni zdihuje;

Lenuhov brat je glad,

In potepuhov — tat.

Oj zlati čas!
 Le denes si pomagaj,
 Na jutri ne odlagaj;
 Ne veš, če doživiš,
 Kar denes zamudiš.

Oj zlati čas!
 Kdor čas svoj prav oberne,
 Se s čednostjo ogerne;
 Lepota sivih las
 Je prav obernen čas.

Oj zlati čas!
 Življenje vse se trudi,
 In časa ne zamudi;
 Počivati sladkó
 Potem v nebesih bo.

102. Pošten beraček.

Necega imenitnega gospoda v Rimu poprosi ubog deček milostinje. „Nimam drobiža,“ pravi gospod. Deček pa se ponudi, da bi tudi rad šel denar menjat. Gospod se mu posmeje zaradi te čudne ponudbe, dá mu cekin, gre dalje, in ne misli, da bi kterikrat še videl tega dečka. Ali za nekoliko časa ga doteče deček, in prinese izménjani denar. Gospod se zelo začudi, in je vesel poštenega dečka, deček pa ne umè, kako bi moglo to kaj čudnega biti. „Saj nisem nič več storil, kakor to, kar sem bil obljubil,“ pravi deček; „in tako mora

vsak storiti. Še na svoji smertni postelji so mi rajni oče rekli: Izpolni, kar obljubiš! to je pot k poštenosti; in če boš pošten, ne bo se ti slabo godilo.“ Gospodu je ta deček tako všeč, da mu podarí ves tist izménjani denar, in ko zvé, da je res ubog, ter da ima bolno mater, dá ga učiti. In tako si je deček kmalu svoj kruh služil.

103. Mejnik.

Verban je stanoval v čedni hiši sredi med zelenimi verti in lepim rodovitim drevjem. Sosedov travnik je bil takój zraven. Brezvestni Verban hoče svoj prostor v njegov travnik raztegniti, ter premakne mejnik.

Drugi dan zleze Verban po lestvici na česnjo, da bi si jih natergal. Komaj je bil na verhu, izpodderkne mu lestvica, on pade doli ravno na mejni kamen, in si zlomi vrat. Ko bi Verban ne bil premaknil kamena, na sami travi bi se morda ne bil ubil.

*Hudobnež s pregreho si zanko nastavi,
Ki pred al' pozneje ga hudo zadavi.*

104. Pastirja.

*Martinek in Blažek sta na polju
krave pasla. Martinek pravi*

*Blazku: „Zakuriva in krompir
 piciva! Jaz bom tukaj iz plota izru-
 val kolec in zakuril, ti pa pojdi na
 sosedovo njivo, in nakoplji krompirja.
 Djala ga bova peč, in se potemlej z
 njim prav dobro gostila.”*

*Blazek pa je bil pošten deček, in
 pravi Martinku: „Ni prav, če kaj
 vzameva; ljubi Bog naju vidi! Ne,
 tega nečem stoniti! Pejši grem od
 tebe, in bodem sam pasel svoje krave.”*

*Martinek spozná svoj pregrešek,
 obžaluje ga in se poboljša. Spomnil
 se je besed, ki jih je že večkrat slišal
 v šoli:*

*„Nikoli ne smeš nič hudega storiti,
 Bogú ne moreš nič, prav nič zakriti!”*

105. Presta.

Deklica do sedem let stara in nje še mlajši bratec gresta v šolo, ki je bila blizu hiše. Pravno je pekar mimo šel s polnim košem prest.

Ko je bil malo pred njima, pade mu ena iz koša, da ni videl in čutil.

Deklica jo teče pobrat, in mu jo verne.

„Lepa hvala, deklica,“ reče ji pekar, „to je majhna reč, katero bi smela ti sama shraniti.“ — „Oj, to bi ne bilo prav!“ odgovori mu deklica. „Ta presta je vaša, in mi ne smemo nič imeti, kar ni naše.“ — „Prav govoriš“, priterdi pekar, „ti si storila svojo dolžnost; ti si poštena deklica, in to me

zelo veseli! Da boš moje besede pomnila, ná v dar te dve presti, eno sebi, eno pa bratcu!" Deklica vzame presti in oba se pekarju prijazno zahvalita.

*Pošteno in blago sercé
Cenijo povsodi ljudjé.*

106. Helijeva sinova.

Heli je imel dva sina, Opna in Pineza. Bila sta brav hudobna in izpridena. Ní jima bilo mari ne Boga, ne ljudi. Kradla sta v templju Gospodovem. Pa še drugo hudobo sta počenjala na skrivnem. Heli, njíju oče, ju je sicer svaril zaradi tega; pa ná jima bilo mari očetovega svarjenja. Hujši strah pa jima dati je bil starček predober in premehek.

Ker se nista poboljšala, prišla je božja kazen. Oba sta bila v vojski ubita. Ko Heli sliši to nesrečo, pade vznak s stola, ulomi si tilnik, in umerje. Otroci! glejte, kako zelo kaznjuje Bog nepokorne otroke in premeške starše! Bodite pokorni svojim ljubim staršem, učeníkom in predníkom, zakaj nepokornost je Bogu ostudna.

107. Resnica in laž.

Bilo je vroče poletje, in v večjih vodnjakih se je bila voda posušila. V neki vasi na gori so bili vsi vodnjaki prazni, in prinašati so morali vodo iz doline. Tudi dva dečka, Peter in Pavel, gresta vsak s svojim verčem v dolino po vodo. Ko k vodnjaku prideta, vsak hoče svoj verč prvi napolniti, in zavoljo tega se razpreta. Drug drugega zmérjata, in na zadnje se tako ujezita, da skočita skupaj, se stepeta, in v tem ubijeta verča.

Zdaj sta se bala, kaj bo, in ko prideta brez verčev in vode domov, jima je še le tesno bilo v sercu. Pričakovala sta gotove kazni.

Peter pride prvi domov. „Kje imaš vodo?“ vprašajo ga oče. Oče zopet vprašajo: „Pa vsaj nisi verča na tla vergel in ubil?“ Peter pravi: „Oj, oče, zelo sem se pregrešil! Ko sem s sosedovim Pavlom prišel k vodnjaku, sva hotela oba prva zajeti; sperla sva se, in verča ubila. Prosim vas, ljubi oče, odpustite mi! nikoli več ne bom tako storil.“ — Oče posvaré Petra, naj bo po sedaj mirnejši in skerbnejši, in mu odpusté. Petru je odleglo v sercu, in še iskreneje je ljubil svojega očeta.

Tudi Pavel pride domov. Njegov oče so že bili žejni, in so težko čakali vode. Pavel gre k njim, in pravi: „Oče, meni se je nesreča zgodila. Ko

sem na poti malo počival, in verč poleg sebe nutil postavil, kar se privali s sterminie — kamen, in mi verč razbije. Kaj morem jaz za to!" Oče ga jezno pogledajo. Pavel ní vedel, da je neki mož, ki je bil za vodnjakom, in je oba dečka videl, že vse očetu povedal, kako in kaj se je zgodilo. Oče so bili zeló hudi, in so Pavla ostro kaznjevali.

Če otrok spozná in pové svoj pregrešek, radi mu pregledajo zasluženó kazen; če ga pa tají in laže, hujšo kazen zasluži.

108. Lažnjivec.

Janezek, gerd lažnjivec, pasel je pod gozdovito goro ovce. Enega dne si zmisli malopridno šalo, in začne na ves glas vpiti: „Volk gre! volk gre!“ Na njegovo vpitje prihité ljudje iz vasi s koli, z vilami in sekirami volka ubijat. Ker ne najdejo volka, povernejo se domóv; Janezek se jim pa posmehuje. Drugi dan Janezek zopet na vse gerlo kričí: „Volk! volk!“ Pridejo ljudje na volka, pa že ne toliko, kolikor jih je bilo poprejšnji dan. Nevoljni gredó domóv. Janezek se pa smeje in se od veselja po kolenih tolče. Tretji dan pa volk zares pridere. Janezek vpije: „Joj, pomagajte, volk! volk!“ Pa ní bilo človeka na pomoč. Volk zgrabi lažnjivca in ga razterga.

Tako se poslednjič lažnjivcem godí.

109. Želod in buča.

Kmetič je ležal pod hrastom in premišljeval búčevino, ki je poleg njega rastla po plotu. Kar začne z glavo odkimovati, rekoč: „To mi vendar na gre v glavo, da óna majhna búčevina tolik in tako težek sad rodi, močan in velik hrast pa tako malovreden sadek. Ko bi bil jaz svet ustvaril, bil bi to gotovo drugače naredil. Hrast bi rodil velike in po centu težke buče, búčevina pa drobne želodke. Res bi bilo veselje videti!“ —

Komaj to izreče, potegne veter, in odterga želod s hrasta. Pade mu ravno na nos, in ga tako udari, da se mu kri pocedi. „O joj!“ zavpije ves oplašen, „zdaj sem pa gorko dobil za svojo modrost. Ako bi bila to buča, glavo bi mi bila razbila.“

Kar Bog naredí, vse prav stori.

110. Drevesa.

Gotovo radi ogledujete drevesa, če so velika in močna, in kadar imajo lepo zeleno pérje, cvetje in ovočje. Kdor si hoče drevo zrediti, mora vsaditi peček v zemljo. Ako Bog dá solnce in dež, pride čez nekaj časa majhno drevesce iz zemlje. Prav počasno raste, in dobí sčasoma več peresec. Pervo leto je še majhno, komaj eno péd veliko. V družem in tretjem letu pa je že več čevljev visoko. Tako raste dalje, in zraste veliko in močno drevo.

Ima močno deblo, velike veje in mnogo manjših vejic in peres.

Nektera drevesa imajo ovočje (sadje), ki ga jémo, in se imenujejo o v o č n a d r e v e s a; recímo: jablana, hruška, češnja, češplja, breskev i t. d.

Ko bi človek sam ne videl, ne bi verjel, kako čudno se godí z ovočjem. Zavita v terdo lubje po deblu in po vejah stojé drevesa na vertu. Jesen jim je pobrala vse pérje in vso lepoto. Vsa gola so, in vidi se, kakor bi bila suha in mertva. Na vejicah so še majhna očesca, katerim se ne vidi, da bi imela toliko v sebi. Kakor je s pomladi gorkeje, razširijo se in izpremené v popke. Popki se odpró, in iz njih se snuje zeleno pérje in pisano cvetje. Nektero drevo je podobno velicemu cvetičnemu šopku. Cvetje jim kmalu odpade, in namesto njega pokažejo se lični sadki. V začetku so zeleni in prav majhni, pa vsak dan so večji, in izpreminajo z večjega tudi svojo barvo. Rumeni so, rudečkasti, černorudeči ali višnjavi. Kako ljubo stojé drevesa s svetlimi češnjami, z zlatorumenimi hruškami, z rudečeličnimi jabolki! Veselje jih je giedati. Na terdih, lesenih deblih raste lepo in sladko ovočje. Kako čudno je to!

Kdo je ustvaril drevje? Kdo daje drevesom toliko lepega cvetja in ovočja? Zeló prederzno in hudobno serce ima ta, kdor kako drevesce nalašč polomi ali pokvari.

Ovočno drevje je na vertu. Tudi v gozdu so drevesa, recímo: hrast, bukev, lipa, breza, smreka, jelka i t. d. Imenujejo se gozdna drevesa. Nimajo sicer ovočja za jed, pa so nam vendar koristna. Rabi se njih les, lubje in listje.

III. Češnjevo drevo.

Na vejicah češnjevega drevesa se vidijo s pomladi majhni popki. Popki se odpró, in iz nekterih pridejo peresa in iz drugih belo cvetje. Lepo je cvetóče drevo! Cvetje se izgubi, in berzo potem se pokažejo na vejicah mlade češnje. Kmalu pa so večje. V začetku so zelene, potlej rumene, na zadnje rudeče in nekatere celó černe. Kadar se češnje že malo zrudečé, hodijo jih otroci željno pod drevo gledat, in mislijo, da bi jih že smeli tergati. Ali oče jim odrekó, in pravijo: „Prezgodaj je še.“ — Češnje pa se od dné do dné bolj rudečé, in so tudi vsak dan mehkejše in slajše. — Zrele so. — Oče vzamejo lestvico in košek, ter grede na vert. Otroci se zeló veselé in že naprej tekó

pod drevo. Oče pristavijo lestvico na drevo, in zlezejo gori. Košek obesijo na kako vejo, in oberejo zrele češnje, ter jih devajo v košek. Sem ter tja tudi kake češnjice doli spusté, in otroci se spopadajo za nje, ter jih iščejo po travi. Kadar so pa oče že dosti češenj nabrali, gredó doli. Vsacemu otroku dadó svoj del, in nekaj jih prihranijo tudi materi, ki so domá ostali. Otroci se zahvalijo očetu za sladke češnje. To je lepo in dobro!

Pa kdo je, ki pošilja dež in solnce, da češnje morejo rasti in zoréti?

112. Breskvi.

Matijček se neki dan z očetom po vertu izprehaja. Na vseh stranéh se je videlo drevje z ovočjem obloženo; tù je bila breskev, tam jablana, še dalje češplja, sliva, češnja i t. d. Breskev se je pod težo debelega, lepo rudeč-kastega ovočja pripogibala, in je prijetno dehtéla. Matijček prosi očeta, da bi mu eno breskev utergali. Oče mu utergajo dve, in rekó: „Vidiš, tvoj ded so bili že zeló stari, ko so to drevo vsadili, in so dobro vedeli, da oni ne bodo jedli njegova sadú: vendar, ker so se spomnili, da tersja, ktereга grozdje so v mladih letih zobali, niso sami

sadili, tudi oni so hoteli zapustiti sad svoje-
ga truda prihodnjim vnukom. Kaj boš storil
z breskvama, ki sem ti ju dal?“ vprašajo
oče Matijčka. „Eno ponesem domóv bratcu
Janezku,“ pravi Matiček: „drugo pa bom sam
pojedel, in koščico, ki je na sredi, bom
vsadil v zemljo, da zraste drevo in bo sad
rodilo, kadar ga že ta breskev ne bo več imela.“

113. Jabolka.

Jérnejče vidi neko jutro iz svojega okna
v sosedovem vertu mnogo najlepših rudečih
jabolk po travi ležéčih.

Hitro teče ven, zleze skozi majlino verzel v
plotu na vert, in si z jabolki natlači vse žepe.
— Kar pride sosed s šibo v roki skozi
vrata na vert. Jérnejče skoči, kar najhitreje
more, k verzéli v plotu, in hoče hitro ven
riniti, od koder je prišel Pa, o joj! zaradi
svojih polnih žepov se ujame hudobnežek v
plotu, in ne more ne dalje ne nazaj. Sosed pride,
in bila sta vkup. Vsa jabolka mora Jérnejče
nazaj izložiti in po verhu je bil pa še s šibo
prav gorko našverkan. — „Zapomni si,“ pravi
mu sosed, „kdor si tujega kaj vzame, sam v
nastavo se ujame.“

114. Velika lipa.

Pred Seljanovo hišo je stala lepa, široko-vejnata lipa. Vsako leto je krasno cvetla, in ptiči so prebivali in se radovali po njenih vejah. Tudi brezštevilo čebel je šumelo po cvetju, ki so iz njega sterd nabirale. Seljanov Peter se je večkrat igral in kratkočasil v senci pod lipo. Tudi sosedovi otroci so radi tja zahajali. Neki dan pridejo Seljanov oče pod lipo k Petru in njegovim tovarišem. „Kaj ne,“ pravijo oče, „kako je to dobro in lepo, da nam ljubi Bog daje drevje rasti! Skerbeti moramo pa tudi mi, da kaj novega zasadimo.“

„Kdo je vsadil to lipo?“ vpraša Peter. Oče: „Ta človek več ne živi, ker ta lipa je gotovo že nad 100 let stara. Vidi se pa še zdaj, da je bil ta človek priden in delaven. On ni vsadil samo te lipe, ampak tudi skoraj vsa sadna drevesa v našem vertu. Tukaj se vidi, da drevje ne dela veselja samo temu, kateri ga vsadi, temuč tudi njegovim naslednikom od poznih časov. Kdor drevo vsadi in zredi, stori obilo dobrega; kdor pa drevo kaj poškoduje ali v rasti zadržuje, ta se zelo pregreši, in ne bo odšel kazni prej ali pozneje.“ Peter obljubi očetu, rekoč: „Nobenega najmanjšega drevesca

nečem poškodovati; le sadil jih bom, in lepo oskerboval, da bodo prav lepa in velika drevesa zrastla, in da se bodo v njih senci ljudje in ptiči veselili. Kaj ne, tako hoče ljubi Bog?"

115. Hrast.

Hrast je košato, močno drevo s širokimi vejami. Kadar doraste, njegovo [deblo po trije, štirje možje komaj obsežejo. Iz hrastovega lesa, ki posebno dolgo terpi, delajo sodarji doge za sode, kadi in druge posode. Lepe, ravne hraste prodajejo za ladje na morje. Iz naših krajev jih ljudje veliko v Terst zvozijo, ker jim lepe denarje veržejo. Véjevina zaleže za kurjavo, in daje prav čversta derva. Hrast raste zelo počasi, po 200 do 400 let, pa tudi učaka svojih 1000 let. Kdor ima hrastje, naj ga varuje in pomnožuje. Lepi, ravni hrasti so mnogo pri gospodarstvu vredni. Hrastje ti pa ne daje le dragega lesa, ampak tudi ježice, ki se ravno tako lahko v denar spravijo. Ježice so rogljate, mastne, da se roke po njih sprijemajo. Skupujejo jih kožarji, ki jih rabijo pri izdelovanju podplatov. Hrast rodi tudi želod, ki je dobra piča svinjam, in nekteri ljudje kuhajo kavo iz njega. Na hrastu rastejo tudi šiške, ki jih rabijo v črnilo.

Kaj boš vsadil, da ti hrast zraste? Ježico, želod ali šiško?

116. Strupéne jagode.

Janezek najde v hosti germič z lepimi črnimi jagodami. To so lepe češnje, misli si. Uterga jagodo, in jo pozoblje. Ker se mu je sladka in dobra zdela, jih pozoblje še več. Pa kmalu čuti, da mu ni dobro. Začne se mu v glavi vertéti, oči so mu nekako temne, da prav ne vidi, in ves je omamljen. — To namreč niso bile češnje, ampak strupéne jagode. — Komaj je domóv prilezel. Domá odkrito-serčno pové, kje je bil, in kaj je storil. Urno mu dadó toliko mlačnega mleka in siratke piti, da je hudo bljeval, in glavo mu zmivajo z merzlo vodo. Komaj je tedaj še smerti odšel, in le počasi je zopet ozdravel.

*Ne pokušaj tega, česar ne poznáš,
Da po videzu se hudo ne golj'fáš!
Večkrat pod sladkoto smerten strup leži,
Varuj, da te v zanke svoje ne dobi!*

117. Cvetice.

Največji kras in lepota vertom, travnikom in polju so cvetice. Vsako drevo in vsak germ, vsaka travica in rastlina cvete ob svojem času. Pomladnje solnce zbudí cvetje, katero se bolj razevíta v gorcem zraku. Češnjevo drevo komaj ozelení, že se zopet izpremení v prelepo

belo cvetje, da ga je veselje videti. Najlepše, kar ima sadno drevo na sebi, to je cvetje; pa cvetje še ni najkoristnejše, kar dobivamo od njega. Češnja je boljša kakor češnjevo cvetje, in jabolko tudi boljše, kakor jablanovo cvetje.

Zopet pa je mnogo rastlin, pri katerih je cvetje več vredno, kakor sadje. Ali ste že tergali cvetice za kiftice in vence, in lepšali z njimi svete podobe? Ali ste že kterikrat cerkvena bandera ovijali z venci in o svetem telesu trosili cvetice po poti? Poglej, kakšne so cvetice v svoji krasoti in miloti! Krasne in različne so njih barve; lepo in krepčálno dišé in dehtijo. Jutranja rosa jih budí in oživlja; čebele prišumé na nje, in si nabirajo slaščice iz njih; tudi veseli otroci jih tergajo, in si spletajo vence.

Na vertu cvetice sejemo; na polju pa same rastejo. Komaj s pomladi sneg skopní in odleze, že se prikažejo lepi beli zvončki. Kaj nam li hočejo povedati? Kadar se iz cerkvenega stolpa oglasi zvon, vedó ljudje, da je čas iti v cérkev, ali da je čas moliti. Kadar pa beli zvončki pomolé glavico iz tal, vedó ljudje, da se že zima poslavlja, in da se naznanja vesela pomlad. — Cvetice pa nas tudi spominjajo, da bi se Bogu zahvalili, ker nam je zopet

podétil veseli čas. Vsak nov dan prinaša nove cvetice. Dišeče cvetice so: pisani klinčki, sinje vijolice, rudeče in bele rože i t. d. Bele lilije so zgled deviške čistosti; tulipe in georginke krasno cvetó, pa ne dišé. Po ledinah cvetó prijazne ledinčice in marjetice, za potokom pa sinje potočnice; po germovju šmárijnice lepo dišé, in vsi travniki so prepreženi z ljubeznjivimi cveticami.

Nektere cvetice nas razveseljujejo s svojo lepo barvo, druge s svojim prijetnim duhom, zopet druge z obojim skupaj. Vse nam kažejo, kako neskončno moder in dober je ljubi Bog, kateri za vsako najmanjšo stvarco skerbí in jo tako ljubeznjivo obdaruje.

118. Tri lepe cvetice.

Prelepo cvetejo cvetice s pomlad', in žlahtno dišijo, jih vřak ima rad. Otroci veseli po cvetke gredó, se ž njimi igrajo, jih v vence pletó.

Vijol'ca ponižna na tihem cveté, pa vendar duh njen se na daleč razgrè. Ponižnost nam kaže, ponižnost uči, da b' čednost to lepo posnemali vsi.

In lilija bela se v cvetju majè, oblečena svetlo, nauke dajè. Unema mladino za čisto sercé, nedolžnost poročá za leta mladé.

Zlatica, rumena, ko čisto zlató, se milo ozira tja v milo nebó. Tam gori, nam pravi, da vsi smo domá, tam gori je Oče, ki rad nas imá.

119. Kaj cvetice govore.

Na trati zeleni cvetice cvetó,
 Nas vabijo k sebi, velijo takó:
 Smo čverste in mlade in pisane vse;
 Al' cvetje to naše v nevarnosti je.

Ko pride prezgodaj vročina al' mraz,
 Nam zvéne, upade cveticam obraz,
 Nam kmalu zaklene s pomladi se vert;
 Jesen že pripelje nemilo nam smert.

Mladen'ci, devíce so ravno takó,
 In kakor cvetice v nevarnosti z'ló;
 Zapelje se kmalu mladostno sercé,
 In lica cvetóča zvenó in zbledé.

Zatorej mladina, ti rožnika cvet,
 Le čuj, da ne spači hudobni te svét!
 Ponižnost in čistost naj v skerbi ti bo,
 In cvetje bo tvoje cvetelo v nebó!

120. Ž i t o.

Žitu se prišteva pšenica, rež, ječmen, ajda, oves i t. d. Nektera žita sejemo jeseni, in ta se imenujejo ozimína, zato ker so po zimi zunaj. Kar pa se s pomladi seje, to je járo žito. Z pomladi zrastejo bilke, ktere imajo zernje v klasju. Predno pa se zernje pokaže, mora klasje cvesti.

Kadar žito zori, rumené se bilke in klasje. Ako je klasje lepo napolnjeno, pripogiba se k tlom. To veseli kmetovavca.

Pride žetev, ženjice žito s serpom požanjejo, pa včasih tudi s koso pokosé, v snope s povrésлом povežejo, postavijo ga v stavke in kope, in ga zdenejo v kozlece, da se posuši in uterdi. Kadar je suho, pride mlatev, in mlatiči omlatijo klasje s cepmi. Proso pa menci omanejo. Omlačeno zernje zvejejo z velnico, očedijo z rešetom in shranijo v žitnico. Pleva in slamo pa pokermijo in v steljo porabijo, ali pa sežgejo. „Tako,“ pravi Kristus, „bodo tudi angeli želi ob sodbi, in ločili hudobne od dobrih.“

121. Prazen klas.

Ko je bilo žeti čas, vklanjal se je žitni klas; eden pa vzdiguje glávo čez vse druge z'lo gizdávo, in se je s tem napih'vál, da je z glavo ravno stal. „Naj bi glava polna bila, ne bi se tak' povzdigníla,“ mu tovar's odgovori; „prazna glava to stori.“ — Se čez druge povzdiguješ, prazno glavo oznanjuješ. Kdor v resnici kaj veljá, je ponižnega sercá.

122. Velika pogernena miza.

Neki učenik so vedeli, da se otroci pod milim nebom tako dobro in lahko kaj učé,

ali še bolje, kakor v šoli. Tedaj pravijo enkrat ob žetvi svojim učencem: „Otroci! denes vam bom pokazal veliko pogerneno mizo, pri kateri ne jé in se ne síti samo kakih sto ljudi, ampak se sítijo cela mesta in mnogo mnogo kmet-skih in drugih ljudi z vso svojo živino vse leto neprestano.“ Potem gredó učenik z učenci na visok hrib, in jim pokažejo po neizmérni daljavi prelepa žitna pólja, travnike in verte. „Vidite, ljubi otroci,“ pravijo blagi učenik, „to je tista velika pogernena miza, katero naš dobri nebeški oče vsako leto vsem svojim ljubim stvarém pogrinja in bogato z živežem zaklada. Mi vsi smo njegovi gosti; vsem in še brez števila živalim okoli in okoli vedno prav milo in blagovoljno jesti daje. Ljubi otroci! molite hvaležni nevidnega dobrotnika, nebeškega Očeta, kolikorkrat boste videli po sedaj to veliko pogerneno mizo.“

Otroci so šli vsi ganeni s hriba doli, in nazaj gredé pravi eden izmed otrók: „Zdaj še le prav umém besede, ki jih večkrat molimo: Vseh oči čakajo tebe, o Gospod! in ti jim daješ jesti ob svojem času; ti odpíraš svojo milo roko in blagovoljno sítiš vse, kar žíví.“

123. Slamnati mož.

Neki kmetovavec je imel veliko in lepo njivo pšenice. Pšenica je bila polna, lepo rumena, in je ravno zorela. Prišli pa so na njo tatinski vrabci, in so jo tako pridno obirali, da bi je ne bilo možu veliko ostalo, ako bi se bilo še nekaj časa tako godilo. Neko jutro gre kmetovavec zgodaj na polje, in misli postreliti te vrablje škodljivce. Pa zmotil se je. Predno kmetovavec tja pride, že so se vrabci dobro nakosili, ker imajo navado, da bolj zgodaj vstajejo, kakor kmetje. Že zopet so mu bili obrali dober kos pšenice, in so ravno sedeli na bližnjem češnjevem drevesu, ter preširno vreščali, kakor bi se hoteli s svojo hudobo hvaliti in kmeta dražiti. Kmet se praska za ušesi, in preudarja, kaj bi naredil; lepe pšenice vendar neče pustiti tem snedežem. Kmalu ugane dobro pomoč. Ko pride domov, vzame dolgo palico, kakor je človek velik, in jo debelo povije s slamo. Naredi ji dve roki, napravi jo v svojo staro sukno, in jo pokrije s klobukom. Ko je bil že tako po polnem izgotovljen mož, dá mu še svoj dolgi bič v roko. Kadar so šli vrabci spat, vzame kmet tega slamnatega moža, nese ga in postavi v sred njive. Zjutraj zgodaj, ko so se vrabci zbudili, naravnost so na njivo leteli, kjer so se zopet mislili dobro gostiti. Pa, lej ga kmeta! Kako stoji že sredi njive v svoji stari sukni, pokrit s klobukom, in jim preti z bičem. Ker je bil ta mož

tako hud videti, vrabci si ne upajo blizu prileteti, temuč od strani pazijo, kdaj se bo ta serditi mož domov spravil. Pa neče se spraviti z njive, naj čakajo, dokler hočejo. Tako so se tatinski vrabci domov vernili, in niso več prišli na kmetovo pšenico.

124. Strupéne gobe.

Mati so poslali Katarinčico v gozd, gob brat, ker so jih oče posebno radi jedli.

„Mati!“ kliče deklica, ko se verne, „denes sem pač prav lepih gob nabrala! Le pogledite, kak so lepo rudeče in belo pikaste. Našla sem bila tudi ónih gerdih sivih, katerih ste bili vi ónkrat prinesli; pa nisem marala za nje, in sem jih pustila.“ „O ti abotno, neumno dete!“ rekli so mati, „to so mušnice. Te gobe so strupéne, ako tudi se tebi tako lepe zdé; kdor bi jih jedel, umerl bi. Óne sivke pa, ki si jih pustila, so najboljše, če prav se tebi dobre ne zdé.“

125. Deček v gozdu.

Deček hodi po gozdu, in glej! hrast se oglasi, in mu pravi: „Pojdi sem, in sédi pódme v senco.“ Deček prijazno odgovori, rekoč: „Lepa hvala! Kadar se povernem, k tebi sédem, zdaj še nisem truden.“ Potem sreča cvetóčo šmarijnico, ktera mu pravi: „Pojdi sem, in duhaj me!“ Deček gre k nji

in ker je tako prijetno dišala, pravi ji: „Ljuba šmárijnica! vzel te bom s saboj in materi pokazal.“ Cvetica je bila zadovoljna. Dalje zagleda deček tudi rudečo jagodo, ktera ga tudi vabi, rekoč: „Pojdi k meni, in utergaj me; zrela sem!“ Deček odgovori: „Tebe bom nesel svoji sestrici.“ Rada se mu dá utergati. Nazadnje pride deček k volčjim jagodam, ktere ga tudi kličejo, in mu pravijo: „Pojdi sem, in zoblji nas! Ali nismo tako lepe ali še lepše, kakor zrele češnje?“ Deček odgovori: „Utergal vas bom, in nesel domóv očetu pokazat, zato, ker vas boljše poznajo, kakor jaz.“

126. R u d e.

Rude so v hribih, iz katerih se z velikim trdom izkopavajo. Nahajajo jih ali čiste ali z drugimi stvarmi zmešane.

Najbolj znane rude so: zlato, srebro, kotlovina ali baker, železo, cin, svinec, živo srebro, cink.

Železo je najkoristnejša ruda med vsemi. Brez števila voliko reči iz njega delajo. Malokdaj se najde čisto, navadno v rudi. Prav dobro železo prihaja iz Štirskega in Koroškega. Tenko tolčenemu železu se pravi pločevina (pleh). Jeklo je čisto in zelo uterjeno železo.

Kako prečudno je razdeljeno bogastvo nature! V gorah, brezniš gor in skal nam je

veliko bogastvo skrito, da ga iščemo, ljudem v prid obdelujemo in obračamo. Hvalimo Boga, ki tako dobrotljivo skerbi za nas!

127. Pregovori.

Mlado drevesce se dá zravnati, staro drevo se ulomi.

Kamor se drevo nagne, tja pade.

Zgodaj začne žgati, kar če kopriva ostati.

Jabolko ne pade daleč od debla.

Če dolgo sekaš, mora pasti tudi najdebeljši hrast.

Kdor za smolo prime, osmolí se.

Šiba novo mašo pòje.

Dobremu vinu ní treba kazala.

Kdor rad poterpí, ta si rože sadí.

Kdor zgodaj seje, zgodaj žanje.

Kakoršna setev, taka bo žetev.

Visok obraz nosi prazen klas.

Boljša bobova slama, kakor prazne jasli.

Kopriva ne pozebe.

Terda kamena nikdar dobre moke ne zmeljeta.

Kdor ne shranjuje krajcarjev, ne šteje zlatov.

Živemu človeku se vse pripeti, mertvemu pa jama.

128. Vode.

Kadar stojiš pri kacem potoku ali pri kaki reki, vidiš, kakó priteka voda in odteka, kako zmirom nova dohaja, in je ne

zmanjka. Od kod hodi tedaj voda, in kam gre zopet?

Večkrat vidimo, da gre dež in sneg. Mnogo vode, ktera je od dežja in snega, gre v zemljo. Tako se v nekterih krajih toliko vode snide, da si mora odtoka iskati in iz zemlje izvirati. Kjer se to godí, je studenec ali vir. V gorah se zbira obilo vode, in zato je tudi v goratih krajih mnogo studencev. Največ imajo studenci prav čisto vodo, ktera se lahko pije in za kuho rabi. Ali ste morebiti že kaj slišali o zdravilnih studencih ali toplihah? Iz takih vrelicev teče voda, ktera je nekterim boleznim dobro zdravílo. K tacemu studencu popotujejo večkrat bolniki iz daljnih krajev, zdravilno vodo pijejo in se v njej kopljejo.

Potok teče vselej tja, kjer so nižja tla. Ker pa nizka tla niso navadno po ravnem potu, mora se potok po več krajih sem ter tja zvijati in kriviti. Povsod, koder teče, skoplje si strugo, ktera ima dva brega, desni in levi. Med potjo dobiva od dežja, snega in od novih studencev več in več vode. Ako se še drugi potoki vanj stekajo, naraste se reka ali velika voda. Réka je široka in globoka,

ter jemlje tudi še več družih potokov, in večasi tudi réke v se, dokler se ne izlije v drugo večjo réko ali v morje.

129. Studenček.

1. Izpod skale, 'z póke male Virček hladni snuje se. Po dolini In planini Se razliva, urno grè.	3. Ne zastane, Hitro plane, Vsaka hitro mimo nas; In hitreje, Še urneje Utopljava se v naras.
2. Potok vije Se in lije V svojem teku neugnán; In vodice Ko zlatice Sumetájo v svojo stran.	4. Valčki virni Čas nemirni Mladih let pomenijo. Ure zlate, Deček, záte, Kakor valčki ginejo.

5. O mladina!
Skèrb edina
Naj za úk ti bode zdaj!
Čas zbežuje,
Ne čakuje,
In ne pride več nazaj!

130. Rosa in slana.

„Povedite, Mina,“ pravi Francek, „od kod je rosa?“

„Rosa pada z neba,“ odgovorí stara Mina.

Francek vpraša očeta, če je rés tako. Oče se posmejejo, in pravijo: „Ní rés tako; to je zmota. Rosa ne pada z neba. Naredí se tako le: Zemlja in rastline se po dnevi od solnea sparijo, ter puhté iz sebe sopare. Po noči, ko je hladneje, kakor po dnevi, zberejo se te sopare v kapljice in sédajo na peresa travi in drugim rastlinam, in to je rosa. Da rosa res ne pada z neba, lahko boš videl sam na svoje oči.“

Oče vzamejo zvečer lonec, in gredó s Francetom na vert. „Vidiš, France,“ pravijo, „ta le trava tukaj je suha; pokril jo bom z loncem. Ako bo po noči rosa padla, ne bo mogla iti skozi lonec, in pod njim bo ostalo suho. Ako bodeva pa tudi pod loncem dobila roso, videlo se bo in pokazalo, da rosa ne pada z neba.“

Drugi dan vzdignejo oče lonec, in bila je rosa pod njim.

Jeseni večkrat rosa zmerzne, in to je slana.

131. D e ž.

Če se puhi in sopare v oblakih v kapljice zberó in združijo, postajejo težji od zraka, in popadajo, doli, ter takrat gre dež. Dež je mnogoversten. Je prehodnji dež, deževje,

peršavica in náliv. Prehodnji dež je iz pošameznih, dalje gredočih oblakov. Deževje je, če je vse nebó nad katerim krajem prepreno z deževnimi oblaki. Peršavica pada v zeló drobnih kapljicah iz nizkih oblakov. Náliv nastane, kadar kaplje padajo iz visokih oblakov, povekšajo se in s silo lijó. Dež je zeló koristen in potreben. Namoči zemljo, in jo ovlaži ter orodovíti. Brez dežja bi se studenci posušili, ter ljudje in živina bi obnemagovali od žeje. Dež tudi ohladí zrak, in ga čisti škodljivih sopar in merčesov. Ne moremo zadosti Boga zanj zahvaliti!

132. Solnce in dež.

„Da bi pač vedno sijalo solnce!“ rekli so otroci materi neki viharen, deževen dan. Ta želja se jim je kmalu začela izpolnjevati. Več mesecev se ní prikazala nobena meglica na nebu. Dolga in huda suša je naredila dosti škode na polju. Na vertu so zvenile vse cvetice in zelišča, ter lan, ktereга so se deklice že tako veselile, bil je komaj po perstu velik. „Ali zdaj vidite,“ pravijo mati svojim otrokom, „da je dež ravno tako potreben, kakor solnce? Učite pa se s te modre božje naprave tudi te tolažljive resnice, da bi še za nas

ljudi ne bilo dobro, ako bi imeli samo jasne in vesele dneve. Tudi oblačni dnevi, nadloge in težave morajo od časa do časa na nas priti, da ostanemo dobri in pobožni ljudje.“

Ne solnce milo samo in vihár.

Veselje, žalost tuđ je božjí dar.

133. Huda ura.

France, meščanov sin, gre po letu iz mesta na bližnji hrib malín brat. Hudo vreme vstane. Debelo začne dež liti, bliskati se in terdo germeti. France zleze v votel dob, ker ní vedel, kako rado v visoka drevesa treska. Zdaj sliši glas: „France! France! pojdi, pojdi sem!“ France prileze iz votlega drevesa gledat, kdo ga kliče in zdajci udari strela v ravno tisto drevo, ter tako grozovitno zagermí, da se je pod Francetovimi nogami zemlja stresla in zazibala. Zdelo se mu je, kakor bi bil ves v ognju in v plamenu, pa hudega se mu ní nič zgodilo. France roke povzdigne, rekoč: „Sam Bog me je obvaroval!“ Zopet zasliši glas: „France! France! kje si, da me ne slišiš?“ Kmetška žena je klicala. Franje jo zagleda, k nji teče, in pravi: „Kaj pa bi mi rada?“ Kmetica reče: „Nisem klicala tebe, ampak svojega sinčka, kateri je pri potoku gosi pasel

in je pred hudo uro v to hosto zbežal. Lej ga! ravno tam iz gošče sem leze!“

France pové, kaj se mu je zgodilo, in kako je mislil, da ga je sam Bog iz nebes klical. Kmetica pa roke k Bogu povzdigne, rekoč: „Oj, dete moje! zahvali Boga, da te ni strela zadela. Ako je bil ravno ta glas le glas uboge žene, vendar je Bog tako naklonil, da sem bila ravno zdaj poklicala svojega sinka, kteremu je tudi France ime. Bog je vedel za te, in videl nevarnost, v kateri si bil. Bogu bodi čast in hvala!“

134. Sneg.

Soparica, ktera je iz silno drobnih kapljic, po zimi večasi zmerzne v zraku, še predno se v kapljice združi; sprime se v bele kosmiče ali šopke, ki padajo na zemljo, kakor kèrpice; in takrat pravimo, da gre sneg. Sneg pokrije po zimi setve na polju, da ne pozebejo, in jih varuje preostrega mraza. Sneg tudi zemljo pognoji. S pomladi snežnica v zemljo gre, in jo napoji. Sneg tudi po zimi vse nekako olepša. Lepo je, kadar je vse belo, in se v solčnih žarkih ko zlatnina in srebernina lesketa. Kakó veličastno je drevje, kadar je s snegom pobeljeno in prepreženo, in se mu veje pod težo

snega na tla priklanjajo! Čestitljivemu starčku z belo glavo se nam zdi podobno.

135. Božji zid.

Prebivavci v neki samotni kmetski hiši so bili ob vojski 1814. leta v velikem strahu. Posebno je bila ena noč za nje prav strašna. Sovražnik se je bližal tej okolici. Ponočno nebo je bilo zdaj tu zdaj tam od pogostnih požarov rudeče, kakor kri. Slišalo se je strašno streljanje. Poleg tega je bila huda zima, in ravno prav merzlo in viharo vreme. Ubogi ljudje niso bili nobeno trenótje varni, da bi jih sovražnik ne oplénil in požgal, ter v najhujšem času ne spodil od doma. Vsi, starši in otroci, so vso noč čuli, in so v izbi skupaj neprenehoma molili. Stara mati so brali iz nekih starih molitvenih bukev. V molitvi ob vojski so stale besede: „Bog naj bi postavil terden zid, in odvern timer sovražnika od te hiše.“ Mladi kmetič, ki je to molitev pobožno poslušal, misli, da bi vendar to preveč bilo, hoteti od Boga, da bi pred hišo zid postavil. V tem je noč pretekla, in nobeden sovražen vojak ni prišel v hišo. Vsi so se temu zelo čudili. Še le zjutraj si upajo ven pogledati, in ko na prag pridejo, vidijo na strani proti

sovražniku veliko in visoko nametenega snega, ki je stal, kakor zid, da se skozi ní moglo iti. Vsi hvalijo in česté Boga. Stara mati pa so djali: „Vidite! Bog je vendar le postavil zid, in odvernil sovražnika od naše hiše.“

Kdor vselej upa na Bogá,
Že terden zid za varstvo 'ma.

136. France Tonetu zastavlja uganke.

France. Kdo ugame naglo uganke te?

Tone. Ta, ki gladko govoriti zna in vé.

Fr. Kdo žaluje le v obleki pisani?

T. Listnato drevo je to jesenske dni.

Fr. Kdo oči imá, ne vidi sam' ga se?

T. To drevo je, ki iz popkov v pérje gre.

Fr. Kdo še svoje hiše znotraj videl ní?

T. Ta je polž rogati, vedno v njej tičí.

Fr. Kaj močnejše, terje še od zemlje je?

T. To železo je, ki skoplje, rani vse.

Fr. Kaj je bolj od jekla močno in terdó?

T. Ogenj je, ki ga stopí, storí mehko.

Fr. Kaj od ognja hudega je močnejšega?

T. Voda je močnejša, ki pogaša ga.

Fr. Kaj močnejše je ko morja strašni val?

T. Sapa, ki vzdiguje k višku ga od tal.

Fr. Povej mi, zakaj li voda v breg ne gre?

T. Prav zató, ker doli iti laže je.

Fr. Veš, zakaj ne vprašam zdaj besede več?

T. Zdaj zató ne vprašáš, ker ne veš besede reč'.

137. Nebo.

Bog je ustvaril nebo in zemljo, in vse, kar je na nebu in na zemlji. Nebo je podobno velicemu oboku. Ob jasnem vremenu je lepo modro ali višnjavo; ako pa se k dežju napravlja, se oblaki po njem vozijo. Ob hudem vremenu je nebo vse černo prevlečeno, in potem germí in se bliska. Na nebu se vidi solnce, mesec in zvezde. Solnce je podobno ognjeni krogli, in tako svetlo sije, da se ne more vanje gledati. Mesec je podoben okrogli svetli ploči, in sije po noči. Zvezde se vidijo kot svetle pičice, in jih je toliko, da se ne morejo prešteti.

Solnce zjutraj vzhaja in zvečer zahaja. Če je že dolgo deževalo, veselimo se, ako se nam ljubo solnce zopet pokaže. Solnce nam daje svetlobo in gorkoto. Brez solnca bi ne moglo rasti rastlinje, in ne zoreti ovočje (sadje).

Večkrat, kadar solnce zajde, vzhaja že mesec (luna). Kadar se nam ves mesec kaže, imamo polno luno; takrat sveti mesec vso noč. Večkrat pa vidimo samo en kos ali en del lune, in večkrat celó nič. Mesečna luč ná tako svetla, kot je solnčna. Mesec nič ne greje, temuč le svéti.

Okoli lune po vsem nebu vidimo migljajoče zvezde. Mati so mi enkrat djali: „Glej, mesec je

pastir, in zvezde so njegove ovčiče.“ Zvezde vidimo samo po noči; pa tudi po dnevi so na nebu. Po dnevi solnce tako svetlo sije, da jih ne vidimo. Vidiijo se nam prav majhne, zato, ker so daleč od nas.

Kadar se v zvezdovito nebo oziram, in ogledujem njegovo veličanstvo in lepoto, stermim nad božjo vsemogočnostjo in modrostjo, pa tudi svetega veselja se pôlni moje serce. Tam je velika nebeška hiša — mislim si — in zvezde so okenca, skozi ktera gleda ljubi Bog na svoje otroke.

138. Kako visoko je nebo?

Kako visoko je nebó, ti kmalu hočem razložiti. Ko bi kot ptič se zual vzdigniti, in zletel k zvezdam v visočine, in vprašal tam nebeške sine: „Kako visoko je nebó!“ bi angel rekel ti takó: „Ne vem, to meni je neznanó; povprašaj dalje še nad mano. Mordâ tam óna zvezdica povedati kaj več ti zna! Ní treba ravno ti hiteti, sto tisoč milj ti je leteti.“ In ko bi prišel gor' do nje, bi djala zopet, da ne vé. In ko bi letel dalje še, od zvezde tja do zvezdice, nobeden bi ti ne povedal, zastonj natanko bi pozvédal. Kakó visoko je nebó, to vé v nebesih Bog samó!

139. Solnce.

Zvečer že v temi so prišli pridna mati s svojima otročičema s polja domóv. In glej! na nizi je že luč gorela.

Júrijček se začudi in pravi: „Saj ní bilo nobenega človeka doma; kdo je li prižgal to luč!“ „Morebiti, da so jo oče prižgali,“ pravi sestra Jerica; „gotovo so v tem iz mesta domov prišli.“ Otroci so iskali očeta in so jih res veseli dobili v bližnji izbi.

Drugi dan so bili oče in mati z vsemi otroki na travniku, in so seno grabili. Solnce je neizrečeno lepo in svetlo sijalo, in otroke je to zelo veselilo.

„Glejte, otroci,“ pravijo oče, „včeraj ste precej uganili, da sem jaz prižgal luč v hiši, in ste me z veseljem poiskali. Ako pa to lepo in veličastno luč na nebu vidite in premišlujete, ali se ne boste tudi spomnili, kdo jo je naredil in prižgal?“

„Dobro vemo,“ pravi Jerica, „to luč je Bog prižgal. Najmanjša luč se ne prižgè sama; zatorej mora tudi biti eden, kateri je prižgal solnce.“

„Tako je,“ pravi veseli Júrijček. „Bog je naredil vse, kar koli vidimo. Solnce, mesec in zvezde, trava, cvetice in drevesa, vse je njegovo delo.“

Nebes in zemlje vsa bliščava
Je stvarniku neskončna slava.

140. Solnce vse oživlja.

Oj solnčece ljubó, kak' siješ lepó, in žárke rumene upiraš v goró!

Studenček iz skale veselo kipí, od solnčne zlatine prekrasno svetlí.

Cvetice okoli ti vstajejo vse, čebelica pridna na pašo že gré.

In ptički po gaji pojéjo lepó, na slehernem kraji zdaj vse je živó.

Ko solnce zaíde, vse tiho je spet, brez njega ne more veselje živét!

Kak' lep mora biti še stvarnik le sam, ki znal narediti je solnčece nam!

141. Bog za vse skerbí.

Dobri Bog je vse lepo ustvaril! pa tudi modro skerbí za vse stvari. On žíví červa v prahu, ribo v vodi in ptičice pod nebom. Ní je pod solncem nobene stvarce, če je tudi še tako majhna, ktera bi bila pozabljena pri Bogu. Nebeski Oče za vse skerbí.

Njegovo veliko skerb nam oznanjuje preljubo rumeno solnčece, ki ob jutrih vzhaja izza gor in mirno zahaja ob večerih, nam vedno svetí, in ogreva zemljo. Njegovo mogočnost nam oznanjuje svetla luna, ktera na večer prijazno priplava izza hribov; oznanjuje jo brez števila zvezd, ki tako lepo igrajo na nebu. Božjo vsemogočnost in dobroto nam še lepše kaže vsako zerno, ki se verže v zemljo, segnjíje, klije, in obrodí obilo plemenitega sadú.

Grozovitni blisk, ki suka skozi oblake, strašni grom, ki nebo maje, pa tudi hladni veter, ki prijetno piha, nam oznanjuje, da nebeški Oče za nas skerbí.

Tudi tebi je Bog dober oče, ki za te skerbí. Dal ti je življenje, zdrave ude, dal skerbne starše in učenike. Le pogosto misli, kako dober ti je Bog! Bodi tudi ti dober drugim, ki živé s taboj!

142. Kje je ljubi Bog domá?

Kjer lepo sveti se nebó, vse jasno, milo in lepó mil'jonov zvezdic svéti se, kakor najlepše okence, od tod nas gleda dobri Bog, on skerbni oče vseh otrók. V nebesih je domá!

Tam, kjer po gorah grom bučí, in po dolinah šum letí, priklanja drevje hud vihá, se trése njemu vsaka stvar; kjer se glási on sam gospod, prijatelj zapuščenih s'rot, je dobri Bog domá.

Tam, kjer zvonovi pójejo, nas v hišo božjo vabijo, da bi Očeta hválili, nauke prav poshúšali, prebiva v cérkvi Bog pri nas, poslušá naših prošenj glas. Bog v cérkvi je domá.

Ves svet s'cer božji tempelj je, najlepši tempelj pa sercé; Bog čistega serca želí, te prosi ino govori: „O dete! serce meni daj, bom dal za serce sveti raj: naj v sercu bom domá!“

Začetni nauk slovnice in pravopisja.

S t a v e k.

§. 1. Ljudje premišljujemo o mnogoterih rečéh. Kar si mislimo o tej ali ónej réči, lahko povémo drugim; imamo namreč jezik ter govorimo. Po govorjenju razodevamo svoje misli. Misel z govorom razodeta imenuje se stavek; n. pr. Roža je cvetica. Roža je rudeča. Roža diši.

Mislino in govorimo pa tudi o osebah ali ljudéh in o rečéh; n. pr. Človek dela. Ovca je krotka.

§. 2. V stavku razločujemo :

1. osebo ali reč, o kateri se govori,
2. to, kar se dopoveduje o nji; n. pr.
  - lipa je drevo ;
  - lipa je košata ;
  - lipa cvete.

Naloga 1. Prepišite te stavke in izpišite iz njih imena oseb in reči, o katerih se z njimi kaj dopoveduje: Vertnik sadi. Pastir piska. Koza je rogata. Oglje je černo.

Sava je reka. Laž je greh. Netopír ni ptica. Ječmen ni drevo. Peč je gorka. Veter piha.

Naloga 2. Prepišite te stavke in povedite, kaj se v njih izrekuje o bečeli (čebeli), o golobu, o ribi, o drevesu, o brezi, o jagodi, o kremenu: Bečela brenčí. Golob golčí. Riba se zaganja nad vodo. Drevo rumení. Breza je listovec. Jagoda je rudeča. Kremen je terd kamen.

§. 3. Za vsako osebo ali reč lahko rečemo: kaj je, kakšna je, in kaj dela.

1. Kaj je ktera oseba ali reč; n. pr. Človek je stvar Božja. Klobučar je rokodelec. Slavec je ptica pevka. Ščuka je riba.

Sekira je orodje. Suknja je oblačflo. Ljubljana je mesto.

Naloga. Povedite, kaj je vsaka teh reči posebej: petelin, zajec, sosed, mesár, hiša, pila, miza, jablan, ječmen, mah.

2. Kakšna je ktera oseba ali reč; n. pr. Človek je smerten. Rokodelec je priden. Ščuka je požrešna. Sekira je svetla. Moj bratec je ljubeznjiv.

Naloga. Napišite, kakove so te osebe ali reči, namreč: oče, mati, otrok, kruh, med, gora, nož, listje, vrata, svinec.

3. Kaj ktera oseba ali reč dela, ali kaj se z njo godí; na pr. Človek premišlja. Rokodelec se trudi. Ščuka plava. Slavček prepeva. Sekira se brusi. Moj brat se uči.

Naloga. Napišite, kaj delajo te osebe ali reči, ali kaj biva z njimi, namreč: učenik, šolar, mlinar, žito, kovač, železo, konj, ovca, drevo, zelje, koš.

§. 4. Vsak stavek je sestavljen iz besed, besede pa se sestavljajo iz zlogov in zlogi iz glasov; n. pr.

stavak: raca plava;
 besedi: raca—plava;
 zlogi: ra-ca, pla-va;
 glasovi: r-a-c-a, p-l-a-v-a.

Glasovi so najdrobnejši deli, na ktere se človeški govor dá razločiti. Pisano ali tiskano znamenje glasú imenuje se pisme (čerka); glas slišimo, pisme pa vidimo.

Enemu ali več glasom, ki se izgovoré v eni sapi ali na enkrat, pravi se zlog; n. pr. e, kra, ba, ple, plo, pra.

Glasom in zlogom pa, kteri sami ob sebi kaj pomenijo, pravi se besede; n. pr. o, eden, in, krava, baba, plen, plot, prav.

Naloga. Razstavite te stavke vsacega posebej na besede, besede pa na zloge in zloge na glasove ali pismena, namreč: Naša hiša je visoka. Zvezde na nebu svetijo. Prepelica se skriva po žitih. Gorje lenuhu!

Glasovi ali pismena.

§. 5. V slovenskem jeziku razločujemo 27 glasov, za ktere rabimo ta pismena: a, b, c, č, d, e, f, g, h, i, j, k, l, lj, m, n, nj, o, p, r, s, š, t, u, v, z, ž.

Navadni red, kakor stojé tu pismena drugo za drugim, imenuje se abeceda.

Glasovi se delé na samoglasnike in soglasnike.

Samoglasniki.

§. 6. Glasovi a, e, i, o, u izgovarjajo se sami ob sebi razločno ter se za to imenujejo samoglasniki.

a, o, u, so široki, *e, i*, pa ozki samoglasniki.

Naloga. Razložite te stavke na besede in napišite, kateri samoglasniki so v njih: Riba živi v vodi. Ptice letajo pod oblaki. V mlinu teče kamen na kamenu.

§. 7. Samoglasniki so po izgovoru ali kratki ali dolgi ter se naglašeni ali bolj kerhko in ostro ali pa bolj mehko in zategneno izgovarjajo.

Navadno se v pisanju ne razločujejo kratki in dolgi, ostri in mehki samoglasniki s posebnim znamenjem (naglaskom), dadó se pa vendar dobro ločiti s tem, da se nad kratkimi postavi čertica, viseča na levo (´), nad dolgimi ter ostrimi čertica na desno nagnena (˘), nad dolgimi mehкими pa strešica (ˆ).

Naloga. Izgovorite te besede prav in prepíšite jih:

gàd, bràt, làz, pràg,
 grád, tát, gáz, na prágu,
 stvár, kràlj, za làzom,
 lèv, zèt, sklèp, kmèt,
 cév, cvét, strél, méd (sterd).
 lévo, od zéta, bél, gréh,
 sit, díim, bíik, nít,
 tíih, míir, rís, tíir,
 tíiho, míilo, kríž, pastír,
 sòm, bòòb, pòòd, stròòp,
 bós, sóòk, móòž, na póòdu,
 dva vóòla, dvéh móòž, za póòdom.
 krúh, jùg, napùh,
 súh, kljún, púst,
 kljáé, mehár, pálim,
 vèrt, kèrst, pèrst,
 smért, térd, pért, bérv,
 kért, véresta, čéern, s pérstom.

Nekteri pa nasproti pišejo strešico za ostre in čertico na desno naklonjeno za mehke samoglasnike.
 n. pr. grád, dveh móž.

§. 8. Izmed samoglasnikov izgovarjata se *a* in *o* vsegdar polnoglasno; n. pr. žaba, vrana, brada; otrok, govedo, gospod.

Samoglasniki *e*, *i* in *u* nasproti se izgovarjajo v nekih besedah razločno in polnoglasno, v drugih pa nekako zamolklo ali na pol glasno.

Tako ima po večjem zamolkel glas *e* pred pismenom *r*, kadar za njim stoji kak soglasnik, n. pr. kerst, kert, smert, versta. Te in enake besede se za to pišejo pogostoma tudi brez *e*, torej: krst, krt, smrt, vrsta.

Naloga. Izpišite iz berila pod št. 119, 120 in 122 vse tiste besede, v katerih se *e* pred *r* ne izgovarja s polnim glasom.

Izimek. Pazite vendar, da boste v besedah: mérník, vérník, zmérnost, pazdérnat, čvétérnat, cérkev i. t. d. *e* s polnim glasom izgovarjali.

V končnicah: *ec*, *ek*, *el*, *en*, *ev*, *er*, *sen*, *sem*, *zen* izgovarja se *e* najrajši tudi nekako zamolklo, n. pr. pevec, davek, nesel, truden, britev, veter, plesen, pesem, golazen.

Opomnja 1. Pazite dobro, da se naučite pisati vse samoglasnike, kjer so na svojem mestu, če se tudi v vsakdanjem domačem govorjenju pogostoma izpuščajo. Pišite torej n. pr. sirota, ne: srota; kupiti, ne: kpit; lepo, ne: lpo; dobro vino, ne: dobr vin, lonec, boben, bolezen, a ne: lone. bobn, bolezn i. t. d.

2. V enem zlogu se ne pišeta po dva samoglasnika skup, n. pr. au, eu, iu, ou; ai, ei, oi, ui, temuč: av, ev, iv, ov; aj, ej, oj, uj, n. pr. rokáv, cév, siv, rov; gaj, povej! moj, čuj!

Naloga. Prepišite te stavke in podčertajte vsak nepolnoglasni *e*: Bister potoček se vije po travniku. Priden kosci. Žetev se bliža in ves radosten ogleduje kmetovavec rumeno polje. Merzel veter je zapihal.

Soglasniki.

§. 9. Soglasniki nimajo sami ob sebi nikacega jasnega glasú, temuč se beró s kakim samoglasnikom v zlogih.

Naloga. Prepišite te stavke, pa izpišite iz besed, kar je soglasnikov: Po zimi rad sneg gre. Solnce sije in greje. Kmetič obdeluje polje. Vrabci ostajejo pri nas po leti in po zimi. Pomlad nas razveseljuje s cveticami, jesen nas obdaruje z ovočjem. Ptiči so pokriti s pérjem.

§. 10. Soglasnike delimo: 1. na ozke, 2. na široke.

1. Ozki soglasniki so: *c, č, j* (*lj, nj, rj*), *š* (*šč*), *ž*.

2. Široki soglasniki pa so vsi drugi.

Naloga. Napišite široke soglasnike.

Ozki soglasniki radi imajo za saboj ozki sameglasnik *e* ondi, kjer široki soglasniki hočeje *o*; n. pr.

pod košem — pod koritom;

za holmíčem — za hribom;

z dvema vencema — s svitkoma;

pet palcev — pet metrov;

brez denarjev — brez penozov;

kraljevati — županovati;

bojevati — vojskovati;

povpraševati — popisovati;

mesarjeva roka — sošedova hči;

svojeqlaven — samogqlaven;

zemljemerec — kolovrat;
 konjedirec — senosék;
 rudečeličen — odkritoserčen;
 jutranje solnce — čisto jezero;
 kozje mleko — boso otroče.

§. 11. Soglasniki imajo povsod svoj čist in enak glas, samo *l*, kadar ne začenja zloga, temuč stoji pred soglasnikom in tudi na konci besed, izgovarja se po večjem kakor *v*; n. pr. volk = vovk, polž = povž, žolna = žovna, videl = videv (vidu), delal = delav, odperl = odperv.

Pazite torej, da boste v takih besedah vselej prav pisali *l* in ne *v*.

Naloga. Preberite v berilu sestavek števil. 133, in napišite vse tiste besede, kjer se *l* izgovarja za *v*.

Zlogi in besede.

§. 12. V vsacem zlogu je neki samoglasnik; n. pr. Člo-ve-ka je Bog u-stva-ril za ne-be-sa. Kdor za smo-lo pri-me, ta se o-smo-li.

Tistim, kateri pred *r^{om}* izpuščajo zamolkli *e*, ter pišejo: vrt, trd, žrd, mr-tev, veljá *r* za samoglasnik. (Glej. §. 8, 3. odstavek.)

§. 13. Besede imajo po en ali po več zlogov ter se imenujejo enozložne, dvo-zložne, tri-zložne ali večzložne besede; n. pr. brus, ud, germ, pi-la, vo-da, bra-na, o-gra-da, ra-ki-ta, ce-sa-ri-ca, go-lo-mra-zi-ca, pri-za-na-še-va-nje.

Naloga. Napišite iz ust deset enozložnih, deset dvo-zložnih in deset trizložnih besed.

Večzložne besede se delé tako, kakor se izgovarjajo.

Ločite besede na zloge v teh nalogah po zgledih, ki stojé v vsaki od kraja :

Naloga 1. Ja-ma, u-še-sa, bra-na, u-li-ce; — onikatí, onikamo, umetí, umemo, učítí, učímo, tovor, komar, rogovíh, udje, struga, gora.

Naloga 2. Zer-no, sol-za, pol-ži, stav-ba, soln-ce; — berkovi, terpin, sternad, pravda, služba, pisemce, izba, žrnje, černilo, sodba, jabolko, herbet, angel, mahavka, pevka, ovca.

Naloga 3. Ma-slo, ve-dro, se-dlo, mo-kro; — megla, veslo, čislo, jablan, igra, toplo, modri, dobrota, črešo, gosto, pusto, srebro, jedro, jagnje, steklo, apno, praprot, testo, svetlo, stegno, gospa, sestra, otrok, kopriva, gabrovina.

Naloga 4. Mrav-lja, po-lje, ra-njen, kosi-šče, pu-ščava; — želja, migljati, korenjak, Jelovščak, konji, ognjišče, bolje, hvaljen, življenje, koščak, gošča.

Naloga 5. Koše-plet, kolo-vrat, iz-i-dem, ob-last, nadloga, raz-pnem; — nesnaga, nesreča, izpodbiti, kolodvor, podos, podnožje, zahvala.

Naloga 6. Voj-ska, jesen-ski, ljud-stvo, Polj-sko, bolnik, sol-nica; — Slovensko, soseska, duhovstvo, vérstvo, hladnik, slamnik, grešnica, gospodska, plevnik, svetnica, namestnica, izpovednica.

Na konci verste se beseda enozložnica ne delí, temuč se mora izpisati cela, bodi v eni, bodi v drugi versti.

Samostavniki.

§. 14. Vsaka oseba in vsaka stvar ima nekako ime. Besede, s katerimi imenujemo osebe ali reči, so samostavniki (samostavna imena); n. pr. osebe, s katerimi stanujemo, imenujejo se: oče,

mati, starši, sin, hči, brat, sestra, otroci, ded, babica, vnuk, vnuka, deček, deklica, hlapec, dekla. V rodu so nam: stric, teta, ujec, ujna, bratranec, bratranka, sestranec, sestranka.

Naloga 1. Napišite imena oseb, ki so v šoli ali učilnici.

Naloga 2. Imenujte ljudi v domači vasi po delu, kar kdo dela; n. pr. mlinar, kovač itd.

Naloga 3. V učilnici se vidijo: klop, deska (tabla), miza, stol, vrata, okna, omara, peč, mél ali kreda, goba, pero, čertnik, tintnik, tinta ali črnilo. — Napišite sedaj imena tistih reči, ktere so v domači hiši ali stanici.

Naloga 4. Imenujte reči, ki so v kuhinji, v kleti, v veži, pod streho.

Naloga 5. Pri hiši se redé: konj, vol, krava, ovca, koza, prasič, petelin, kokoš, gos, raca, golob, gerlica, puran, pav. — Imenujte najprej živali četveronoge, in potlej ptice, ki živé pri nas na vertéh, po poljih in v gozdih.

Naloga 6. Med naše domače ovočno drevje štejejo se jablan, hruška, sliva, cibara, češnja, višnja, breskev, oreh. — Napišite tudi imena nekterih gozdnih dreves, ločite pa imena listovcev od hvojevja.

Naloga 7. Napišite imena poljskih rastlin in imena cvetic, rastócih po travnikih, ktere so vam znane.

Naloga 8. Imenujte poslopja, ktera so v mestu ali v vasi.

Naloga 9. Imenujte orodja, s kterimi dela mizar, kolar, sodar, kovač, krajač, čevljar, tkalec.

Naloga 10. Napišite reči, ktere se delajo iz kamena in iz železa, ter pridodajte imena rokodelcev, kteri jih narejajo.

Naloga 11. Napišite imena tistih reči, iz kterih se napravljajo jedi, in pristavite imena tistih ljudi, kteri nas zakladajo z njimi.

§. 15. Posamezne osebe, rodovine in ljudstva, posamezne dežele, mesta, gore, morja in reke imajo svoja posebna imena, s katerimi se ločijo od drugih.

Samostavniki, ki značijo posamezne osebe ali reči, imenujejo se lastna imena.

Lastna imena pišemo z velikim začetnim pišmenom (čerko), n. pr.

Perva človeka sta bila Adam in Eva. Pervak slovenskih pesnikov je Preširen. Na Ogerskem prebivajo Madžarji, Slovaki, Serbi, Rumuni, Nemci in tudi nekaj Slovencev in Hrvatov. Najmanjši del sveta je Evropa. Najvišji gori na Kranjskem pravi se Triglav. London je glavno mesto Anglije. Reka Sava teče blizu Ljubljane in Zagreba. Ipavščica teče v Sočo, ta pa se izliva v Jadransko ali Teržaško morje. Kranjsko se ponaša s Cérkniškim jezerom in Postojnsko jamo. V Idriji se koplje živo srebro.

Naloga 1. Izpišite lastna imena iz sestavkov 75 in 79 v berilu.

Naloga 2. Preberite sestavek 33 v berilu, izpišite iz njega, kar je lastnih imen, in razdelite jih po tem, kar vsako znači.

Naloga 3. Napišite kerstna imena in priimke nekterih svojih tovarišev in znancev.

Naloga 4. Odgovorite s celimi stavki tem vprašanjem:

Kje se je rodil Jezus? Kje je bil zrejen? Kam in s kom je šel, ko mu je bilo dvanajst let? Kdo in v kateri reki ga je kerstil?

Naloga 5. Napišite imena svojega rojstvenega kraja in imena obližnjih vasi, potokov, gozdov in hribov.

Spol samostavnikov.

§. 16. Pri samostavnih razločamo trojen spol: moški, ženski in srednji.

§. 17. Samostavniki so moškega spola, kadar se dadó zameniti z besedo *on*, n. pr. Oče ljubi svoje otroke; *on* jih živi in obláči. Pomagaj sosedu, pa bode tudi *on* tebi pomagal! *Pes* je zvesta žival; *on* varuje hiše in dvorišča.

Tudi se lahko reče: samostavnik je moškega spola. če se more predenj postaviti beseda *tist*; n. pr. Hrast je visok. *Tist* hrast. *Tist* kamen, *tist* otrok, *tist* mož.

Naloga 1. Pomislite, je li mogoče prav reči: *tista* hrast, *tista* otrok ali *tisto* mož, *tisto* klobuk?

Naloga 2. Napišite 20 samostavnikov moškega spola.

Naloga 3. Napišite imena rokodelcev in obrtnikov: 1. kateri imajo delo z našim staniščem in pohištvom, 2. z našo obleko in obutvo, 3. od katerih dobivamo jedila.

§. 18. Pri samostavnih imenih moškega spola ločimo imena živečih bitij od imen neživih stvari; n. pr. Jelen živi po velikih gozdih. Bob in grah se štejeta med sočivje.

Naloga 1. Prepišite te samostavnike in razdelite imena živečih od neživih: dedec, meh, meč, lenuh, bezeg, veljblod, vrh, hlapec, tovor, cep, kert, kol, hlev, slon, dvor, červ, dež, medved, kij, brat, prag, menih, junak, tern, kosec, petelin, grad, skerjanec, voz, bič, kos, mraz, molj, vol, žebelj, sod, rak, mlinar, ječmen, osel, bober, kožuhar, krog, kruh, trot, koš, berk, seršen, zet, puran, javor, sternad, mož, dim, sluh, pastir, gaj, vrisk, nos, golob, panj, želod, polž, ribič, hert.

Naloga 2. Izpišite iz poprejšnjih besed vse tiste, ki imajo na konci ozke soglasnike.

§. 19. Samostavniki so ženskega spola, kadar se dadó nadomestiti z besedo *ona*, ali pa kadar se pred-nje lahko dene beseda: *tista*; n. pr. Duša naša ne umerje; *ona* bode večno živa. Riba diha s skergami; *ona* ne more živeti brez vode. Trava je zelena. Bolezen je nadloga. Berv je ozka. Zavidnost je greh. Žival čuti bolečino. Tista trava, tista bolezen, tista berv, tista žival.

Naloga. Izpišite iz berila 10 ženskih imen, ki se končavajo na *a*, in 10 drugih, ki se končavajo na *ast*, *ost*, *ev*, *ad* i t. d.

§. 20. Samostavniki so srednjega spola, kadar se namesto njih lahko postavi beseda *ono*, ali kdar se pred-nje more deti beseda *tisto*; n. pr. Dete ima od staršev vse, česar potrebuje; *ono* jim je dolžne hvaležnost. Zlato je mehko; *ono* se dá raztolči prav na tenko. Listje naših dreves na jesen orumenéva in se obletava. Tisto dete, tisto zlato, tisto listje, tisto tele.

Naloga. Napišite 10 imen srednjega spola, ki imajo na konci *o* ali *e* (*je*).

Število samostavnikov.

§. 21. Z imenom samostavnim (samostavnikom) imenujemo ali eno osebo ali reč, ali dve osebi ali reči, ali zadnjič več oseb ali reči.

Kadar samostavnik naznanja samo eno osebo ali reč, tedaj stoji v edinem številu ali v

ednini; kadar znači dve osebi ali stvari, stoji v dvojnem številu ali v dvojini; in zadnjič, kadar znači več oseb ali stvari, tedaj stoji v množnem številu ali v množini. N. pr.

E d n i n a.

Golob golčí,
javor cvete,
riba plava,
kokoš grebe,
kolo škriplje.

D v o j i n a.

Goloba golčíta,
javora cveteta,
ribi plavata (e),
kokoši grebeta,
kolesi škripljeta.

M n o ž i n a.

Golobje golčé,
javori cvetó,
ribe plavajo,
kokoši grebó,
kolesa škripljejo.

§. 22. Moški samostavniki privzemajo, kadar stojé ob vprašanji: k d o? ali k a j?, v dvojini *a*, nekteri tudi *ova*, v množini pa *i*, nekteri tudi *ovi*, še drugi je.

Zamolkli *e* v končnicah (Glej §. 8) se v dvojini in množini izpahuje, samostavnikom pa, ki se končavajo na *r*, vtika se za *rom* rad *j*; i. pr.

E d n i n a.

Konjiček vleče;
 snop se veže;
 dehur smerdí;
 tat se skriva;
 orel letí;
 sin je priden.

D v o j i n a.

Konjička vlečeta;
 snopa se vežeta;
 dehurja smerdita;
 tatova se skrivata;
 orla letita;
 sinova sta pridna.

M n o ž i n a.

Konjički vlečejo;
 snopje se vežejo;
 dehurji smerdé;
 tatje se skrivajo;
 orli leté;
 sinovi so pridni.

Naloga. Napišite te stavke v dvojini in množini:

Strojar izdeluje usnije. Duhoven moli. Lenuh postopa.
 Volk tuli. Klas rumení. Hert urno teče. Serp se brusi. Las se sivi. Veter verši. Otrok se joče. Zvon zvoní. Grad se zida.

§. 23. Ženski samostavniki imajo ob vprašanji: kdo? ali kaj? v dvojini *i*, v množini, če se končajo na *a* ali *ev*, imajo *e*, drugi s soglasnikom na konci pa dobivajo *i*; n. pr.

E d n i n a.

Žena plete ;
cérkev stóji ;
nit je tenka ;
jed diši.

D v o j i n a.

Ženi pleteta (*e*) ;
cérkvi stojita ;
niti sta tenki ;
jedi dišita.

M n o ž i n a.

Žene pletó ;
cérkve stojé ;
niti so tenke ;
jedi dišé.

Naloga. Te stavke napišite v dvojini in potem v množini :

Žaba kreketa. Straža se ne gane. Sveča berli. Breskev cvete. Retkev je debela. Žival je medla. Kad pušča. Noč je bila dolga. Bolezen pritiska.

§. 24. Srednji samostavniki imajo ob vprašanji: kdo? ali kaj? v dvojini vsegdar *i*, v množini vsegdar *a*, samo da se nekterim pred-enj vtika *es*, drugim *t*, še drugim *n* — kakor neki prirastek ; n. pr.

E d n i n a.

Zerno kalí;
lice bledí;
drevo raste;
tele skaka;
vime je polnó.

D v o j i n a.

Zerni kalita (e) ·
lici bledita:
drevesi rasteta;
teleti skakata;
vimeni sta polni.

M n o z i n a.

Zerna kalé;
lica bledé;
drevesa rastó;
teleta skakajo;
vime~~n~~a so polna.

Naloga. Napišite te stavke v dvojini in potlej tudi v množini: Govedo bezljá. Delo hvali mojstra. Serce poska-kuje. Kozel mekeče. Uho sliši. Seme kalí. Oje je lahko. Telo je zdravo.

Samostavniki v zvezi z drugimi besedami, zlasti sè samostavniki.

§. 25. Samostavniki se družijo v stavku z drugimi samostavniki in besedami tako, da z njimi odgovoriti moremo ob vprašanji:

1. Kdo? ali kaj? n. pr. Bog je začetek vsega. Solnce sveti. Knjiga je koristna.

2. Čij? Čegôv? koga? ali česa? n. pr. Duša vsacega človeka je nesmertna. Grehi otrôk so po večjem pregrehe staršev. Vesêli se zdravja in varuj se boleznî! Ne draži psov!

3. Komu? ali êemu? n. pr. Gospodar ukazuje hlapcu, dekli in delavcem. Dajte konju ovsa. Bukvam je več verjeti kakor prostaku. Brat pomaga sestrama.

4. Koga ali kaj? n. pr. Kovač je konja podkoval. Hlapec je kupil klobuk. Konj ima grivo. Učenik poučuje dečke. Mačka loví miši. Ptiči si znašajo gnjezda.

5. O kom? O čem? pri kom? kje? n. pr. Učenik govori o zeliščih? Pri igri ne zanemarjaj svoje dolžnosti. Na holmu stoji cêrkvica. Pastirîčica hodi ob potoku. V mestih živi mnogo ljudi.

6. S kom? ali čim? nad ali pod čim? n. pr. Učim se z bratom, izprehajam se z znancem. Pišemo s peresom ali z méljo. Nič ní stalnega pod solncem. Ne šali se s konji. Knjigar kupčuje s knjigami.

Pazite ob vprašanji: koga? ali kaj? v ednini na razloček med moškimi imeni živih in neživih stvari (Glej §. 18), n. pr. Kaj ste kupili na semnju? Kupili smo vola in jarem, petelina in kurnik.

Naloga 1. Napišite, ob katerih vprašanjih stojé samostavniki, zaznamenani v teh stavkih: Človek je stvar Božja. Solnce svêti in zvezde migljajo. Kreketanje žab ní prijetno. Bolniku je treba zdravil. Neumen človek se boji

strahov. Otroci naj bodo hvaležni staršem. Gosénice so škodljive drevesom. Iskra velik ogenj zažge. Jelen ima rogé. Jezdec sedi na konju. Hodimo po stezi. Po sledu se pozná žival. S plugom se orje, z motiko se koplje in s serpom se žanje. Bečela se brani z želom. Péstunja se igra z otročetom.

Naloga 2. Odgovorite tem vprašanjem: Čegóvo petje je prijetno? Čegóva marljivost veseli starše? Česa je priden delavec vreden? Česa se boji zajec? Česa išče lačen človek? Česa se je ogibati? Česa utegnemo v gozdu natergati, nabrati? Česa nanese bečela v panj?

Naloga 3. Napišite, česa more biti: hleb, kúp, kos, perišče, pest, breme, povesimo, kopa, otep, ograbek, čeda, skleda, žlica, voz, vedro, sod, mérník, meh, seženj, laket, kaplja; n. pr. Dan hodá, milja poti, merica vina itd. § 63

Naloga 4. Odgovorite tem vprašanjem: Komu treba največjo čast izkazovati? Komu pomaga Bog? Komu streže deček pri sv. maši? Komu odgovarjajo šolarji? Komu je podobna lisica? Komu je ogenj potreben? Komu škoduje oster veter?

Naloga 5. Napišite vse dele, ktere ima ali iz katerih sestoji: ptič, riba, drevo, hiša, miza, n. pr. Ptič ima glavo, oči, kljun, jezik, vrat, golžún, telo, peroti, pérje, rep, noge, perste, nohti.

Naloga 6. Napišite, kaj ima in česa nima: čaplja, žaba, ovca, slon, riba, jež, medved, hrošč, knjiga, stol, deska (tabla), sekira, kosa, verč, veriga; n. pr. Čaplja ima kljun, — čaplja nima zób; ovca ima rogé — nektera ovca nima rog.

Naloga 7. Napišite, koga ali kaj vidimo, slišimo, nosimo, vodimo, kupujemo, jemo, pijemo, čutimo; n. pr. Vidimo nebo, solnce, luno, zvezde, oblake, zarjo, blisk, mavrico, mesta, vasi, gradove, hiše itd.

Naloga 8. O čem radi pripovedujejo otroci? Pri čem stojé mlini? V katerih kranjskih mestih so gimnazije? Kje raste trava, kje žito, kje drevje? Kje vidimo solnce? Kaj sledi pes?

Naloga 9. Napišite, s kom stanujete doma, s kom hodite v cerkev, s kom se igrate, učite, izprehajate? Imenujte nektero orodje rokodelcev, in povejte, kaj se s katerim dela? n. pr. Z bratoma in sestro stanujem. Z nožičem se reže in s škarjami se striže.

Pridevnik.

§. 26. O osebi ali reči tudi lahko povemo, kakšna je; n. pr. Oče je moder, mati je skerbna, otroče je bolno. Brest je zelen, lipa je košata, železo je težko. Čili konj se spenja, drobna véverica skače, mlado mače se rado igra.

Besede, ki naznanjajo, kake so reči, imenujejo se pridevniki ali prilogi.

Naloga 1. Izpišite iz berila dvanajst pridevnikov s samostavniki vred, katerim so pridani.

Naloga 2. Napišite, kakove so te reči po barvi: cuker, sol, mél, mleko, apno, labodovo périje; jezik, jagoda, drenulja, pirhi, črešnja; pomaranča, vosek, žveplo, pšenica, steblo, zlato; laneni cvet, plavica, nebo, oko; list, detelja, trava, zelje; kostanj, oreh, žgana kava, orehovo drevo.

Naloga 3. Če merimo razne stvari, vidimo, da so velike ali male, dolge ali kratke. Premislite razmérja med rečmi, in napišite, kaj je veliko, kaj dolgo in kaj kratko; kaj široko in kaj ozko; kaj visoko in kaj nizko; kaj globoko in kaj plitvo; kaj debelo, kaj tenko.

Naloga 4. Imenujte nektore reči in povédite, kake bi bile po podobi: n. pr. kolo je okroglo, kamen je robat i t. d.

Naloga 5. Napišite, kake utegnejo biti reči po tipu, in kake po vkusu ali slasti, n. pr. kamen je terd; cuker je sladák.

Naloga 6. Še lahko povemo, kakšne so reči po snovi ali robu, iz ktere so narejene; n. pr. Most iz lesa je lesen most. — Napišite, kako se imenuje klobuk iz svile, plašč

iz sukna, lonec iz železa, jermen iz usnja, obleka iz platna, denar iz srebra, past iz dratú, blago iz volne ali lanú, skleda iz persti, krogla iz svinca, sekira iz jekla, moka iz ovsa, pšenice iz reži, miza iz kamena, posoda iz medí, glavnik iz roga, gumb iz kosti.

Naloga 7. Kar je svojína posamezne dekletke, to se imenuje deklíno; kako se pravi temu, kar je svojína sestree, matere, hčere, žene, tete, sosede, kar je svojína Neža? N. pr. Čegôv klobuk? sestriin klobuk.

Naloga 8. Les od lipe imenuje se lipov les. Napišite kako se imenuje les od bukve, hrasta, jesena; kako se imenuje kruh iz ajde, vejica s češnjé, cvetje hruške, germ leske, zerno od maka, češarek od smreke, skledica od želoda? — Kar je svojína kterege moža, to je možévo; n. pr. bratove bukve, hlapčevi čevlji. Napišite, kako se pravi svojíni kterege soseda, kterege sina, kterege pastirja? Kako se pravi besedi kterege kralja, cesarja, kneza? Kako boste rekli klobuk svojih znancev Tomaža ali Janeza.

Naloga 9. Pes, kakoršne imajo mesarji, imenuje se mesarsk pes. Napišite, kako se pravi psom ovčarjev, orodju čevljarjev, hiši meščanov, obleki móž, žen, otrók, jeziku Neancev, vinu iz Ipave, pivu iz Ljubljane, časniku iz Celovca, zajcu s planin, pšenici s Krasa?

Naloga 10. Meso od goved se imenuje goveje meso, oko ribe ribje oko. Napišite po tem, kako se pravi peresu od gosí, zalegi gadov ali kač, bradi koze, mleku od krav, siru iz mleka od ovác, zobu volka, jajcu kure ali ptice, nogi od psa, koži od lisice ali od zajca?

Naloga 11. Kar se danas stori ali zgodí, imenuje se današnjé. Napišite, kako se pravi temu, kar je bilo včeraj, sinoči, davi, zajutra; kako se imenuje, kar je bilo letos, kar je bilo s pomladi; kar nekđaj; kar je zdaj. Kako se imenuje to, kar je notri, kar je zunaj, kar na sredi; kar je spredaj, kar zadaj; kar je gori, kar doli.

§. 27. Pridevniki, kateri se pridevajo moškím samostavnikom, imajo ob vprašanji: kdo? ali kaj?

v ednini končnico na kak soglasnik, v nekterih primerih pa *i*, v dvojini vselej *a*, in v množini vselej *i*; n. pr.

Ednina.

Vol je rogat;
zvest tovariš pomaga;
plah jelen beži;
lovski pes laje.

Dvojina.

Vola sta rogata;
zvesta tovariša pomagata;
plaha jelena b. žita,
lovska psa lajeta.

Množina.

Voli so rogati;
zvesti tovariši pomagajo;
plahi jeleni bežé;
lovski psi lajejo.

Naloga 1. Napišite te stavke v dvojini, potem v množini: Pisani metulj leta. Star berač prosi božjega darú. Pridni delavec dobiva plačilo. Železen lonec je terden. Polu klas se nagiblje.

Naloga 2. Napišite v dvojini in množini: Šolar naj bode pobožen, tih, kroták, priden, marljiv, pazen, prizanesljiv, postrežljiv, spraven, uljuden, odkritoserčen, iskren, čeden, poslušen.

Pridevan ženskim samostavnikom ima pridevnik (prilog) ob vprašanji: kdo? ali kaj? v ednini *a*. v dvojini *i* in v množini *e* na konci; n. pr.

E d n i n a.

Krava je rogata;
divja zver rjove;
bistra voda teče.

D v o j i n a.

Kravi sta (ste) rogati;
divji zveri rjoveta (e);
bistri vodi tečeta.

M n o ž i n a.

Krave so rogate;
divje zveri rjovó;
bistre vode tekó.

Naloga. Napišite te stavke v dvojini in po tem v množini: Rudeča roža lepo diši. Ozka bera derži čez potok. Bela cérkev se od daleč sveti. Pridna deklica zgodaj vstaje. Tenka nit se je utergala. Potočna riba je slastna.

Kadar so pridevniki v zvezi s kakim samostavnikom srednjega spola, končujejo se v ednini na *o* (za ozkimi soglasniki na *e*), v dvojini na *i*, v množini na *a*; n. pr.

E d n i n a.

Govedo je rogato;
ravno polje se prostira;
ptičje jajce je drobno.

D v o j i n a.

Govedi sta rogati;
ravni polji se prostirata (e);
ptičji jajci sta drobni.

Množina.

Goveda so rogata;
ravna polja se prostirajo;
ptičja jajca so drobna.

Pomnite. Nekteri govore in pišejo tudi: Goveda so rogate; ravne polja se prostirajo; ptičje jajca so drobne.

Naloga. Napišite te stavke v dvojini in potem v množini:

Lešnik ima slastno jederce. Zrelo jabolko je padlo samo z drevesa. Konjsko kopito je podkvano. Češnjevo drevo belo cvete. Staro vino je zdravo in močno. Mlinsko kolo se goni z vodó.

§. 28. Pridevniki se tudi skladajo s svojimi samostavniki, kadar se z njimi odgovarja kateremu teh vprašanj, namreč vprašanju:

Čegóv? koga? ali čega? n. pr. Plačfó dobrega delavca bodi primérno. Čeda debelik ovác se pase na podnožju zelene gore.

Komu? ali čemu? n. pr. Pomagaj siromašnemu človeku. Ne posmehuj se sivi glavi. Primesi žejnima bratoma vode. Dal je slovó posvetnim zmotnjavam.

Koga? ali Kaj? n. pr. Vsi ga čislajo za pridnega delavca. Kdor ima stergano sleme, rad bi vedno lepo vreme. Učitelj učí mlade učence. Denar železna vrata prebije.

Pri kom? o čem? kje? n. pr. Pri suhem polenu tudi sirove gorí. Na zeleni trati cvetíce cvetó. V velikih mestih živí mnogo siromakov.

S kom? ali s čim? nad ali pod čim? n. pr. Z ostrim nožem se lahko reže. Sedím pod košato lipo. Orel leta pod sivimi oblaki.

§. 29. Ako primérjamo katero reč z drugimi rečmi, utegnemo najti, da ima neko svojstvo v enaki meri, kakor ktera druga reč; n. pr. Češnjev cvet je bel kakor snež; cesta je ravna kakor miza; glas je čist kakor zvon.

Naloga 1. Primérjajte reč z rečjo, ter recite, kaj je rumeno kakor vosek, zeleno kakor trava, sladko kakor med, černo kakor ogeľj, tenko kakor las, terdo kakor kamen, ostro kakor britev, grenko kakor žolč, kislo kakor vrisk, kerhko kakor steklo.

Naloga 2. Primérjajte te reči z drugimi, in napišite, kakor kaj je voda čista, kakor kaj je platno tenko, drobnica kiska, nož skerhan, drevo ravno, pšenica rumena, glava bela, predivo voljno, lasje pusti, led gladek, oko černo.

§. 30. Če primerimo reč z rečjó, najdemo, da katera lahko ima kako svojstvo v večji meri na sebi, kakor druga; n. pr. laket je dolg, seženj je tudi dolg, ali po mérjenju poznam, da je seženj daljši od lakta. Po vkusu poznam, da je hruška slajša od jabolka; po tipu čutim, da je lanéno predivo méčje nego konopno.

Naloga 1. Primérjajte reči, in povejte, kaj je višje kakor (nego) cérkev, nižje kakor drevo; kaj je dalje od palca, krajše od čevlja; kaj je debelejšje kakor roka; kaj je tanjšje kakor bil, kaj je globoče od potoka, kaj plitvejše od sklede, kaj je terjšje od železa, kaj mečje od svinca, kaj belejšje od meli.

Naloga 2. Primérjajte te reči, in izrecite večjo mero ktereга svojstva, ki ga ima reč mimo reči, s prilogom: deblo in veja, lipa in breza, steklo in voda, svinec in železo, gora in holm, dehur in kuna, potok in reka, jabolko in hruška, konj in vol, košuta in serna, puran in pav, kremen in apnik (kamen).

§. 31. Ako primérjamo kako reč z drugimi rečmi tiste verste, lahko dopovemo, kakšna je izmed vseh, in da torej v nekterem svojstvu preseza vse druge; n. pr. Lev je izmed vseh živali najmočnejši. Čednost je najdražji zaklad (izmed vseh zakladov). Najlepši čas leta je pomlad.

Naloga. Napišite, kakšen je slon izmed vseh živali, kakšen je steržek ali palček iz vseh naših ptičev, zlato iz vseh kovin, dijamant iz vseh kamenov, ščuka izmed naših rib, belca (čebela) iz vseh žuželek, pes iz vseh domačih živali, žito izmed vseh rastlin, voda izmed vseh pijač, Ljubljana izmed slovenskih mest. Triglav izmed kranjskih gor.

Glagol.

§. 32. Z besedami o kateri osebi ali reči lahko dopovemo, da je; n. pr. Bog je povsod. Bog je duh. Človek je stvar. Drevo je rastlina. Po noči je tema. Na solncu je toplo. Po solnčnem zahodu je večer.

Tudi lahko povemo, da ktera oseba ali reč kaj dela, ali da se z njo kaj godí; n. pr. Bog plačuje in kaznjuje. Človek obrača, Bog oberne. Pobožni otrok moli. Solnce sije. Voda teče. Pridni učenec je hvaljen. Slama se reže. Orožje počiva.

Besede, s katerimi dajemo na znanje, da kaj je, ali da kdo kaj dela, imenujejo se glagoli.

Naloga 1. Izpišite iz berila pod št. 43 in 44 vse glagole.

Naloga 2. V šoli moremo stati, sedeti, moliti, učiti se, brati, pisati, računati, risati, govoriti, odgovarjati, poslušati, vprašati. —

Napišite tudi, kaj delamo doma, na vertu, na polju.

Naloga 3. Imenujte različne rokodelce ter povejte, kaj navadno delajo; n. pr. Skrinjar žaga, obla, meri, spahuje, skobla, verta, zbija, gladí, lika.

Naloga 4. Ptiči ferfočejo, letajo, skakajo, plavajo. —

Napišite, kako pravimo, hotèč dopovedati, da se gibljejo ali premikajo červjé, kače, žabe, ribe, zajci, ovce, konji, žrebeta.

Naloga 5. Napišite, kaj delajo živali, kadar se nam oglašajo ali po glasu razodevajo, n. pr. konj rezgáče.

Naloga 6. Napišite o teh rečéh, kar se dela z vsako izmed njih, namreč: seme, drevo, germ, trava, žito, roža, grah, krompir, lan, goba, smola, vino, seno, skorja ali lubád, listje, sadje, korenje, n. pr. Seme se poseva.

§. 33. Govoriti se more o različnih osebah.

V govorjenju razločujemo tri osebe ali lica :

1. Perva oseba je ta, ktera sama govori ;

ime perve osebe zaznamenáva se z besedo: jaz (jest), v dvojini: midva, medve, v množini: mi, me; n. pr.

Jaz berem, štejem, zvonim, kličem ;

midva bereva, štejeva, zvoniva, kličeva ;

medve (ženski) bereva (e*), štejeva, zvoniva, kličeva ;

mi (me) beremo, štejemo, zvonimo, kličemo.

2. Druga oseba je ta, kterej (s ktero) govorimo ;

ime druge osebe zaznamenáva se z besedo: ti, v dvojini: vidva, vedve, in v množini: vi, ve; n. pr.

Ti bereš, šteješ, zvoniš, kličeš ;

vidva bereta, štejeta, zvonita, kličeta ;

vedve (ženski) bereta (e), štejeta, zvonita, kličeta ;

vi (ve) berete, štejete, zvonite, kličete.

3. Tretja oseba je ta, o kateri se govori ; tretji osebi

nadomeščujejo ime v ednini besede: on, ona, ono, v dvojini: ona, oni, v množini: oni, one, ona; n. pr.

*) Namesto: medve bereva, vedve bereta — piše se rado: bereve, berete.

Brat gode ; on piska, trobi, poje ;
 brata godeta ; ona piskata, trobita, pojeta ;
 bratje godejo ; oni piskajo, trobijo, pojejo.
 Sestra plete ; ona šiva, kuri, péstuje ;
 sestri pleteta ; oni šivata, kurita, péstujeta ;
 sestre pletó ; one šivajo, kurijo, péstujejo,
 Pišče grebe ; ono letí, hodi, zoblje ;
 piščeti grebeta ; oni letita, hodita, zobljeta ;
 piščeta grebejo ; ona leté, hodijo, zobljejo.
 Besede : jaz, ti, on, ona, ono,
           midva, vidva, ona, oni,
           mi, me, vi, ve, oni, one, ona,
 imenujejo se osebni zaimki.

Pazite. Osebni zaimki : jaz, ti, on, postavljajo se pred glagol, kadar se vpraša : kdo to ali óno dela? n. pr. kdo bere, šteje? jaz berem, ti šteješ, on moli. — Če se pa odgovarja bolj ob vprašanju : kaj kdo dela? tedaj se osebni zaimki navadno ispuščajo ; n. pr. kaj delaš? Berem, pišem, risam. Kaj dela? Bere, piše, igra se.

Naloga 1. Prepišite te stavke, povzemite iz njih osebne zaimke ter imenujte njih osebo in število : Ti bereš, jaz pa pišem. Pomagaj bratu, in on bode tudi tebi pomagal. Kdo si pa ti? Mati je skerbna, ona opravlja svoje otroke z vsem potrebnim. Otroče je slabo in nespretno ; ono bi poginilo brez materine pomoči. Midva se jokava, vedve se pa smejeta. Mi delamo, vi pa deržite križem roke. Ljubite svoje sončence in oni bodo ljubili tudi vas. Gosénice je treba s pomladi obirati ; one bi sicer objedle vse drevje. Goveda nimajo uma ; ona ne morejo ločiti dobrega od zlega.

Naloga 2. Napišite, kaj vsak izmed vas dela v šoli, in kaj delate vsi ; potlej pa napišite to isto v drugi in zadnjič v tretji osebi edinega, dvojnega in množnega števila.

§. 34. Z glagolom dajemo na znanje: 1. kaj je zdaj, ali kaj se godí zdaj; 2. kaj je bilo, ali kaj se je že zgodilo; 3. kaj bode, ali kaj se bo še le godilo; n. pr.

Bog je vsegdar, Bog je bil vsegdar, Bog bode vsegdar. — Kmet obdeluje njivo, kmet je obdeloval njivo, kmet bode obdeloval njivo.

§. 35. Kar je zdaj, ali kar se godí ali dela zdaj, to naznanjamo z glagolom zdanjega časa; n. pr.

Po leti je dan najdaljši.

Pastir goni, kliče, vrača.

Krava se pase, muli, stoji, prežvekuje.

Ščene čuje, verčí, cvili, laje.

Naloga 1. Prepišite iz berila sestavek pod št. 21, in izpišite iz njega glagole zdanjega časa.

Naloga 2. Povedite, kaj delate danas v šoli, kaj dela gospodar domá ali pri hiši, gospodinja v kuhinji in dekla na vertu.

§. 36. Kar je že bilo, ali kar se je zgodilo, naznanjamo z glagolom minolega ali preteklega časa; n. pr. Po leti je bil dan najdaljši.

Pastir je gonil, klical, vračal;

pastirja sta gonila, klicala, vračala;

pastirji so gonili, klicali, vračali.

* * *

Krava je pasla se, mulila, stala, prežvekovala;

kravi sta pasli se, mulili, stali, prežvekovali;

krave so pasle se, mulile, stale, prežvekovale.

* * *

Ščene je čulo, verčalo, cvililo, lajalo;

ščenetí sta čuli, verčali, cvilili, lajali;

ščeneta so čula, verčala, cvilila, lajala.

Naloga 1. Prepišite iz berila sestavek pod št. 9, in izpišite iz njega, kar je glagolov preteklega časa.

Naloga 2. Napišite, kdo so bili Adam, Abelj, Kajn, Noe, Mojzes, David, Golijat, Sveti Pavel, Sv. Marko, Sv. Mohor, Sv. Gregorij.

Naloga 3. Napišite v ednini, dvojini in množini, kar ste delali včeraj, kar je delal gospodar okoli doma, gospodinja v kuhinji in dekla na vertu.

Naloga 4. Prepišite iz berila sestavek pod št. 17, pa tako, da bodo glagoli v preteklem času; n. pr. Danilo se je; svetleje je bivalo i t. d.

§. 37. Kar še le bode, ali kar se bode godilo ali delalo, to dajemo na znanje z glagolom bodočega ali prihodnjega časa; n. pr.

Po leti bode dan najdaljši.

Pastir bode gonil, klical, vračal;

pastirji bodo gonili, klicali, vračali.

Krave bodo pasle se, mulile, prežvekovale.

Ščeneta bodo čula, verčála, cvilila, lajala.

Naloga 1. Napišite, kaj boste delali jutri v šoli, kaj bodo delali gospodar doma, gospodinja v kuhinji, družina na polju.

Naloga 2. Napišite, kateri dan bo po nedelji, po sredi, po četertku. Kdaj bode sveti večer, kdaj novo leto? Kteri praznik bode 8. kimovca? Kaj bode po dokončanem šolskem letu? Kaj pride za letom, kaj za jesenjo, kaj za zimo?

Nalog 3. Naj pové vsak izmed vas, kaj bode on, kaj njegov brat ali znanec?

Naloga 4. Napišite sestavek pod št. 17 tako, da bodo glagoli v prihodnjem času; n. pr. Danilo se bode; svetleje bode i t. d.

§. 38. Kaj je s pomladi še zdanje: Cvetice ovetó. Drevje berstí. Trava raste. Ptice prepevajo in

si znašajo gnjezda. Kukavica kuka. Bukev se zelení. Tersje poganja. Otroci se igrajo na travniku. Deklice nabirajo cvetke in pletó vence.

Kaj je s pomladi že preteklo: Sneg je skôpnel. Led se je raztajal. Zemlja se je odmerznila. Ludje so nehali nositi zimsko obleko. Vinogradniki so obrezali vinsko tersje. Poljedelci so posejali žito. Vijolice so odcvetle.

Kaj je s pomladi še prihodnje: Tersje bode cvetlo. Trava se bode kosila. Rež in pšenica pojde v klasje. Turščica se bode okopavala. Jagode bodo dozorele. Velika vročina bode nastopila.

Naloga. Napišite po tem primeru, o čem se more jeseni reči, da je še zdanje, da je že minolo, ali da še le bode.

Kako se kaj godí ali dela.

§. 39. Včasí dajemo na znanje, kakó (na kakšen način) se kaj godí ali dela; n. pr.

Govorim previdno. Ti gladko bereš. Vidva jezditá jaderno. Veselo prepevamo. Molite pobožno! Jelen beží nagloma! Vlečeva voziček samótež. Posel hodi peš. Na prekosolnčnju je toplo. Dež curkoma lije. Kar se preveč napne, lahko se zlomi. Kdor živali terpinči, gerdo, nečloveško dela. Ogenj in voda dobro služita, pa hudo gospodarita.

Naloga. Odgovorite tem vprašanjem: Kako poje slavček? Kako leta golob? Kako hodi raca? Kako koraka pav? Kako diši vijolica? Kako cvete bezeg? Kako se vam je učiti? Kako nam je pozdravljati starejše? Kako smo se dolžni vésti proti slednjemu? Kako ne sme nihče pričati? Kako je vsako reč preudariti?

Kje se kaj godí ali dela.

§. 40. Tudi naznanjamo v govorjenju mesto ali kraj, kje je kaj ali kje se kaj godí ali dela ; n. pr.

Kjer ali kamor nisi položil, tam ne išči! Povsod je dobro, doma najbolje. Bodimo kjer koli, povsod je Bog z nami. Kamor je šla sekira, naj gre še toporišče. Spodaj je toplo, zgoraj pa merzlo. Vodne sopare se vzdigujejo k višku. Jabolko ne pade daleč od debla. Zunaj lep, znotraj slep.

Naloga. Odgovorite tem vprašanjem : Kje nas vidi Bog ? Kje nima hudoben človek mirú ? Kje je klet, kje podstrešje ? Kje opravljajo svoja dela rokodelci (n. pr. krajači, čevljarji i t. d.), kje poljedelci ? Kje vidi človek, kje ne vidi ?

Kdaj se kaj godí ali dela.

§. 41. Še lahko povemo čas, o katerem se godí to ali óno ; n. pr.

Danas beremo, jutri bomo pisali. Kar je bilo lani, ne poverne se nikoli. Drevi utegne mnogokaj drugače biti, kakor je bilo davi. Zjutraj je rado hladno. Jeseni hruške dozorevajo. S pomladi je vsaka bečelica krajcar.

Naloga. Dodajte odgovor tem vprašanjem : Kdaj vzhaja solnce a kdaj zahaja ? Kdaj nam je vstajati ? Kdaj zapuščajo ptiči gnjezda ? Kdaj se povračajo k nam ptice selilke, in kdaj zopet slovo jemljó od nas ? Kdaj spavajo deroče živali, in kdaj hodijo na plén ? Kdaj se hodimo izprehajati ? Kdaj nam je moliti ? Kdaj nam je govoriti resnico ? Kdaj ne smemo lagati ?

Znamenja raznih stvari.

§. 42. Vse reči poznamo po njihovih znamenjih. Imamo zmožnost, razodeti v govorjenju vsa znamenja, ktera smo opazili na rečéh; n. pr.

Nož je orodje. Ima rezalo in deržaj. Rezalo je podolgovato, ima konico ali špico, herbet in ostrino. Deržaj ima lesene, koščene ali rožene platnice. Nožar dela nože iz jekla ter jih brusi. Z nožičem režemo bodi si mehke bodi terde reči. Imamo kuhinjske in razne rokodelske nože, peresnike, stegnence in britve ali nožičevke.

Naloga 1. Napišite, kaj je miza? Kteri so nje deli? Kdo nareja mize in iz česa? Čemu nam so mize? Kakšne so mize po vnanji podobi in po potrebi, kterej služijo?

Naloga 2. Kaj je kozlec? Kdo postavlja kozlece? Iz česa sestojé? S čim se krijejo? Kolikoverstni so kozleci? Čemu jih imajo kmetovavci?

Naloga 3. Kaj je kunec ali domači zajec? Kakšno glavo ima, kakšna ušesa, kakšne oči, zobe in kakšno kožo in kak rep? Kakšne so zadnje noge? Kakšne kunce imamo, kar se tiče barve? Ob čem živi kunec? Kakšno škodo dela domá?

Naloga 4. Kaj je hruška? Kje raste hruška cépljenka, kje divja ali drobnica? Kakšno deblo, kakšno listje in cvetje ima? Kakšno podobo in slast ima sad cepljenih hrušek? Kakšne so drobnice? Ktere verste hrušek so vam znane?

Naloga 5. Popišite cérkev? Čegôva hiša je cérkev? Iz kterih delov sestoji? Kdo postavlja cérkve? Iz česa? Kaj vidimo v cérkvi? Po čem se pozná cérkev od zunaj? Čemu je namenjena cérkev?

Solske pesmi.

Sestavil eno-, dvoje- in troje-glasno

Anton Nedvěd,

c. k. učenik godbe.

Predgovor.

Spoznavši, kako potrebne so šolske pesmi za našo mladost, lotil sem se veselo tega dela, in sem zložil izvirne napeve k pesmam, ki so v dveh šolskih „Berilih.“

Upam, da bode ta mala zbirka lahkih in prostih pesmic dobro došla učiteljem in mladim pevcem.

Ne bodem razlagal tukaj, kako potrebno je šolsko petje; samo to naj omenim, da se s šolskim petjem najbolj budí veselje do petja in godbe, da se z njim izobražuje duh in serce, in sploh zeló povzdiguje cerkveno in ljudsko petje.

Te pesmi so postavljene za en, za dva in za tri glasove. Ako se pojeta dva glasa, pojeta se obe verstici prve vélike verste; a kadar se pojejo trije glasovi, izpustí se spodnja verstica prve vélike verste, ter se pojejo druge verstice v drugi in tretji véliki versti.

V Ljubljani 7. avgusta 1877.

Anton Nedvèd.

4. Pred solo.

(Stran 4.)

Počasno in zategneno.

1. glas.
2. glas.

Pu - sti - te k me - ni o - tro - či - če! Naš

2. glas.

3. glas.

lju - bi Je - zus go - vo - ri. In nas pri - jaz - no

v šo-lo kli - če, Kjer nas u - či - ti sam že - li.

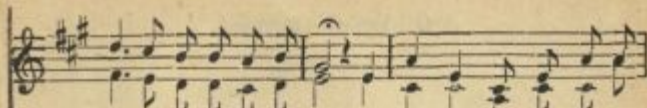
4. Po šoli.

(Stran 4.)

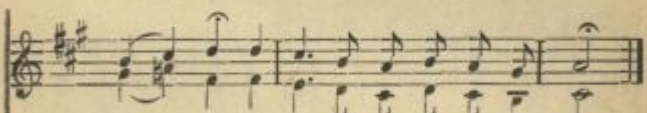
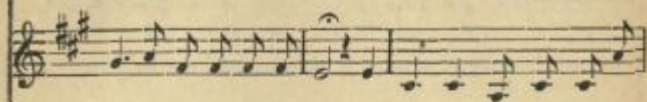
Slovesno.

Za vse, kar smo se na - u - či - li, O

Bog! te zdaj za-hva-lja-mo! Da v ser-cu vse bi o-hra-

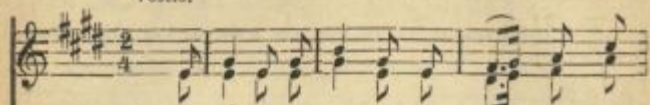
ni - li, Po - ma - gaj nam, te pro - si - mo!

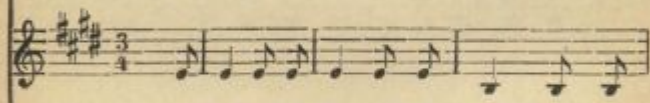
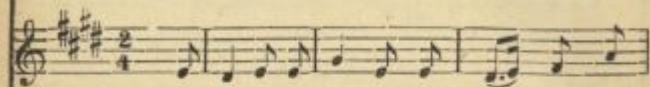
6. Veseli učenec.

(Stran 6.)

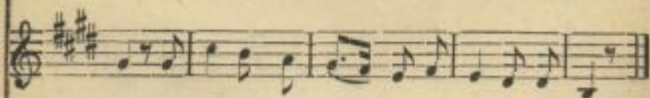
Veselo.

Ve - se - lo, ve - se - lo kar v šo - lo hi-

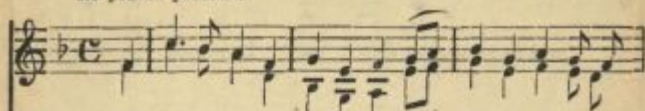
tim, ker v šo-li se le - pe-ga mno-go u - čim.

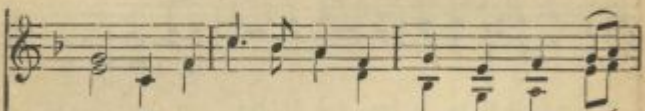
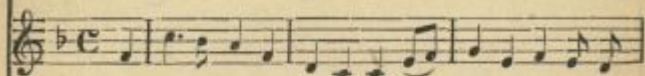
18. Jutranja molitev.

(Stran 19.)

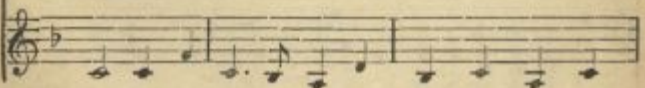
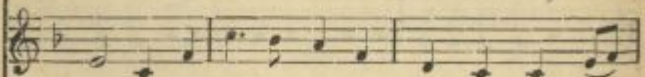
Ne preveč počasno.

Ve-sel in zdrav sem zbu-dil se, Iz span-ja vstal sem slad-

ke - ga. Ti va - ro - val, o Bog! si me Ne-

Pervič nekteri, v drugo vsi.

sreč in vse-ga hu - de - ga. Da - jem ti hva-lo

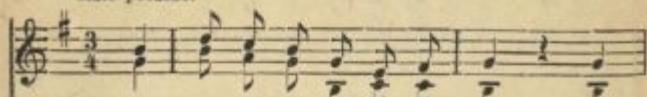
serč-no ši - vo, O - hra - njaš da me tak skerb-lji-vo!

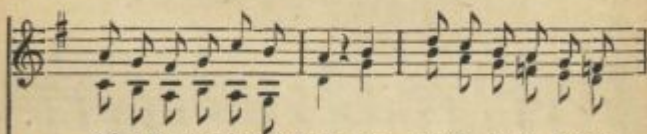
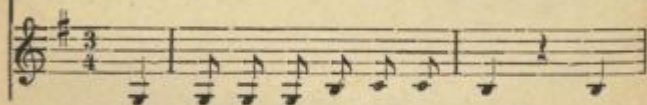
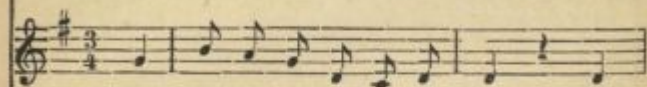
23. Večerna molitev.

(Stran 23.)

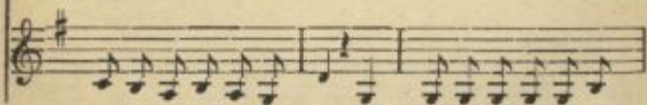
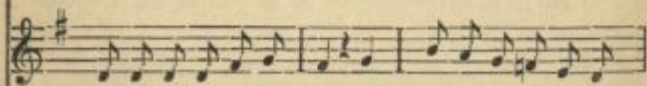
Malo počasno.

Mi - nol je zo - pet mi en dan! Kle-

še, o Bog! za-hva-ljam te, Da sreč-no bil je do-kon-

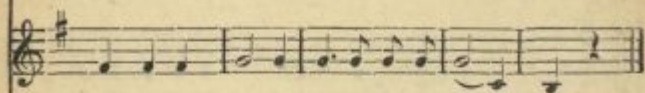

čan, V do-bro-tah tvo-jih ste- kel se; Mi

vse je mi- lost tvo- ja da - la, Za - to naj bo ti serč- na

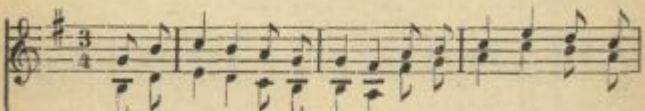
hva - la! Za - to naj bo ti serč-na hva - la!

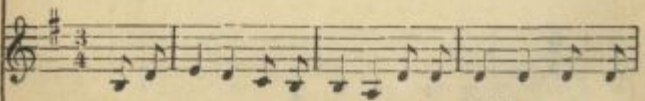
24. Lehko noč.

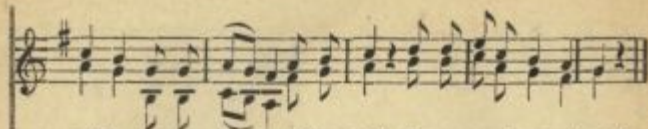
(Stran 23.)

Gredé.

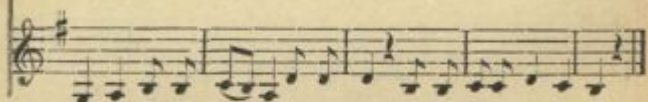
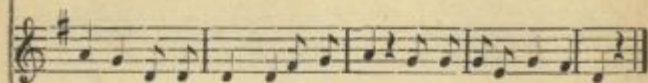

Svet-lo soln-ce se je skrí-lo, vse na sve-tu po-tih-

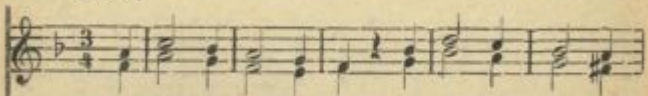
ni-lo; vse o - de - va ti-ha noč, da za-spa-ti nam je moč'.

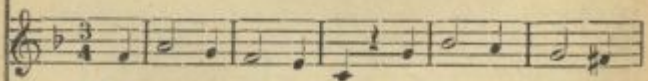
35. Hoja za Jezusom.

(Stran 34.)

Zmérno.

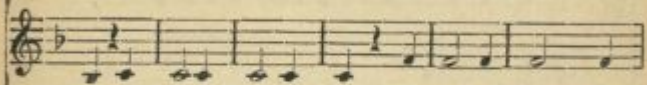
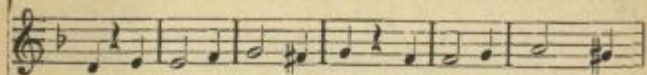
O-trok po po - ti gré, pa i - ti kam ne

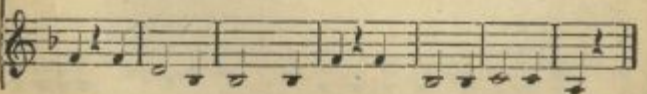
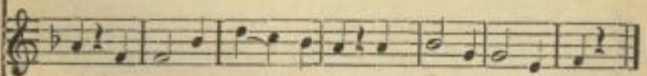

vé; ve - lí mu Je - zus sam: Veš, mo - je de - te

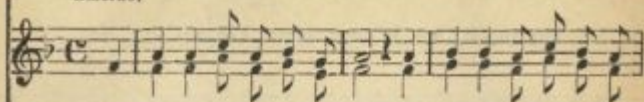
kam? le ho - di za me - noj! le ho - di za me - noj!

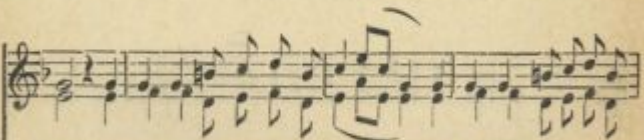
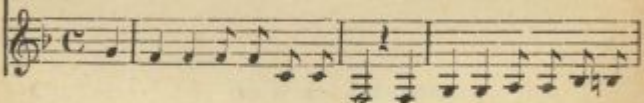
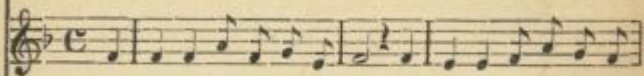
36. Česčena si Marija.

(Stran 35.)

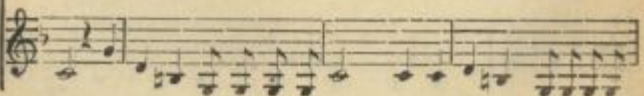
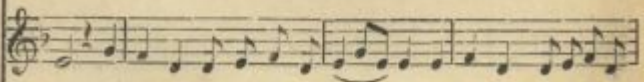
Zmerno,

Ko v jas-nem pa-su pri-mig-ljá nam zvez-da že da - ni-či-

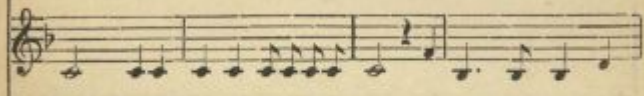
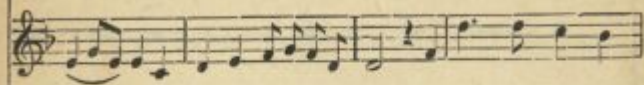

ca, Se sli-ši mi-lo že zvo-nje - nje, Ma - ri - ji čast in po-če-

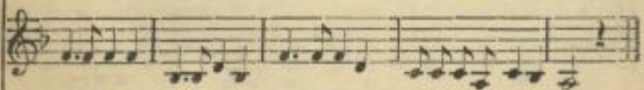
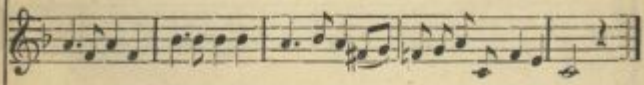

šče - nje In z zla-to zar-jo vse če-stí : Če-šče - na si, Ma-

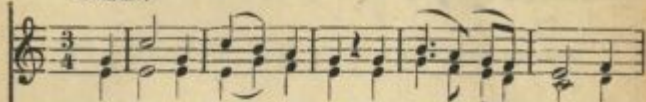
ri-ja-ti! Če-šče-na si, Ma-ri-ja-ti! Če-šče-na si, Ma-ri-ja-ti!

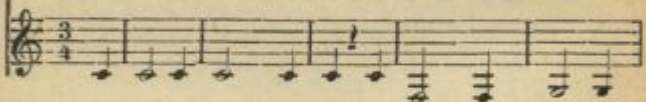
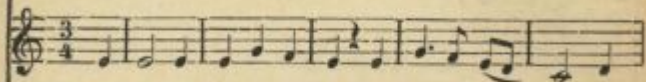
50. Kje sem domá?

(Stran 51.)

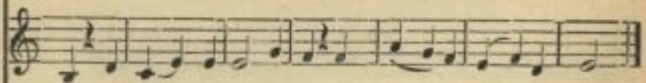
Počasno.

V ne-besih sem do-má, to me - ni pra - vi-

ta vsa zem - lja in ne-bó, in vsa - ka stvar le - pó!

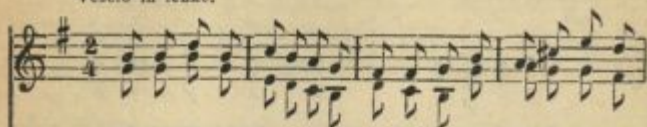

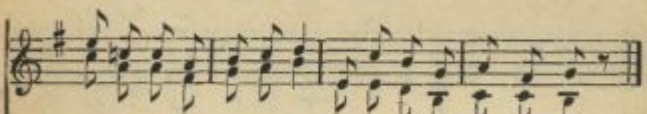
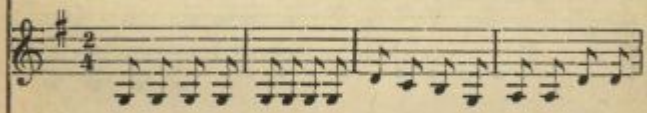
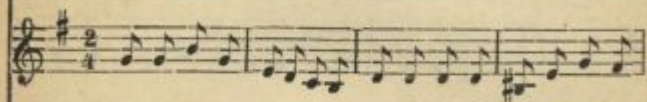
59. Mlado jagnje.

(Stran 60.)

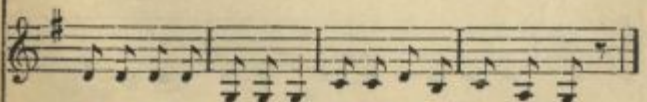
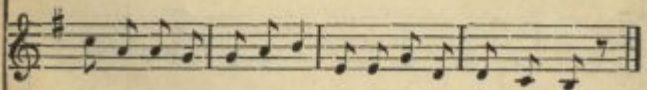
Veselo in lahko.

Mla-do jag-nje le-po be-lo gre za ma-ter - jo ve-se-lo.

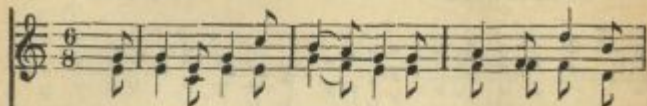

Ska-če, da kar ní ob-stat' Ho-če tra-vo po-tep-tat'.

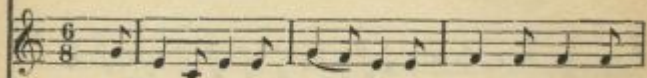

75. Angel várüh.

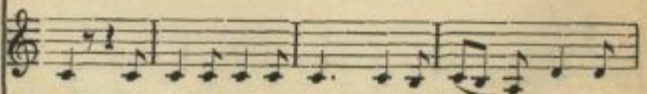
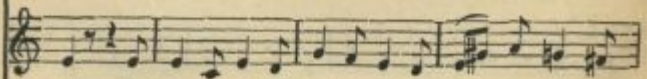
(Stran 75.)

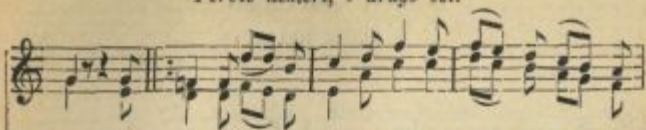
Zmérno gíbtěno.

Po sve-tu an-gel ho-di, Ne vi - di ga o-

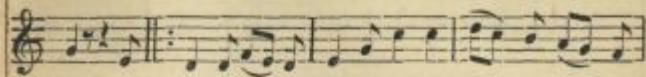

kó, Pa ven-dar te-be vo - di, In va - ru - je sve-

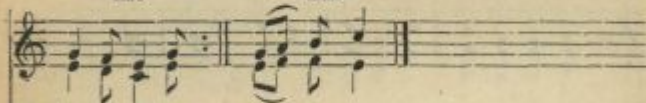
Pervič nekteri, v drugo vsi.

stó. V ne-be-sih au-gel je do-má, Ne-beš-ki o - če

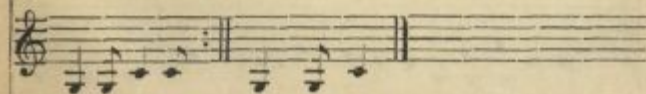
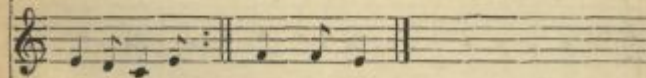
Imo

Ido

po-šlje ga,

po-šlje ga.

102. Zlati čas.

(Stran 109.)

Gredé.

Oj zla - ti čas, Oj zia - ti čas! Mi-

nu-ta, ki mi - ni - la, Ne bo se po-ver - ni - la; Kar

The musical score consists of six staves. The first staff is a vocal line with lyrics. The second and third staves are piano accompaniment. The fourth staff is a vocal line with lyrics. The fifth and sixth staves are piano accompaniment. The time signature is 3/4. The key signature has one sharp (F#).

ča - sa za - mu - diš, Ga ve - ko - maj 'zgu - biš.

119. Tri lepe cvetice.

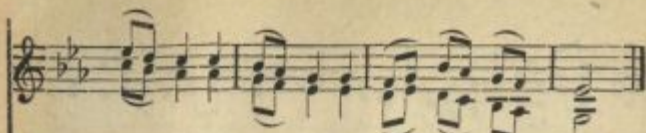
(Stran 128.)

Zmérno gibíčno, ne vlečenó.

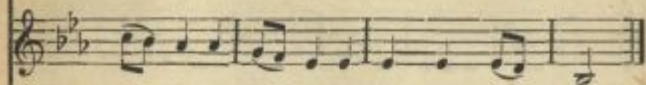
Pre - le - po cve - te - jo cve - ti - ces pom - lađ', in

žlaht-no di - ši - jo, jih vsak i - ma rad. O-

tro - ci ve - se - li po cvet-ke gre - dó, se

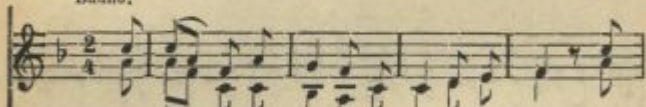
ž nji-mi i - gra - jo, jih v ven-ce ple - tó.

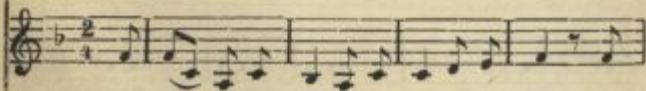
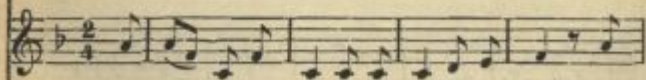
120. Kaj cvetice govoré.

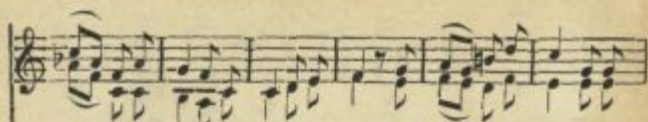
(Stran 129.)

Budno.

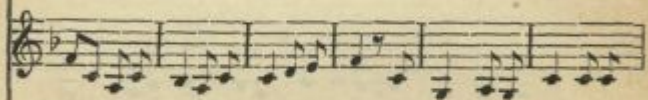
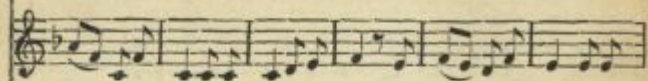

Na tra - ti ze - le - ni cve - ti - ce cve - tó, Nas

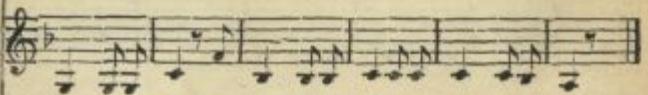
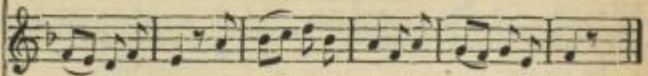

va - bi-jo k se-bi, ve - li-jo ta-kó: Smo čver-ste in mla-de in

pi - sa-ne vse; Al' cvet-je to na-še v ne-var-no-sti je.

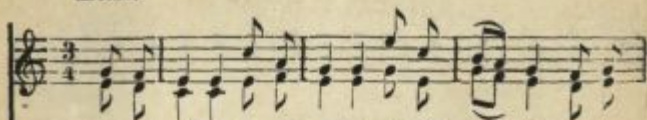

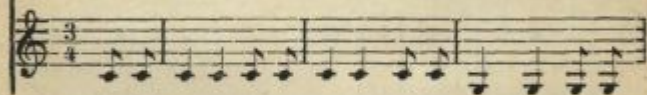
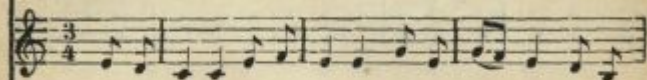
129. Studenček.

(Stran 125.)

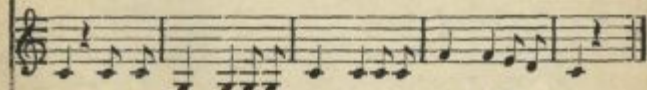
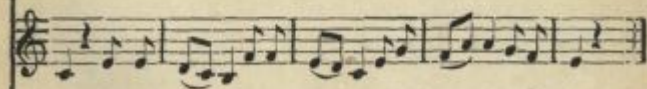
Krotko.

Iz-pod ska-le, 'z po-ke ma-le Vir-ček hlad-ni suu-je

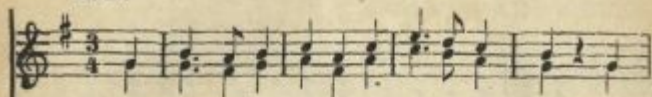
se. Po do - li - ni In pla - ni - ni Se raz-li - va, ur-no gre.

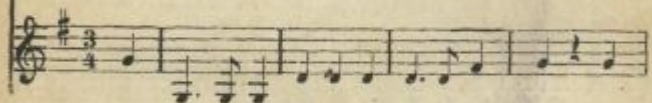
140. Solnce vse oživlja.

(Stran 135.)

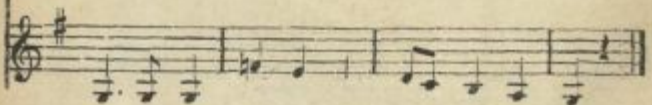
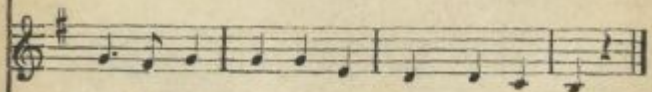
Mirno.

Oj soln - če - ce lju - bo, kak' si - ješ le - pó, in

žar - ke ru - me - ne u - pi - raš v go - ró l

Kazalo.

Pervi razdelek.

	Stran		Stran
1. Z Bogom	3	38. Živež	36
2. Modrost	—	39. Pobožni sinek	37
3. Pred šolo	4	40. Golobček	38
4. Po šoli	—	41. Dobra večerja	39
5. Pridna Rozka	5	42. Neprevidnost ni dobra	40
6. Veseli učenec	—	43. Obleka	—
7. Zavidljiva učenka	6	44. Lepa suknja, prazna glava	42
8. Perva skerb	7	45. Deklina in kresnica	—
9. Dobra misel kmetškega dečka	8	46. Človekovo stanovanje	43
10. Od stvarjenja	9	47. Redovnost nas varuje škoda	44
11. Vse stvari hvalijo Boga	—	48. Sloveča gostilnica	45
12. Spoznavanje Boga	10	49. Skerbi tudi za dušno lepoto	46
13. Perva človeka	11	50. Kje sem doma	47
14. Kajn in Abelj	13	51. Troji prijatelji	48
15. Bog vse vidi	16	52. Starček in smert	49
16. Bog, naš ljubi oče	17	53. Prazen strah	—
17. Jutro	—	54. Izreki	50
18. Jutranja molitev	18	55. Živali	51
19. Pobožni oče	19	56. Prid domačih živali	52
20. Popotnik in skerjanec	20	57. Kravar	54
21. Večer	—	58. Ovca	—
22. Zvečer	21	59. Ne draži psov	55
23. Večerna molitev	—	60. Modra miška	56
24. Lehko noč	22	61. Ptice	57
25. Uganka	23	62. Sinica	58
26. Pomlad	—	63. Vrabec in konj	59
27. Poletje	24	64. Skorec	—
28. Jesen	25	65. Lisica in krokar	60
29. Zima	27	66. Nepokorna deklica	61
30. Rojstvo	28	67. Ne terpinči živali	62
31. Pastirji pri jaseleah	29	68. Čebele	63
32. Modri iz jutrove dežele	30	69. Ribe	—
33. Beg v Egipt	31	70. Žaba in vol	64
34. Jezua, star dvanajst let, v templju	32	71. Kače	65
35. Hoja za Jezusom	33	72. Gad	66
36. Češčeena si Marija	—	73. Pregovori	—
37. Človek	35		

Drugi razdelek.

	Stran		Stran
74. Angel váruh	68	107. Resnica in laž	105
75. Sveti Alojzij	69	108. Lažnjivec	106
76. Moli, delaj in bodi varičen	72	109. Želod in buča	107
77. Perva izpoved	73	110. Drevesa	—
78. Bodi usmiljen	75	111. Češnjevo drevo	109
79. Sveta Elizabeta	76	112. Breskvi	110
80. Sveti Rok	77	113. Jabolka	111
81. Terdoserčnost	78	114. Velika lipa	112
82. Lakomen pes	79	115. Hraat	113
83. Zadovoljnost	—	116. Strupene jagode	114
84. David in Jonatan	80	117. Cvetice	—
85. Stara verv	81	118. Tri lepe cvetice	116
86. Prijazen in postrežljiv pastirček	—	119. Kaj cvetice govore	117
87. Spodobno se védi	84	120. Žito	—
88. Hromec in slepec	86	121. Prazen klas	118
89. Bratovska ljubezen	87	122. Velika pogernena miza	—
90. Slušaj svoje starše!	88	123. Slamnati mož	120
91. Nepokorščina napravi nesrečo	89	124. Strupene gobe	121
92. Dobra hčérka	90	125. Deček v gozdu	—
93. Egiptovski Jožef	91	126. Rude	122
94. Hvaležni sin	93	127. Pregovori	123
95. Nehvaležnost	94	128. Vode	—
96. Spoštuj starost	95	129. Studenček	125
97. Cesarica Marija Te- rezija	96	130. Rosa in slana	—
98. Podkova	97	131. Dež	126
99. Potrudi se	98	132. Solnce in dež	127
100. Lenoba	99	133. Ruda ura	128
101. Zlati čas	—	134. Sneg	129
102. Pošten beraček	100	135. Božji zid	130
103. Mejnik	101	136. France Tonetu za- stavlja uganke	131
104. Pastirja	—	137. Nebó	132
105. Presta	103	138. Kako visoko je nebó	133
106. Heljeva sinova	104	139. Solnce	—
		140. Solnce vse oživlja	135
		141. Bog za vse skerbí	—
		142. Kje je ljubi Bog domá	136

Začetni nauk slovnice in pravopisja	137
Šolske pesmi	169

Natisnil Karel Gorišek na Dunaji.

